

maandblad
jaargang 47
mei 1981

DE WIELEWAAL

DE WIELEWAAL

maandblad voor vogel- en natuurstudie

uitgegeven met ondersteuning van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur.

Hoofdredacteuren: E.H. Fr. SEGERS: jaargang 1 tot en met 23

Dr. Fr. GROOTAERS: jaargang 24 tot en met 46

Redactie

Dr. H. MEEUS, redaktiesekretaris, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout (014/41 57 58)

P. HERROELEN, Van Asschestraat 33, 1910 Melsbroek (02/751 85 76)

J. VAN DEN STEEN, Metdepenningenstraat 1A, 9000 Gent (091/24 04 21)

Dr. P. VAN SANDEN, Parklaan 14, 9000 Gent (091/21 44 70)

Redaktieraad

H. FRANCKX, Dr. Fr. GROOTAERS, J. BLOEMEN, A. DE JONGHE, J. KIEBOOMS, R. WILLOCKX, Prof. Dr.

U. LIBBRECHT, G. LUYTS, Prof. Dr. A. DHONDT, P. VAN DEN BREMT, M. BECUWE, Dr. R. EYCKERMAN

Vereniging voor Vogel- en Natuurstudie DE WIELEWAAL

De vereniging heeft tot doel: de kennis en de bescherming van de natuur en in het bijzonder van de in het wild voorkomende vogels te bevorderen door alle middelen, o.m. door het oprichten van plaatselijke afdelingen, het houden van studiedagen, het uitgeven van een tijdschrift, het verspreiden van vogelboeken en natuurboeken, het oprichten van natuurreservaten. De vereniging werd in 1933 opgericht door E.H. Fr. Segers.

Samenstelling van het Bestuur

RAAD VAN BEHEER

Dagelijks Bestuur

H. FRANCKX, voorzitter, Vredelaan 29, 2500 Lier (031/80 47 32)

P. HERROELEN, ondervoorzitter en afgevaardigde Brabant, Van Asschestraat 33, 1910 Melsbroek (02/751 85 76)

F. VAN DEN BROECK, sekretaris, De Wilgen 41, 2060 Merksem (031/45 02 52)

E. MEYERS, penningmeester, Prof. Devochtstraat 39/4, 2300 Turnhout (014/41 00 69)

Leden

G. LACRES, Bekelstraat 62, 2700 Sint-Niklaas

W. ROGGEMAN, Parklaan 139 bus 8, 9300 Aalst

J. VAN DEN STEEN, afgevaardigde Oost-Vlaanderen, Metdepenningenstraat 1A, 9000 Gent.

W. VAN SPAENDONK, afgevaardigde Antwerpen, Zevenbergen 50, 2500 Lier

R. DEBRUYNE, afgevaardigde West-Vlaanderen, Iepersteenweg 60, 8178 Woumen

E. WELLENS, afgevaardigde Limburg, Statiestraat 89, 3900 Lommel

Afgevaardigden Wielewaaljongeren

C. VAN LIERDE, Oude Grensstraat 2 B4, 1850 Grimbergen

J. ROYEAERD, St. Hubertstraat 255, 9800 Deinze

P. DELVAUX, Gierlesteenweg 351, 2300 Turnhout

TECHNISCH ADVISEUR VAN DE NATUURRESERVATEN

Ir. S. TYS, Beekstraat 16, 2800 Mechelen (015/41 12 78)

LIDMAATSCHAP EN ABONNEMENTEN

België: 350 F, Nederland: 400 F, andere landen: 500 F. Bijlid (zonder abonnement): 50 F.

Administratie: De Wielewaal, Graatakker 11, 2300 Turnhout. Giro: 000-0319785-73. Tel.: 014/41 22 52.

Broedgeval van de Goudplevier, *Pluvialis apricaria apricaria*, in Limburg

door Albert Geuens

Tijdens een tocht met de Wielewaaljongeren op 26 mei 1980 in een heidegebied in Noord-Limburg werd een ♀ Goudplevier (*Pluvialis apricaria*) waargenomen. De vogel liep een eindje voor onze groep weg. In de mening dat het hier om een gekwetst exemplaar ging, werd de vogel opgejaagd. Telkens als één van de deelnemers echter wat te dicht naderde, vloog de plevier op en streek een honderdtal meter verder weer neer. Omdat het eigenaardige gedrag van deze vogel mijn nieuwsgierigheid gewekt had, bezocht ik op 14 juni 1980 het terrein opnieuw. Tot mijn grote verbazing nam ik zowel een ♂ als een ♀ Goudplevier waar. Bovendien zag ik een pullus in de ijle begroeiing verdwijnen. Deze pullus, naar schatting drie dagen oud, werd geringd met ringnummer T 60240 en tevens gefotografeerd. In de onmiddellijke omgeving werd tevergeefs, gedurende meer dan een half uur, gezocht naar een nestplaats en eventuele andere jongen. In de namiddag maakte J. Henderickx enkele dia's van de alarmerende oudervogels. Van jongen was geen spoor meer te ontdekken.

De biotoop bestond uit een open vlakte met schrale begroeiing van Gewoon Struisgewas (*Agrostis tenuis*), Zwenkgras (*Festuca tenuifolia*), Bochtige Smele (*Dechampsia flexuosa*) en Pijpestrootje (*Molinia caerulea*).

In maart 1980 was een gedeelte van het terrein afgebrand. Waarschijnlijk bevond de nestplaats zich op dit afgebrande gedeelte. Als broedvogels

in de naaste omgeving dienen vermeld: Kievit (*Vanellus vanellus*), Grutto (*Limosa limosa*), Graspieper (*Anthus pratensis*) en Veldleeuwerik (*Alauda arvensis*).

De grote open vlakte liet een ongeziene nadering niet toe. Bij aankomst van een waarnemer stonden zowel ♂ als ♀ op een kleine verhevenheid, gewoonlijk op een 50-tal meter van elkaar verwijderd. De indringer werd met een langgerekt „tjieu” onthaald. Nadien kwamen de oudervogels gewoonlijk naast elkaar toegelopen, telkens op een klein verhoog rustend. Ze gingen zelden op de vleugels. Onze controles waren steeds zeer kort om het hele gebeuren zo weinig mogelijk te verstoren. Op 28 juni 1980 werden beide oudervogels nogmaals waargenomen. Toen ik op 29 juni met H. Lehaen het terrein weer bezocht zagen we nog slechts een alarmerend ♂. Het ♀ werd ook later niet meer gezien. Op 27 juli 1980 merkten L. Hermans en ik tenslotte het ♂ met een goed vliegend jong op. We konden echter niet zien of het om het geringde jong ging.

Tussen 14 juni en 27 juli waren de Goudplevieren steeds in de naaste omgeving van de vermoedelijke nestplaats te vinden. Hun aktieradius bedroeg ongeveer 300 meter. Het (de) jong(en) werd(en) slechts driemaal opgemerkt (steeds hetzelfde?). Vermoedelijk waren er meerdere jongen. In de literatuur wordt vermeld dat de beide oudervogels dikwijls afzonderlijk een gedeelte van de jongen grootbrengen: „Am Hudern und Führen der Jungen haben beide Eltern Anteil, wobei sich die Familien später öfters teilen, so dass jeder Altvogel ein oder zwei Küken führt. Ueberlebt von einer Brut nur ein einzelnes Junges, dann wird manchmal auch dieses nur von einem Elternteil betreut” (Glutz von Blotzheim, Bauer, Bezzel, 1975). Dit verklaart misschien waarom het ♀ en het ♂ steeds een 50 tot 100-tal meter van elkaar verwijderd waren. Mogelijk is het jong dat door het ♀ werd verzorgd omgekomen, waardoor zij vroegtijdig het broedgebied verlaten heeft.

Het laatste bekende broedgeval in België dateert van 1910 en was gesitueerd in de Hoge Venen (Van Havre, 1928).

In Nederland was de Goudplevier een schaarse tot zeer schaarse broedvogel in de eerste decennia van deze eeuw in de provincies Friesland, Groningen, Drente, Noord-Brabant en Limburg. Het laatste nest werd gevonden in 1937 bij Fochtelo in Friesland (Commissie voor de Nederlandse Avifauna, 1970). In 1974 werd echter in de omgeving van Budel (Noord-Brabant) opnieuw een broedgeval vastgesteld (Scharringa,

Pullus

Foto: A. Geuens

Het broedgebied

Foto: A. Geuens

1976.) Het betrof hier steeds de zuidelijke ondersoort *Pluvialis apricaria apricaria*.

Met dank aan de heer P. Herroelen en Dr. H. Meeus voor de hulp bij het opzoeken van de literatuurgegevens en aan de heer J. van Winkel voor het determineren van de grassoorten.

Bibliografie

- Commissie voor de Nederlandse Avifauna, 1970. Avifauna van Nederland, tweede, bijgewerkte en herziene druk. Leiden, E.J. Brill.
- Glutz von Blotzheim, U.N., K.M. Bauer, E. Bezzel, 1975. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 6. Wiesbaden, Akademische Verlagsgesellschaft.
- Scharringa, C.J.G., 1976. Broedgeval van de Goudplevier, *Pluvialis apricaria apricaria*, in Brabant. Limosa 49: 109-110.

Van Havre, G.C.M., 1928. Les Oiseaux de la Faune Belge. Bruxelles, M. Lamertin.

Résumé

En 1980 le Pluvier doré (*Pluvialis apricaria apricaria*) a niché dans le nord de la province du Limbourg. Le dernier cas de nidification de l'espèce en Belgique fut constaté en 1910 dans les Hautes Fagnes.

Summary

In 1980 the Golden Plover (*Pluvialis apricaria apricaria*) has bred in the province of Limburg (Belgium). This is the first breeding of this species in Belgium since 1910.

A. Geuens, Pundershoekstraat 32, B-3588 Eksel.

Hooilandbeheer in de Scheldemeersen te Petegem-aan-de-Schelde

door Paul Cardon

Sedert 1977 hebben de Wielewaal en de Wielewaaljongeren van de afdelingen Schelde en Leie enkele percelen hooiland in de Scheldemeersen te Petegem-aan-de-Schelde (Wortegem-Petegem) in beheer. Deze hooilanden liggen vlak bij Oudenaarde in de vallei van de Boven-Schelde.

We zullen eerst iets schrijven over de waarde, het beheer en het ontstaan van hooilanden als halfnatuurlijke landschappen in het algemeen en zullen nadien wat dieper ingaan op de specifieke situatie van de Scheldemeersen te Petegem.

Ontstaan van hooilanden

Hooilanden behoren tot de graslandvegetaties, die in onze streken zelden echt natuurlijk van oorsprong zijn. Natuurlijke graslanden zijn bijvoorbeeld prairiën, steppen, savannen... Hier is zowel de flora (de plantesoorten) als de vegetatie (het plantendek) geheel bepaald door het natuurlijke milieu. In onze streken, kunnen graslanden (op enkele uitzonderingen na, zoals duinpannen, schorren,...) slechts bestaan door menselijk ingrijpen. Een deel van onze graslanden zijn echte kultuurlandschappen, waar zowel flora als vegetatie volledig of grotendeels door de mens bepaald worden. Hiertoe rekenen we de telkens opnieuw ingezaaide graslanden, waar van spontane plantengroei nauwelijks sprake is. Een ander deel van de graslanden — vooral de hooilanden — horen thuis bij de halfnatuurlijke landschappen. Hier zijn de plantesoorten grotendeels natuurlijk (spontaan), maar het vegetatiebeeld wordt door de mens bepaald. Enkel door begrazen of maaien kunnen deze graslanden blijven bestaan. Toch verdwijnen deze halfnatuurlijke landschappen meer en meer. De steeds toenemende bemesting zorgt voor het in stand houden van enkele grassen, maar voor het verdwijnen van heel wat prachtige graslandplanten.

Hoe komt het nu dat graslanden in onze streken toch blijven bestaan? Twee landbouwtechnieken spelen hierbij een rol, namelijk maaien en begrazen. Deze zorgen er voor dat hooiland en weiland ontstaan. Zowel bij het maaien als bij het beweiden door vee komt het erop neer dat de vegetatie bovengronds wordt afgesneden. Maaien en begrazen lijken erg op elkaar. De overeenkomst tussen beide komt tot uiting in de manier waarop de grassen groeien. Ze doen dat door uitstoeling. Aan de voet van de oude spruiten ontstaan er steeds nieuwe. Als de planten gaan bloeien, groeien ze vooral in de lengte en worden er geen nieuwe scheuten gevormd. Door het gras te beletten in de lengte uit te groeien, wordt het

uitgroeien in de breedte bevorderd en aldus krijgen we door maaien of begrazen een dichte grasmatt. Toch zijn er verschillen. Weiland is immers merkkelijk minder rijk aan bloemen dan hooiland. In een weide wordt het gras voortdurend kort gehouden, wat een dichte zodevorming tot gevolg heeft, die er minder plaats laat voor kruiden. Wordt het grasland echter één of tweemaal per jaar gemaaid dan ontstaat er een andere situatie. Ook hier breiden de grassen zich in de breedte uit, maar veel minder dan bij begrazen of regelmatig maaien (zoals bij voorbeeld bij een gazon). Daardoor blijft er voldoende ruimte voor kruidachtige planten.

Een ander verschil is dat er in weilanden meer bemesting terechtkomt door de uitwerpselen van het grazend vee. Als een hooiland niet bemest wordt en het maaisel wordt afgevoerd, dan wordt na elke maaibeurt een deel van de mineralen die de planten uit de bodem opnemen, weggenomen waardoor de bodem voedselarm wordt. Dat komt overeen met een meer natuurlijke en soortenrijkere plantengroei. Bij begrazing worden echter belangrijke delen van de weggenomen mineralen teruggegeven aan de bodem, wat het proces van bodemverarming sterk vertraagt.

Omwille van de hooiopbrengst worden echter minder en minder hooilanden onbemest gelaten. Bloemrijke, voedselarme hooilanden worden dan ook steeds zeldzamer en we vinden ze nagenoeg alleen nog in natuurgebieden en moeilijk toegankelijke landbouwgebieden.

Deze verschillen tussen hooiland en weiland worden echter steeds minder duidelijk omdat heel wat hooilanden, na het maaien nog nabeweid worden. Dat kan dank zij de toenemende ontwatering en bemesting. Deze twee factoren en een opgevoerde chemische onkruidbestrijding zorgen ervoor dat waardevolle hooilanden verdwijnen. De taak van de organisaties voor natuurbehoud is dan ook voedselarme gebieden veilig te stellen.

Wat hooilanden betreft, is het dus onze taak enkele stukken te redden dvoor de oude „beheersvorm” van jaarlijks maaien en niet bemesten toe te passen.

Een probleem dat echter optreedt bij het behoud van vochtige hooilanden is de steeds verder gaande ontwatering die ook de beschermde percelen treft.

Het was immers zo dat de Schelde nagenoeg elke winter enorme gebieden blank zette. Dit bracht voor de landbouw vele problemen mee. Ook de boerderijen in de buurt hadden soms te lijden onder de waterlast, zoals bij de laatste grote overstroming in de winter 1965-1966. In natte

jaren bleven de meersen soms zolang onder water staan dat ze nauwelijks gebruikt werden, noch om te hooien, noch om te begrazen. De indijkingen, de verdere regularisatie van de Schelde en de aanleg van een waterspaarbekken te Oudenaarde zorgden voor een betere afwatering van de meersen en de grote overstromingen bleven achterwege.

De bodem

De Scheldevallei bestaat uit alluviale bodems, die hun ontstaan te danken hebben aan de jaarlijks optredende overstromingen. De Scheldevallei is in het Pleistocene tijdperk (650.000 - 10.000 jaar geleden) ontstaan, toen na de eerste ijstijden, in de warmere tussenperiodes de ondergrond ontdooide en er zich een rivierenstelsel ontwikkelde dat een sterk uitschuurende werking had. Vooral in het Midden-Pleistoceen hadden de rivieren een groter verval en hebben ze diepe valleien uitgeschuurd. In noordelijk Oost-Vlaanderen werd aldus de Vlaamse Vallei gevormd, die uitlopers had in de huidige valleien van de Boven-Schelde en de Leie. Deze pleistocene valleien werden tijdens de laatste ijstijd (Würm) nagenoeg volledig opgevuld, door materiaal dat uit het droogliggende Noordzeebekken afkomstig was. Bij het einde van deze ijstijd (ongeveer 10.000 jaar geleden) hadden de rivieren ongeveer hun huidige bedding. Door stijging van de temperatuur ging ook de ondergrond ontdooien. Hierdoor konden beekjes zich ingraven en water met bodemmateriaal van de plateaus en de hellingen afvoeren. Hierdoor werd veel bodemmateriaal uit de bovenloop weggeschuurd, dat dan lager als alluvium bezonk. Aldus ontstond wat thans oud-alluvium wordt genoemd. Tijdens de Atlantische periode (ongeveer 8.000 - 5.000 jaar geleden) bleef het Noordzeepil alsmaar stijgen en zorgde ervoor dat de rivieren, zoals de Schelde, steeds minder verval hadden en meer en meer materiaal gingen afzetten. Tijdens de winter traden deze rivieren dikwijls buiten hun oevers. Hierbij werd opnieuw materiaal afgezet: het zware zandige materiaal dicht bij de oever, het fijne slib bezonk veel verder in de lagere delen van de vallei. Zo ontstonden de min of meer zandige oeverwallen langsheen de zomerbedding, terwijl de erachter gelegen valleikompen met zware klei bedekt werden.

Naarmate het algemeen waterpeil bleef stijgen kwamen de lagere valleien ook in de zomer niet volledig meer droog. In het moerassige land begon een belangrijke veenontwikkeling.

Vanaf 2.000 vòòr Kristus veranderde het zee-niveau niet veel meer en grepen geen grote overstromingen meer plaats. Het veen groeide echter verder aan in de depressies. Vanaf de vijfde eeuw begonnen grootscheepse ontbos-

singen, die een vernieuwde erosie tot gevolg hadden. Het rivierwater werd rijker aan slib en tijdens nieuwe overstromingen werden in de valleien andermaal grote hoeveelheden alluviaal materiaal afgezet op het veen. Ingevolge indijking en rechtekking van de Schelde is dit proces van alluviale afzetting nu nagenoeg volledig verdwenen.

Boringen in mei 1979 uitgevoerd, gaven ons het volgend beeld van de opbouw. De bovenste 15 cm bestaan uit een donkere, sterk humeuze laag, de onderliggende lagen naargelang hun ligging. Het verst van de Schelde vinden we zware blauwgrijze klei, dicht bij de Coupure (een belangrijke afwateringsbeek) wordt de klei lichter en meer bruinrijks van kleur. Vlak bij de Schelde treffen we een zandleemlaag aan, die als oeverwalgrond te beschouwen is. Op verscheidene plaatsen vinden we veenlagen, meestal op een diepte van 85 cm. Duidelijke veenlagen bespeurden we op de laagste plekken, het verst van de Schelde. Deze lagen zijn op sommige plaatsen ruim een meter dik. Gedurende de eerste wereldoorlog werd op talrijke plaatsen veen ontgonnen. Dicht bij de Schelde vinden we wel een venige kleilaag maar geen zuiver veen. Onder de veenlagen komt opnieuw blauwgrijze tot groengrijze klei voor. Bij de rand van de vallei treffen we op 80 cm diepte een grijze zandlaag aan. Bij een boring 100 meter dicht naar de Schelde toe komen we op diezelfde grijze zandlaag op een diepte van 170 cm. Bij alle boringen treffen we gleyverschijnselen aan tot in de bovenste lagen, wat er op wijst dat de winterwatertafel vlak bij of zelfs boven het maaiveld ligt. Bij een vroeger uitgevoerde bodemstudie vond men 3 grote bodemcategorieën: de sterk tot zeer sterk gleyige gronden op zware klei met reductiehorizont (Uep, Ufp, Ugp), de sterk tot zeer sterk gleyige gronden op klei met reductiehorizont (Eep, Efp, Egp) en tenslotte de sterk gleyige gronden op zandleem met reductiehorizont (Lep) vlak bij de Schelde.

Ongeveer een derde van de bodems in de Scheldemeersen van Oudenaarde en Petegem hebben op matige diepte een veensubstraat. Deze bodems kunnen dan ook slechts oppervlakkig (maximum de bovenste 50 cm) ontwaterd worden en blijven alleen geschikt voor grasland, zelfs na ontwatering. Ook de zware kleigronden blijven na ontwatering enkel geschikt voor grasland.

De flora

Maar laten we nu even terugkomen op de plantegroei van deze vochtige hooilanden. Algemeen kunnen we vochtige hooilanden indelen in twee grote categorieën, waartussen dan allerlei overgangen mogelijk zijn. We onderscheiden de vochtige, betrekkelijk voedselrijke en 's zomers kleurrijke graslanden enerzijds, en de onbemeste

blauwgraslanden of schraalgraslanden op venige bodems anderzijds.

De Scheldemeersen behoren hoofdzakelijk tot de eerste categorie en maken deel uit van het Dotterverbond (*Calthion palustris*), een plantengemeenschap met in het voorjaar de prachtig gele Dotterbloemen (*Caltha palustris*). Andere vertegenwoordigers zijn de Koekoeksbloem (*Lychnis flos-cuculi*), Tweerijige Zegge (*Carex disticha*) en Moerasrolklaver (*Lotus uliginosus*). De door de Wielewaal beheerde hooilanden zijn merendeels tot een voedselarmere variant van het Dotterverbond te rekenen. Na de bloei van Dotterbloem en Pinksterbloem (*Cardamine pratensis* ssp. *pratensis*) komen Paardebloemen (*Taraxacum* sp.), Scherpe, Kruipende en Egelboterbloem (resp. *Ranunculus acris*, *R. repens* en *R. flammula*) aan de beurt samen met de Waterbies (*Elaeocharis palustris*), Tweerijige Zegge, Scherpe en Ruige Zegge (*Carex acuta* en *Carex hirta*). Als bloeiende grassen treffen we wat later Zachte Dravik (*Bromis mollis*), Reukgras (*Anthoxanthum odoratum*), Kamgras (*Cynosurus cristatus*), Witbol (*Holcus lanatus*), Beemdlangbloem (*Festuca pratensis*), Timoteegras (*Phleum pratense*), Engels Raaigras (*Lolium perenne*) en Ruw Beemdgras (*Poa trivialis*) aan.

Op de zeer vochtige plaatsen komen dan Liesgras (*Glyceria maxima*), Rietgras (*Phalaris arundinacea*) en Geknikte Vossestaart (*Alopecurus geniculatus*) voor.

Pijptorkruid (*Oenanthe fistulosa*), Waterkruiskruid (*Senecio aquaticus*), Knoopkruid (*Centaurea sectie Jacea*), Watermunt (*Mentha aquatica*) en Kleverig Walstro (*Galium uliginosum*) bloeien nog wat later, maar toch vooraleer er gemaaid wordt.

De lichtgeelgekleurde Grote Ratelaar (*Rhinanthus angustifolius*) en het paarsrode Moeraskartelblad (*Pedicularis palustris*) wijzen erop dat de bodem betrekkelijk voedselarm is. Juist deze Grote Ratelaar neemt sterk uitbreiding op de onbemeste hooilanden en verdwijnt na een aantal jaren bemesten. Bij de landbouwers is deze halfparasiet, die water en mineralen uit de wortels van grassen haalt, dan ook gekend als indikator van arme, zure gronden.

De andere halfparasiet uit dezelfde Helmkruidfamilie is het Moeraskartelblad, dat eens zeer algemeen was in de Scheldemeersen. Nu is het nog slechts gekend van enkele vindplaatsen, alle gelegen beneden de hoogtelijn van tien meter. In één der beheerde percelen neemt het Moeraskartelblad echter sedert 1978 weer uitbreiding. Deze plant is blijkbaar gevoeliger aan bemesting en ontwatering dan de Grote Ratelaar. Haar typische standplaats is dan ook het hooiland, waar de grondwatertafel dicht onder het maaiveld te vinden is. Ook de Grote Ratelaar is erg gevoelig aan bemesting. Waar deze plant tot voor enkele jaren nog op talrijke hooilandpercelen te vinden was, blijkt ze nu vrijwel beperkt te zijn tot de door de Wielewaal beheerde percelen.

Beheer

In 1976 kwamen enkele percelen hooiland te koop in de Scheldemeersen te Wortegem-Petegem (Petegem-aan-de-Schelde). Op advies van enkele biologen en natuurgidsen werden deze biologisch waardevolle gebieden door een Wielewaallid van de afdeling gekocht. De percelen werden voor het verder beheer ter beschikking gesteld van de Wielewaal en Wielewaaljongeren, afdelingen Schelde en Leie.

Het betreft smalle percelen (vroegere „lakenmeersen“) van elk ongeveer 3 meter breed. Er liggen er echter steeds twee naast elkaar, zodat we uiteindelijk beschikken over twee smalle stroken van ongeveer 6 meter breed en ongeveer 900 meter lang. De percelen liggen allen binnen de hoogtezona van 12,5 meter en het merendeel ligt zelfs beneden de 10 meter hoogtelijn.

Bij het opstellen van een eerste beheersplan wilden we twee zaken verwezenlijken. De eeuwenoude beheersvorm van éénmaal per jaar maaien verderzetten om verruiging tegen te gaan én door het weglaten van bemesting en weghalen van het hooi de bodem opnieuw voedselarmer te maken.

Door nauwkeurige, jaarlijkse inventarisaties en het uitzetten van permanente kwadraten zouden we een beeld moeten krijgen van de evolutie die er in de vegetatie optreedt.

Het maaien dient te gebeuren na de bloei en zaadvorming van de grassen, zeggen, ratelaars en andere hooilandplanten, dus ten vroegste eind juni (St. Pieter).

In juli 1977 werden de percelen voor het eerst tijdens een werkkamp van de Wielewaal en Wielewaaljongeren gemaaid en gehooïd. Het hooi werd daarna in balen geperst. Om praktische redenen werd het maaien machinaal uitgevoerd door een loonwerker. Om echter het samendrukken van de bodem door voortdurend gerij met tractoren te voorkomen werd het hooi drogen uitgevoerd met hooivorken door een 15-tal vrijwilligers.

Hetzelfde werd in juli 1978 (tweede helft), begin juli 1979 en begin augustus 1980 gedaan.

Na het hooien worden sommige beheerde percelen nog wel extensief nabeweïd, aangezien de hooilanden na het maaien als gemeenschappelijke weiden gebruikt worden door verschillende landbouwers. Het is praktisch gezien, voorlopig moeilijk om deze nabeweïding te vermijden.

Voor twee hooiwerkkampjes kregen we financiële steun van de Stichting Leefmilieu V.Z.W., die het mogelijk maakte het nodige materiaal aan te schaffen.

In mei en juni 1978 ging ook de eerste grondige planteninventarisatie door in samenwerking met de Plantenwerkgroep en de Werkgroep Natuurbehoud van onze afdeling. Deze inventarisaties werden de volgende jaren verdergezet. Opvallend was de aanwezigheid van Grote Ratelaar in

alle percelen en de uitbreiding van Moeraskartelblad in één der percelen.

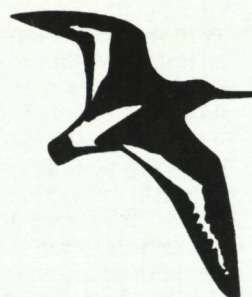
Het beheer dient jaar na jaar verdergezet te worden en vraagt een voortdurende inzet van een afdeling van de Wielewaal en Wielewaaljongeren, wil men enkele hooilanden behouden, zoals ze eens waren. Het uitbesteden van de hooilanden zou een oplossing kunnen zijn maar het gevaar dat er bemesting en een grote samendrukking van de bodem komt is groot.

De verdere drooglegging van de meersen maakte ze beter toegankelijk en op landbouwkundig gebied veel waardevoller. Anderzijds ontstond er een biologische verarming. Het is dus onze taak enkele hooilanden te behouden in hun voedselarme, min of meer vochtige toestand.

P. Cardon, Scheldestraat 3, 9790 Wortegem-Petegem.

Ornitologische Seizoenoverzichten in Vlaanderen

juni - juli - augustus 1980

Meteorologisch overzicht

In deze periode kenden we abnormaal weinig zonnenschijn. Samen met abnormaal veel neerslag, zowel in aantal dagen als in hoeveelheid leverde dit bijzonder ongunstige omstandigheden voor het broedseizoen.

Juli was de tweede natste julimaand van deze eeuw. Het regende vrijwel dagelijks van 9/6 tot 20/7. Het broedsukces van heel wat soorten lag dan ook aan de lage kant (zie o.a. Fuut, Kuifeend, Tafeleend). De windkracht was normaal en meestal stond er een Z tot ZW-wind. De temperatuur was wisselend: normaal in juni, te laag in juli en hoger dan normaal in augustus (volgens gegevens van het K.M.I.).

Ter verduidelijking:

Indien bij een waarneming geen aantal is vermeld, gaat het steeds om 1 exemplaar, dit om niet nutteloos plaats te verliezen.

Verklaring der tekens:

v: vogel geringd

*: vondst van een vogel

BAHC: deze waarnemingen dienen te worden gehomologeerd.

De vermelde waarnemingen werden door ons niet op hun juistheid onderzocht.

De nummering van de vogels is deze die werd aangegeven in Wielewaal 45, 1979 (bijvoegsel juni-nummer).

1. IJsdulker - (*Gavia immer*) BAHC

5 en 6/6 Nazareth 1 tweedejaarsvogel in prachtkleed (ROH, ROJ, ROM, SCA, DSR, COE, BAG, DWM, MOG, VHY e.a.). Dit is de eerste waarneming voor België van deze vogel in de zomermaanden (uiterste data: 4 november en 29 februari).

2. Pareldulker (*Gavia arctica*)

30/8 Nazareth 3 nog gedeeltelijk in zomerkleed, samen met 4 Roodkeelduikers (ROH, ROJ)! Dit is de eerste augustuswaarneming voor België (nog geen juniwaarnemingen, 1 juliwaarneming, geen septemberwaarnemingen).

3. Roodkeeldulker (*Gavia stellata*)

30/8 Nazareth 4 nog gedeeltelijk in zomerkleed, samen met 3 Parelduikers (ROH, ROJ)!

4. Fuut (*Podiceps cristatus*)

Broedgevallen te Zeebrugge, Harelbeke 8 (SYP, SCA, LAM, VAD); Bellem 3, Nazareth 6, Kruishoutem 2, Eke 2, Drongen, Wetteren, Lokeren, Kieldrecht, Doel-Kallo 12 (BAG, DWM, ROH, ROJ, PAW, FEP, VBF, ORS, WA Brussel, MAR, VVP, OED, DCR, ROD); Blokkersdijk 40, Lier 10, Mol-Postel 4 (WNL, WA Morsel, VWL, DEL, OED, DCR); Hofstede ca 12, Tervuren 3, Terhulpen 3, Overijse 2, St-Agatha-Rode 2, Ottenburg, St-Joris-Weert 2, Kessel-Lo 3, (DBJ, SOD, SOW, VMA, VVR, CAE, KNE, DCT, WEJ, VCS, BLH, HER). Het aantal pulli per broedgeval was per provincie: West-Vlaanderen: 1,7; Oost-Vlaanderen: 1,8; Antwerpen: 1,9 en Brabant: 2,3.

Er trad echter een grote jongensterfte op door de aanhoudende regen bv. in Mol-Postel slechts 2 opgegroeid op 14 pulli (DEL). Verschillende tweede broedsels kwamen voor.

Grootste zomerkoncentraties: Blokkersdijk 90 eks. op 25/6 (OED, DCR, WNL), 83 eks. op 18/7 (VVP), 132 eks. op 25/8 (VVP, NEP, TRE); Kluizen 35 eks. op 8/6, 60 eks. op 26/7 en 78 eks. op 15/8 (VSP, SAL); 27/6 Nazareth 41 eks. (ROJ, ROH); 31/7 Harelbeke 52 eks. (VAD).

5. Roodhalsfuut (*Podiceps grisegena*)

Opvallend groot aantal zomerwaarnemingen. Nazareth de gehele maand juni en juli adulten aanwezig, maximum 5 ad op 15/7, in augustus nog 1 ad van 1 tot 3/8, van 12 tot 14/8 en op 19/8. Er werd balts en territoriumverdediging vastgesteld (zie ook seizoen-overzicht maart-april-mei 1980) (ROJ, ROH, VRR, DCR, VHY, COE, BAG, DWK, PAW); Blokkersdijk 1 eks. van 9/5 tot 7/6 en van 31/7 tot 9/8 (WNL, MAR, VVP); Mol-Postel 2 ad op 14-21 en 24/6, op 23/8 nog 1 ad en 1 juv met begin van vliegen, broedgeval? (DEL).

In augustus op meer plaatsen: 1/8 Kluizen 1 ad (VSP, SAL); 18/8 Terhulpen (Aves, Feuille de Contact 1980: 125); 27/8 Stuivekenskerke (DWL).

6. Kulduiker (*Podiceps auritus*)

26/7 Nazareth 1 eks. in overgangskleed (ROJ, ROH), tweede juliwaarneming voor ons land, vorige 14/7/1931 Oelegem. 27/8 Stuivekenskerke (DWL).

Geoorde Fuut (*Podiceps nigricollis*)

Foto : R. Hermans

7. Geoorde Fuut (*Podiceps nigricollis*)

Broedgevallen te Blokkersdijk 2 geslaagde broedgevallen, 2 jongen opgegroeid (WNL, MEP, VOH, VGW, VIJ, GEU, VEW); Kalmthout 6 broedgevallen met 8 of 9 jongen (MEP, VOH, NER, VRR); Rumst 1 broedgeval (WIR, KIJ, BEW, VBW, DCC); Antwerpen-Oorden 1 broedpoging (DRF, MEP, VOH). Met zeker 8 broedgevallen is dit seizoen het beste na 1971 (14 paar).

Te Blokkersdijk waren heel de broedtijd 3 paar aanwezig (WNL, MEP, VOH). Buiten de broedgevallen: 2 tot 10/6 Mol-Postel 2 ad (DEL); Nazareth 14 en 15/7 2 eks. in zomerkleed, 17/7 1 eks. in overgangskleed (ROH, ROJ); 7-8 en 21/7, 18 tot 21/8 Harelbeke 1 eks. in zomerkleed (BER, SCA, VAD, LAM); 31/8 Oostende-pier (POM, POR); 9/8 Kallo (VVP, DCR); Kallo-Ketenisdijk 1 eks. op 22/8, 2 eks. op 23 en 24/8, 9 eks. op 27/8, 3 eks. op 30/8 (VVP, NEP, OED, DCR, STC); 30/8 Kallo-Kromme Elleboog (VVP, DCR, OED).

8. Dodaars (*Podiceps ruficollis*)

Broedgevallen te Stuivekenskerke 4, Snaaskerke, waarschijnlijk te Hoeke en Westkapelle (DRM, VWO, SYP); Nazareth 3, Lozere, Deinze, Bachte-Maria-Lerne, Zevegem, Gent-Kanaalzone, Merelbeke, Waasmunster 2, Kallo-Doel 3 à 4 (ROJ, ROH, COE, BAG, DWM, CLD, VPE, HUW, LAI, HAW, BEL, SIW, DAF, FOJ, ROD, VVP, DCR, OED, STC, MAR); Blokkersdijk 15, Hoboken, Schilde, Brecht, Mechelen, Rumst 2 (WNL, MAR, WA Voorkempen, WJ Voorkempen, DCC, VBW); Terhulpen, Perk, Oud-Heverlee 2, Neerijse, St-Agatha-Rode, Ottenburg, St-Joris-Weert (DBJ, SOD, SOW, VVR, KOT, ADD, VWA, DEC, VSM, HER, BLH, COI, WEJ).

Grootste concentraties: Nazareth 48 eks. op 12/7, waarvan 44 eks. naar Z vertrokken, 34 eks. op 12/8 (ROJ, ROH); 25/8 Blokkersdijk 28 eks. (VVP, NEP, TRE); 27/8 Kallo 25 eks. (VVP, OED); 10/8 Snaaskerke 23 eks. (VWO).

9. Vaal Stormvogeltje (*Oceanodroma leucorhoa*)

31/8 Oostende 1 eks. naar ZW (VWO). Eerste augustus-waarneming voor België.

Vaal Stormvogeltje (*Oceanodroma leucorhoa*)

Foto: P. Munsterman

Stormvogeltje spec.

31/8 Knokke-Zwin 1 eks. naar ZW (BJN Brugge). Te vergelijken met boven.

11. Noordse Pijlstormvogel (*Puffinus puffinus*)

De Panne 1 eks. op 9/7 (STE, OGP), 7 eks. op 21/7 (STE) en 5 eks. op 31/8 (STE, DBR, BIR, TYH, REA); 12/8 Zeebrugge 1 eks. naar ZW (BJN Brugge); 31/8 Oostende 1 eks. naar ZW (VWO, POM, POR) en Knokke-Zwin 6 eks. naar ZW (BJN Brugge).

Het eks. van 9/7 De Panne is de vroegste datum tot op heden in België. Vorige vroegste datum: 19/7/1959 Bredene.

Pijlstormvogel spec.

Op 19 en 31/8 Nieuwpoort telkens 1 eks. (ZWN).

13. Grauwe Pijlstormvogel (*Puffinus griseus*)

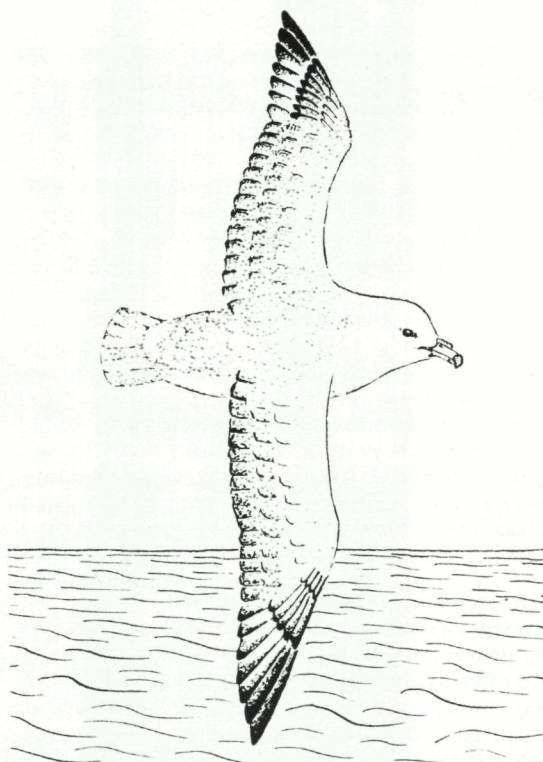
De Panne 7 eks. op 21/7 (STE), 2 eks. op 22/8 (STE, BIR), 3 eks. op 31/8 (STE, DBR, BIR, TYH, REA); 29/8 Nieuwpoort (ZWN); 31/8 Oostende 2 eks. en 1, vermoedelijk allen naar ZW (VWO).

Dit zijn de eerste augustusgegevens voor België, er was reeds 1 juliwaarneming (21/7/1965 De Panne).

14. Noordse Stormvogel (*Fulmarus glacialis*)

Vorig jaar 4 waarnemingen, dit jaar 23! Tot op heden

waren er 1 juni-, 3 juli- en 3 augustuswaarnemingen. Voor 1980 alleen: 3 juni-, 7 juli- en 13 augustusgevallen! Juni: 7/6 De Panne (STE, OGP); 8/6 Zeebrugge 1 eks. naar ZW (BJN Brugge); 30/6 Oostende 1 eks. naar NO (VWO). Juli: De Panne 1 uitgeput op strand op 3/7, * 1 dood op 12/7, 1 eks. op 27/7 (STE, OGP); * op 10/7 werden in het vogelasiel 2 eks. uit Middelkerke, 1 uit Oostende en 1 uit De Haan binnengebracht, waarvan 1 met een Engelse BTO-ring. Op 12/7 werden ze allen terug gelost (VWO). Augustus: 11 en 12/8 Zeebrugge 2 en 1 eks. telkens naar ZW (BJN Brugge); 11 en 31/8 Oostende 1 en 2 eks. telkens naar ZW (VWO, POM, POR); 18-22 en 31/8 De Panne resp. 1-1 en 7 eks. (STE, BIR); 20/8 Bredene 1 eks. naar ZW (VWO); 22-29-30 en 31/8 Nieuwpoort resp. 2-2-1 en 2 eks. (ZWN). 1 waarneming uit het binnenland: 3/7 Wuustwezel (SID).

Noordse Stormvogel

Tekening: P. Boesman

15. Jan-van -Gent (*Sula bassana*)

De Panne: juli 1 tot 7 eks. en augustus regelmatig 1 tot 12 eks. (STE, BIR, DBR, CAS); 1 en 3/7, 12/8 Oostende 1 eks., 31/8 Oostende 15 eks. naar NO en 1 naar ZW (VWO); Nieuwpoort telkens 1 eks. op 2-3 en 30/8, 2 eks. op 20-21 en 31/8, 5 eks. op 18/8 (ZWN); 22/8 Knokke-Zwin 3 eks. naar NO (VEI, DST); 28/8 Oostduinkerke 1 eks. naar N (VBW).

Weidelandschap, Moorsele

Foto: J. Vervaeke

16. Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*)

Enkele vroege data: * 20/6 Nazareth 1 eks. dood, stookolie (ROJ, ROH); 25/6 Bredene 1 eks. zonder witte dijvlek naar ZW (VWO); 30/6 De Panne (STE, OGP); 19/7 Zonhoven (EVP). Vanaf 23/7 algemener: 23/7 Nieuwpoort 11 eks. (ZWN); 23/7 Nazareth 1 eks. ter plaatse en 1 toekomend (ROJ, ROH); 23/7 Zonhoven 1 juv. (ONC).

Grootste aantallen: 12/8 De Panne 120 eks. (REA); 15/8 Woumen 30 eks. (DBR).

In het totaal 23 waarnemingen in het binnenland uit alle provincies. Maxima: 31/7 Nazareth 11 eks. pleisterend, daarna naar Z (ROJ, ROH); 17/8 Antwerpen-Zandvliet 13 eks. (BNL, VGW, VOH) en 12 eks. (DER).

18. Blauwe Reiger (*Ardea cinerea*)

Aanvullende broedgegevens: Antwerpen L.O. 1 broedpoging (MAR); Wilrijk ca 65 nesten en Antwerpen-Berendrecht ca 40 nesten (MEP), Kalmthout 1 broedgeval (NER). In het totaal kregen wij voor dit broedseizoen gegevens binnen van 465 nesten in Vlaanderen, maar aantallen uit sommige kolonies ontbreken nog.

Maxima juni: 16/6 Bornem 42 eks. (DHH); 2/6 Assenede min. 30 (BEL, DMJ); 13/6 Kluizen 29 eks. (VSP, SAL); juli: 26/7 Moorsele 26 eks. (VEJ); 23/7 Bachte-Maria-Leerne 25-tal eks. (ROH, ROJ); 26/7 Kluizen 23 eks. (VSP, SAL); augustus: 1/8 Kluizen 43 eks. (VSP, SAL); 30/8 Kallo-Ketenisdijk 37 eks. (OED, DCR, VVP); 3/8 Kallo-Kromme Elleboog 30 eks. (STC, OED). Totaaltelling op 9/8 Doel en Kallo 66 eks. (VVP, DCR).

19. Purperreiger (*Ardea purpurea*)

Dit jaar wel juliwaarnemingen: 21/7 Knokke-Zwin 1 eks. naar NO (BJN Brugge); 22/7 Kruishoutem 1 eks. naar ZW (ROJ, ROH); 27/7 Hoboken (WA Mortsel, TYJ); 30/7 Moerbeke (FOJ, VKB). In augustus talrijker, vooral vanaf 8/8. Grootste aantallen: 18/8 Turnhout 2 groepjes van resp. 4 en 5 eks. (MAW); 9/8 Oostende 3 eks. naar ZW (VWO); van 1 tot 15/8 Mol-Postel 1 ad en 1 juv. (DEL, WJ Kamp), van 15/8 tot 5/9 nog 1 juv (DEL). Geen waarnemingen uit Brabant of Limburg.

20. Grote Zilverreiger (*Egretta alba*) BAHC

22 en 23/7 St-Agatha-Rode (ADD, VWA, KOT, BSG); 30/7, 2 en 3/8 Kallo (VHW, VHF, BRW, DBM, VVP, NEP, OED, DCR, DRF, MEP, STC). Eerste juliwaarnemingen voor België.

21. Kleine Zilverreiger (*Egretta garzetta*)

Vanaf 27/6 Kallo 1 eks. (VVP), van 6/7 (VKB, FOJ) tot 24/8 2 eks. (VOH), vanaf 26/8 weer 1 eks. (TRE, FIG), aanwezig tot in september. Daarnaast op 2/7 en 3/8 Doel 1 eks. (VWG, STC, WIL, WA Mortsel). Vermoedelijk dezelfde vogel als Kallo, alhoewel ze op die data ook te Kallo werden gezien.

Daarbuiten: 22/8 St-Martens-Latem (VVD).

24. Kwak (*Nycticorax nycticorax*)

7 en 8/6 Neerijse (LEE); 22/7 Knokke-Zwin 28 eks. trokken bij valavond weg uit het gebied (tamme populatie) (MAR, VBT); 27/7 Mol-Postel 1 juv (DEL); 10/8 Grembergen 1 juv (SCF, PIA); 16/8 Neerijse 1 tweedejaarsvogel (VJN, VJO); 24 en 27/8 Zonhoven (GBJ, ROP, EVP, VZL).

25. Woudaapje (*Ixobrychus minutus*)

1-3-6 en 23/6 Beerse resp. 1-2-1 en 1 eks. (BVL); van 1/6 tot 1/8 Mol-Postel 1 koppel, geen jongen (DEL); 15/6 Geel 1 ♂ (MEH); 21/6 Zonhoven (DNR); 27/7 Hoboken 1 ad (WA Mortsel, TYJ). In West-Vlaanderen 14/6 Snaaskerke eerste waarneming sedert meer dan 2 jaar (VWO); 1 en 6/7 Harelbeke (SCA, LAM). Geen enkel broedgeval werd ons gesignaleerd!

26. Roerdomp (*Botaurus stellaris*)

Waarnemingen in de Kempen: 29/6 Dessel (MML, MEH); 18/8 Mol-Postel 2 ad en 6 juv (DEL). Daarbuiten: 22/6 Kallo (SIR, HEA); 6/7 Antwerpen-Oorden (SLM, VVH); 6/8 Zeebrugge (BJN Brugge); 9 en 26/8 Zevegem (DBH, TAL, CLG); 25/8 Brecht (VWV, WJ Voorkempen).

27. Ooievaar (*Ciconia ciconia*)

4 juni-, 3 juli- en 6 augustuswaarnemingen. 7/6 Mol-Postel 3 eks. (VGL, DEL); 12/6 Haaltert 4 eks. overvliegend (VYW); 17/6 Opglabbeek (POH); 26/6 Steendorp 1 eks. naar ZW (DWA); 22/7 Pervijze 1 eks.

naar O (DRM); 26/7 Zonhoven 2 eks. (BOA); 31/7 Machelen (Brab.) 6 eks. naar ZW (VNJ); 4/8 Bornem (VHW); 18/8 Muizen 1 eks. pleisterend (CEG); 18/8 Mechelen 1 eks. op kerk (MFJ); 19/8 Ranst (VVM); 27 en 28/8 Aarschot (RDV).

28. Zwarte Oolevaar (*Ciconia nigra*)

16/7 Oud-Heverlee (Aves, Feuille de Contact 1980: 125). Dit zou de derde juliwaarneming zijn voor België. 16/8 Mol-Postel 2 juv (DEL); 17/8 Kallo 2 eks. (VAA); 21/8 tussen Hasselt en Diest (VYR); 28/8 Knokke-Zwin 1 eks. naar ZO (BJN Brugge).

29. Lepelaar (*Platalea leucorodia*)

3 juniwaarnemingen: 3/6 Machelen (Brab.) 1 eks. naar N (VNJ). Dit is het eerste junigegeven voor Brabant; 4/6 Snaaskerke 2 eks. naar ZW (VWO); 29/6 Knokke 2 ad 1 juv (DST). 1 juliwaarneming: 24/7 Knokke-Zwin (VBW); 16 waarnemingen in augustus over de hele maand verspreid. Zij komen uit de kuststreek en de Beneden-Schelde. Grootste aantallen: 8/8 Diksmuide 6 eks. (DSK); 30/8 Antwerpen L.O. 1 ad 5 juv waarvan 1 met kleurring (VIJ).

Daarbuiten 6/8 Nazareth 2 ad 2 juv naar Z (ROJ, ROH).

32. Wilde Eend (*Anas platyrhynchos*)

Maxima juni: 13/6 Kluizen 425 eks. (VSP, SAL); 28/6 Kallo-Ketenispolder ca 300 eks. (VVP, DCR, OED); juli: 24/7 Harelbeke ca 400 eks. (SCA); 31/7 Oostende 347 eks. (VWO); 21/7 Kallo-Ketenispolder min. 300 eks. (VVP, ROD); augustus: 15/8 Kallo-Kromme Elleboog 1600 eks. (VVP, OED, MAR, NUL); 2/8 Kallo-Ketenisdijk ca 1400 eks. (VVP, NEP, DCR, OED); 27/8 Kallo-Zeesluis 1100 eks. (VVP, OED); 19/8 Harelbeke ca 850 eks. (BER). Een totaalstelling op 9/8 te Doel en Kallo gaf 3200 eks. (VVP, DCR).

33. Wintertaling (*Anas crecca*)

Wordt reeds vanaf juni over heel het Vlaamse land gesignaleerd. Maxima juni: 15/6 Kallo 200 eks. (MAR); 29/6 Kalmthout 34 eks. (VOH); juli: 19/7 De Panne 12 eks. (STE); in augustus hogere aantallen: 22/8 Kallo-Ketenisdijk 600 eks. en Kallo-Kromme Elleboog 540 eks. (VVP, NEP); 27/8 Doel 117 eks. en Kallo-Zeesluis 100 eks. (VVP, OED); 9/8 Helchteren ca 60 eks. (GEA). Broedgevallen: Gistel (VWO); Kruibeke (ROI, VHW, TMT), Blokkersdijk (WNL); Neerijse-Wemmel (DBJ, DEJ).

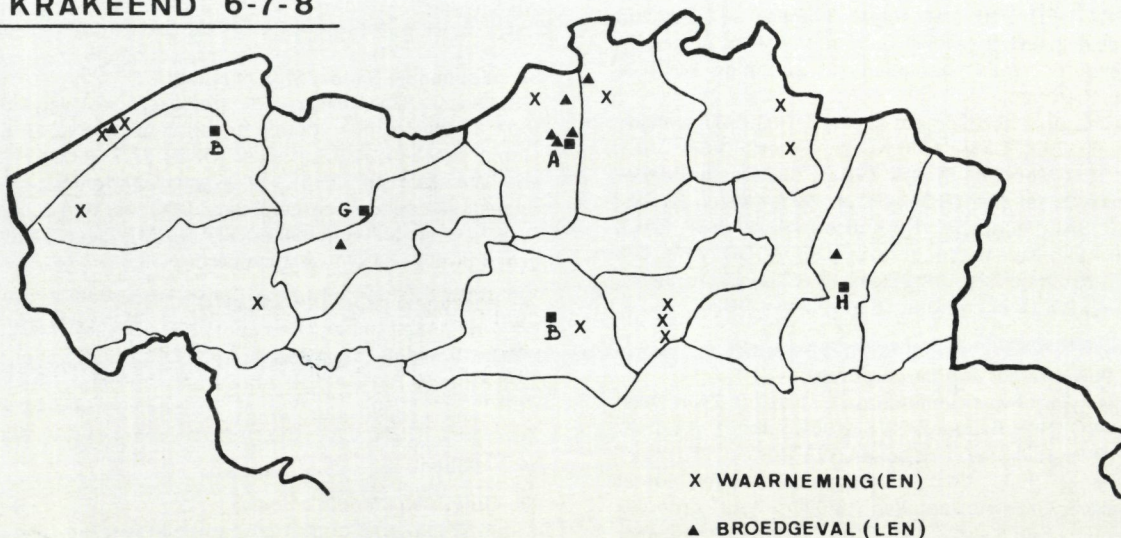
34. Zomertaling (*Anas querquedula*)

Broedgevallen: Eke, St-Jan-in-Eremo (VRR, BEC, ANA), een waarschijnlijk broedgeval te Hoeke (SYP). Vanaf de tweede helft van juli toename. Maxima juli: 16/7 Melden 13 eks. (DEF); 24 tot 28/7 Harelbeke 3 ♂ 5 ♀ (SCA, VAD, LAM); 21/7 Mechelen 8 eks. (KIJ, MER); augustus: 15/8 Woumen 60 eks. (DBR); 8/8 Kallo 50 eks. (VVP, DCR, OED); 8/8 Bredene 22 eks. (VWO).

36. Krakeend (*Anas strepera*)

Deze soort nam in 1980 een denderende uitbreiding als broedvogel in België. De soort kwam slechts in 1972 voor het eerst tot broeden in ons land (Antwerpen). Tot verleden jaar bleven de broedgevallen beperkt tot de provincie Antwerpen. Dit jaar echter broedgevallen in alle Vlaamse provincies behalve Brabant. West-Vlaanderen: Gistel (VWO) zie vorig verslag; Oost-Vlaanderen: 13 en 17/7 Kruishoutem 1 ♀ met 6 pulli (COE) zou ook reeds in 1979 gebroed hebben (via ROJ); Antwerpen: Blokkersdijk 9, Antwerpen-Oorden 28, Antwerpen-Zandvliet 1, Kalmthout 4, Kallo 2, samen 44 geslaagde broedgevallen wat een verdere uitbreiding betekent (BNL, VGW, VOH, SCD, MEP, DRF, SLM, VVP, VMF, VKO, SNP, LNA, WNL) (Kallo is staatkundig provincie Oost-Vlaanderen); Limburg: 15/6 Zolder 6

KRAKEEND 6-7-8

KAART I

eks., ongetwijfeld broedvogel op deze vijver of in de omgeving (ONC).

Grotere aantallen slechts vanaf augustus: 24/8 Doel 139 eks. (OED, DCR, STC); 18/8 Antwerpen-Oorderen 87 eks. (VGW); 27/8 Kallo 26 eks. (VVP, OED).

Een totaaltelling op 24/8 van Kallo, Doel en Blokkersdijk gaf 210 eks. (DRF, MEP). Verspreiding der gegevens: zie kaart I.

37. Smient (*Anas penelope*)

Opnieuw diverse zomerwaarnemingen: 1 en 8/6 Mechelen 1 ♂ (DCC, VBW); 22/6 Kalmthout 1 juv ♂ (MEP, VOH); 27/6 Oostende 1 ♂ (VWO); 3/7 Turnhout 1 ♀ (VMM, THJ); 16/7 Kallo 1 ♂ 1 ♀ (VVP, OED); 23/7 Harelbeke 1 ♂ in eclips (VAD). Eind augustus reeds de eerste trekkers: 31/8 De Panne 26 eks. (STE, BIR, VEF, TYH); 30/8 Lichtaart 1 ♀ (MTL, MTK); 23-24 en 30/8 Doel resp. 20-28 en 11 eks. (OED, DCR, STC, VVP).

38. Pijlstaart (*Anas acuta*)

Te Antwerpen-Oorderen 1 geslaagd broedgeval met 3 jongen (VOH). Daarbuiten 15 tot 18/6 Blokkersdijk 1 ♂ in prachtkleed (WNL); 30/6 Stuivekenskerke 1 koppel (DSK); 17/8 Veurne (DBR, VHZ, STE); 19/8 Knokke-Zwin 2 eks. (VEI); 24-27 en 30/8 Doel resp. 8-4 en 10 eks. (OED, DCR, STC, VVP); 27/8 Kallo 3 eks. (VVP, OED).

39. Slobeend (*Anas clypeata*)

Maxima juli: 16/7 Kallo 27 eks. (VVP, OED); 21/7 Doel 24 eks. (VVP, ROD); 27/7 Stuivekenskerke 23 eks. (DRM); 26/7 Nazareth 14 ♂ 8 ♀ (ROJ, ROH); augustus: 27/8 Kallo-Kromme Elleboog 603 eks. (VVP, OED); 23/8 Kallo-Ketenisdijk 420 eks. (OED, DCR); 22/8 Kluizen 120 eks. (VSP, SAL).

Aanvullende broedgevallen: Gistel, zeer waarschijnlijk verschillende te Hoeke (VWO, SYP); Gottem, Drongen 2, Overmere 3, Bazel, Kallo-Doel 3 (ROJ, ROH, DMD, VBF, VHW, BRW, ROI, VVP, DCR, OED); Blokkersdijk 7, Hoboken 2, Zwijndrecht, Lichtaart, Mechelen (WNL, MAR, MTL, CEG, VDL, VPJ, VBW, CAE, VVP, DCR, OED). Met gemiddeld 5,1 pulli per broedgeval lag het broedsukses duidelijk lager dan in de vorige maanden (bijna 8 per broedgeval).

40. Krooneend (*Netta rufina*)

16 en 27/7 Kallo 1 ♀ en 2 ♀ (VVP, OED, DRF, MEP); 31/8 Antwerpen-Oorderen 9 ♂ in eclipskleed (VOH).

41. Toppereend (*Aythya marila*)

5 zomerwaarnemingen: 18/7 Woumen 9 eks. (DBR, BFJ); 22-23 en 24/8 Nazareth resp. 1 ♂ 1 ♀ - 1 ♀ - 3 ad ♂ 1 ad ♀ 3 juv (ROJ, ROH, PAW, BAG, DWM); 23/8 Kallo 1 ♀ (DCR, OED).

42. Kulfeend (*Aythya fuligula*)

Maxima juni: 22/6 Kallo 120 eks. (OED, DCR); 26/6 Oud-Heverlee 23 ad 35 juv (VCS); 20/6 St-Agatha-Rode 49 ♂ 4 ♀ (DBJ); juli: 16/7 Kallo 269 ad. (VVP, OED); 2/7 Oud-Heverlee 60 ad 40 juv (WEJ); 11/7 Kluizen 97 eks. (VSP, SAL); augustus: 27/8 Kallo 481 eks. (VVP, OED); 24/8 Antwerpen-Oorderen 280 eks. (BNL, VGW, VOH); 2/8 Blokkersdijk 117 eks. (VVP, NEP).

Broedgevallen te Reninge 2, Keiem 2, Oudekapelle, Stuivekenskerke 2; Woumen, Oostende 3, Hoeke (DBR,

CAS, DSK, VWO, DRM, SYP); Kruishoutem 2, Kallo-Doel 66 (COE, VVP, OED, ROD, DCR, SIR, HEA, MAR); Blokkersdijk 31, Zwijndrecht 6, Bornem 5, Lier 4, Rumst, Ravels, Mol-Postel (WNL, VVP, DCR, OED, DHH, VWL, VBW, VMM, MEH); St-Agatha-Rode 5, Oud-Heverlee 5, Willesele, Kessel-Lo 3, Ottenburg 2, Neerijse, Florival, Terhulpen 2, Perk, Nederokkerzeel, St-Joris-Weert (WJ Leuven, DBJ, SOW, SOD, VVR, KOT, VSM, VWA, HEP, JNM, VMA, KNE, ADD, COI, VCS, WEJ, NYJ). Gegevens uit Limburg ontbreken volledig.

Met 6,1 pulli per broedgeval gemiddeld waren de resultaten slechter dan vorig jaar.

44. Tafeleend (*Aythya ferina*)

Zeer groot aantal op Blokkersdijk: 345 eks. op 25/6 (MAR, OED, DCR), 1200 eks. op 26/7 (MEP, VOH), 795 eks. op 2/8 (VVP, NEP).

Andere maxima juni: 22/6 Kallo 240 eks. (OED, DCR); 1/6 Kalmthout 37 ♂ 5 ♀ (VOH); juli: 21/7 Kallo 62 eks. (VVP, ROD); 11/7 Nazareth 14 ♂ 10 ♀ (ROJ, ROH); augustus: 22/8 Kallo 320 eks. (VVP, NEP); 24/8 Antwerpen-Oorderen 243 eks. (BNL, VGW, VOH). Broedgevallen: Kruikebeke (ROI, VHW, VHF, BRW, TMT); Blokkersdijk 19, Geel 3, Mol-Postel, Dessel (WNL, VVP, MEH, MML); Oud-Heverlee Zuid 4 en Noord 8, Florival 2, St-Agatha-Rode 15 (WJ Leuven, DBJ, SOW, KOT, ADD, HRM, WEJ). Het gemiddeld aantal jongen per broedgeval bedroeg 5,2 en was lager dan vorig jaar.

46. Brilduiker (*Bucephala clangula*)

1 waarneming: 27/7 Wuustwezel 1 ♀ (DRF, MEP). Tweede juliwaarneming voor België na de overzomer van 1979.

47. IJseend (*Clangula hyemalis*) BAHC

1 en 2/6 Kalmthout 1 immatuur (VOH, SLM). Dit is de tweede juniwaarneming voor België, vorige: 20/6/1976 Knokke-Zwin.

48. Grote Zeeëend (*Melanitta fusca*)

6-12 en 26/7 De Panne resp. 1-7 en 1 eks., in augustus tussen 2 en 24 eks. (BIR, STE); 18-30 en 31/8 Nieuwpoort resp. 1-18 en 4 eks. (ZWN, BJN Brugge); 29/8 Oostduinkerke 5 eks. (VBW). Dit is het vijfde juligeval in België.

49. Zwarte Zeeëend (*Melanitta nigra*)

Waargenomen vanaf 21/6 Oostende 1 ♂ op zee (VWO); 29/6 De Panne 25 eks. (OGP, STE) en Knokke 2 eks. (VBW). In juli algemener en grotere aantallen: 6/7 De Panne 478 eks. (BIR, STE); 17/7 Knokke 48 eks. (VBW); maxima augustus: 18/8 De Panne 636 eks. (STE, BIR); 29/8 Oostduinkerke 282 eks. (VBW); 18/8 Nieuwpoort 721 eks. (ZWN).

50. Eldereend (*Somateria mollissima*)

3 juniwaarnemingen: 2 en 8/6 Oostende-Raversijde 19 en 20 eks. op zee (VWO); 15/6 De Panne waargenomen (WA Kortrijk). Geen juliwaarnemingen. 3-6 en 29/8 Nieuwpoort resp. 1 eks. naar NO - 4 en 1 eks. (ZWN); 6/8 Oostende 9 eks. op golfbreker (VWO).

54. Bergeend (*Tadorna tadorna*)

Broedgevallen: Ramskapelle, Oostende 2 (DRM, VWO); Gent-Kanaalzone, Kallo-Doel min. 30 (LAI, HAW, BEL, VVP, OED, ROD, DCR, STC); Blokkersdijk 7, Zwijsrecht 4, Burcht, Brecht 3, Kalmthout 2, Heindonk, Bornem (WNL, VVP, DCR, OED, MAR, MEP, VOH, RSM, ROI, ONH, NER, BEW, VOL, DHH); Zonhoven, tweede broedgeval voor Midden-Limburg (WA Midden Limburg).

Maxima juni: 7/6 Kallo-Zeesluis 80 eks. en 8/6 Kallo-St. Niklaasstraat 70 eks. (OED, DCR); 25/6 Blokkersdijk 68 eks. (MAR); juli: 21/7 Doel 147 eks., Kallo-Liefkenshoek O.T. 98 eks., Kallo-Ketenispolder 7 ad 50 jongen 4 koppels met jongen en Kallo-Zeesluis 26 ad 54 juv (VVP, ROD); augustus: 9/8 Kallo-Doel totaalstelling 130 eks. (VVP, DCR). Daarna lagere aantallen behalve 9 en 17/8 Antwerpen-Zandvliet 430 ad+juv+150-tal ruiende op de Schelde en 660 ad+juv+95 eks. in rui op de Schelde (BNL, DRF, VGW, VOH).

1 waarneming in Brabant: 17/8 Machelen 3 eks. (ADD).

55. Casarca (*Tadorna ferruginea*) BAHG

21/7 Doel 1 ♀ (ROD, VVP). Tweede juligegeven voor België, vorig: 10/6 tot 20/7/1973 Antwerpen L.O. 1 ♂.

56. Grauwe Gans (*Anser anser*)

1 juniwaarneming: 29/6 Terhulpen 1 eks. naar ZO (DBJ, SOD, SOW, VVR). In juli: 13/7 Kruishoutem 4 ad 6 juv (COE); 26/7 Nieuwpoort 12 eks. naar ZW en 4 naar NO (ZWN).

62. Rotgans (*Branta bernicla*)

4 waarnemingen: 23 en 30/7 De Panne telkens 2 eks. (STE); 8/8 Oostende 1 eks. naar O (VWO); 25/8 Nieuwpoort (ZWN). Tot op heden waren er nog geen juliwaarnemingen voor België en slechts 1 augustuswaarneming: 29/8/1965 Antwerpen-Lillo.

63. Brandgans (*Branta leucopsis*)

20/8 Oostende 1 naar NO (VWO); 27/8 Harelbeke 1 ontsnapte siervogel geruime tijd ter plaatse (MOG). Er was slechts 1 vroegere augustuswaarneming in België: 21/8/1956 Bredene.

68. Knobbelzwaan (*Cygnus olor*)

Grootste aantallen: Lier 15 eks. op 15/6, 9 eks. op 22/7 en 20 eks. op 7/8 (VWL); St-Agatha-Rode 17 eks. op 22/6, 13 ad op 12/7 (SOW, BLH); 29/7 De Panne 11 en 6 eks. (STE).

Aanvullende broedgegevens: Doel (MAR, VVP, DCR, OED); Zwijsrecht (WNL), Kessel-Lo (WEJ, VCS).

77. Bulzerd (*Buteo buteo*)

Broedgevallen: Bachte-Maria-Leerne min. 2, Moortsele, Sinaai, Groot-Kruibeke 2 (ROJ, ROH, REM, ROI, VHW, VHF, BRW, TRE, TMT, DBM, VUP); Bornem (VKG); Nederokkerzeel (JNM); Lommel, Hamont (BOA, VGH). In West-Vlaanderen 1 juni- en geen juliwaarnemingen: 3/6 Waregem 1 eks. naar W (PAW). Vanaf 22/8 neemt het aantal waarnemingen toe in heel Vlaanderen. Maxima: 24/8 Weelde 15 eks. (VGL, DEL); 22/8 St-Agatha-Rode 8 eks. (NYJ, AUB); 26/8 Mol-Postel 8 eks. (VWM).

79. Sperwer (*Accipiter nisus*)

Broedgevallen: 's Gravenwezel, Loenhout, Schoten (WIF, SID, BOF, DRF); Overpelt 2, Achel (GEA, VGH); mogelijk te Nazareth (ROJ, ROH). Vanaf 20/7 een weinig opvallende toename van de waarnemingen, stijgend naar eind augustus. Geen juni-, 1 juli- en 1 augustuswaarneming in West-Vlaanderen: 22/7 Oostende 1 ♂ (VWO); 13/8 Wingene 1 eks., zou er overzomerd hebben (BJN Brugge).

Alle waarnemingen betroffen steeds 1 of 2 eks.

80. Havik (*Accipiter gentilis*)

Broedgevallen: Ravels, Mol-Postel en Noord-Limburg (VMM, APJ, DRI, MIN, HNJ, VWM). Verder waargenomen in de Kempen: Wechelderzande, Weelde, Lommel (DAW, VMM, DEL, VGL, BOA).

Daarbuiten: 31/7 Nazareth 1 eks. naar Z zeer hoog, vermoedelijk Havik (ROJ, ROH).

81. Rode Wouw (*Milvus milvus*)

Alle waarnemingen: 5 en 29/6 Varsenare (POR); 14 en 15/6 Bonheiden (VBW); 20/6 Mechelen 1 eks. naar ZO (BEW); 30/7 Waterloo 1 eks. (POP, ARM); 31/7 en 7/8 Deinze 2 eks. naar ZW en 5 eks. naar W (ROJ, ROH); 16/8 Mol-Postel (WJ Turnhout).

82. Zwarte Wouw (*Milvus migrans*)

Te Bazel één geslaagd broedgeval met 1 uitvliëgend jong (TMT, VHW, VHF, ROI, DBM, BRW, TRE, DBN), negende broedgeval voor België en tweede geslaagd voor Vlaanderen. De oudervogels werden tot 10 km van de nestplaats waargenomen: Steendorp, Temse, Bornem, Bazel, Puurs, Schelle, Tielrode en Hamme, dus steeds zuidelijk (DHH, DAL, werkgroep Rupelstreek, VKB, FOJ).

Daarbuiten slechts 1 juni- en geen juliwaarnemingen: 13/6 Zulte 1 eks. naar W (PAW). In augustus: 3/8 Woumen (DBR, DSK); 3/8 Bree (WA Bree); 6/8 Zomergem (SWE); tussen 19 en 25/8 Mol-Postel (APJ, DRI, MIN); 24 en 25/8 St-Agatha-Rode resp. 1 eks. naar Z en 1 eks. (BLH, HER, BRP, AUB, NYJ); 28/8 Oud-Heverlee (SOD, LEA).

84. Wespandief (*Pernis apivorus*)

Weinig uitgesproken najaarstrek tussen 12/7 en 19/8. Nooit grote aantallen, maxima: 15/6 Vloesberg 3 eks. (DWK); 14/6 St-Agatha-Rode 3 eks. (WJ Leuven-HRM); tussen 19 en 25/8 Mol-Postel 3 eks. (APJ, DRI, MIN). We ontvingen geen enkel zeker broedgeval. Wel baltsende vogels te Ruien (DSN); Kasterlee (PEJ, MIN); Erps-Kwerps, Perk, Leuven (BOJ, GUP, HEP, GIR).

85. Bruine Klekendief (*Circus aeruginosus*)

Broedgevallen: Woumen 3 (DBR); Doel (BNL, DRF, VGW, MEP, VOH, VVP, DCR, OED); Antwerpen-Oorderen 2, Antwerpen-Lillo 3, Mol, Mol-Postel, Dessel, Berg-Kamphenhout (BNL, DRF, VGW, MEP, VOH, WA Turnhout, HNJ, M. Janssens). Bezette territoria te Kieldrecht, Verrebroek en Antwerpen-Zandvliet (BNL, DRF, VGW, MEP, VOH). Vanaf 23/7 nemen de waarnemingen buiten de broedgebieden toe met een bruuske stijging vanaf 15/8 (zie fig. I). Buiten

26/8 Knokke-Zwin 18 eks. (BUG) steeds 5 eks. of minder.

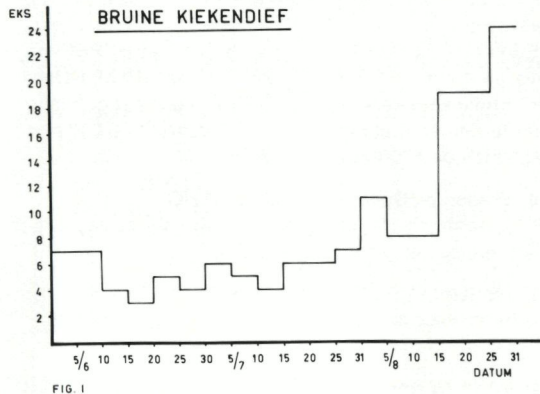

FIG. I

86. Blaauwe Kiekendief (*Circus cyaneus*)
Grauwe Kiekendief (*Circus pygargus*)

Aankomst vanaf half augustus: 15/8 Kallo 1 ♀ (MAR); 26-27-28 en 29/8 Knokke-Zwin 1 ♀ (BJN Brugge, VEI, BOH, SSP); 28/8 Zomergem 1 ♀ (SWE); 17/8 Kruishoutem 1 ♀ naar Z (ROJ, ROH); 25 en 28/8 Knokke-Zwin 1 juv (BJN Brugge).

88. Grauwe Kiekendief (*Circus pygargus*)
4 waarnemingen: 17/6 Opglabbeek 1 ♂ (POH).

90. Visarend (*Pandion halliaëtus*)
Najaarstrek vanaf eind juli, maar vooral vanaf de tweede helft van augustus: 26 en 31/7 Nazareth telkens 1 eks. naar Z (ROJ, ROH); 8/8 Zeebrugge 1 eks. naar ZW (BJN Brugge). Werd vooral in St-Agatha-Rode frekwent waargenomen: 1 eks. op 16-25-29 en 31/8, 2 eks. op 22 en 28/8 (WJ Leuven, BRP, NYJ, AUB, BLH, DEC, KOT, VSM, ADD, SOD, LEA, JAU, WJ Brussel Oost, HOE, VPD, VCS, COI, OSS).

91. Slechtvalk (*Falco peregrinus*)
Enige waarneming: 28/8 Retie (VGL).

93. Smelleken (*Falco columbarius*)
3 waarnemingen: 6/8 De Panne (VEF); 11/8 Knokke-Zwin (VEI, SSP, BOH); 30/8 Overboelare (BJN Geraardsbergen).

94. Boomvalk (*Falco subbuteo*)
Broedgevallen: Zomergem, Kruibeke (SWE, ROI, VHW, VHF, BRW); Turnhout, Kasterlee, Wechelderzande (SMM, MEH, MML, NUM, natuurwerkgroep Groot Lille, BOB, DAW); Heppen, Koersel (GEA, BEJ, HEL, HEO). Duidelijk meer gegevens dan vorig jaar: 34 juni-, 35 juli- en 67 augustuswaarnemingen. De Boomvalk werd in geheel Vlaanderen gezien, enkel uit het Brusselse ontvingen wij geen waarneming. Het aantal observaties neemt toe vanaf 7/8 (zie fig. II). Grootste aantallen: 23/7 Eksel 4 eks. (GEA); 10/8 Koersel 4 ad (GEA, HEL, HEO); 17/8 Deinze 4 eks. naar Z (ROJ, ROH).

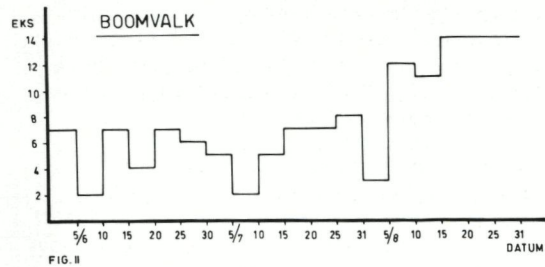

FIG. II

95. Roodpootvalk (*Falco vespertinus*) BAHG
6/6 Beerse en Merksplas 1 eks., vermoedelijk subad ♀ (BVL).

97. Torenvalk (*Falco tinnunculus*)
Aanvullende broedgevallen: Diksmuide-Esen, Waregem, Harelbeke (DSK, PAW, BER, LAM); Moerbeke-Waas, Gentbrugge, Sinaai 2, Meerdonk, Kallo-Doel 3, (BEL, ORS, VUP, MAR, VVP, DCR, OED); Antwerpen 3, Zwijndrecht, Itegem, Mol, Mechelen 2, Beerzel, St-Katelijne-Waver, Duffel, Blaasveld, Leest, Bonheiden, O.L. Vrouw-Waver (WA Netevallei, BEL, MTL, MTK, BEW, KIJ, MER, VOL, HNJ, VVP, DCR, OED); Epegem, Hofstade, Londerzeel (BEW, VOL). Zowel nestkasten als oude kraaiennesten werden ingenomen.

99. Korhoen (*Lyrurus tetrix*)
Slechts 1 gegeven: 26/8 Baarle-Hertog 1 ♂ (LEJ).

103. Kwartel (*Coturnix coturnix*)
Waargenomen, vooral gehoord, in heel Vlaanderen, maar meer in de Kempen.
20 juni- en 5 juliwaarnemingen. Na half juli zeldzamer: 21/7 Kobbegem (VTP); 8/8 Lichtaart (MTL).

105. Kraanvogel (*Grus grus*)
2 waarnemingen: * half/8 Buggenhout 1 eks. naar Plankendaal (Muizen) gebracht (WA 's Heerenbosch); 13/8 Opglabbeek 30-tal (POH).

106. Waterral (*Rallus aquaticus*)
Waargenomen in heel Vlaanderen, geen gegevens ontvangen uit West-Vlaanderen. 7 juni-, 4 juli- en 7 augustuswaarnemingen.

112. Meerkoet (*Fulca atra*)
Aanvullende broedgegevens: Harelbeke 7 (SCA); Deinze 6, Nazareth 2, Grammene, Bellem, Kruishoutem, Bachte-Maria-Leerne, Assenede 10-tal, Kallo en Doel min. 50 (VVJ, BAG, DWM, ROJ, ROH, FEP, DLR, BEL, VVP, DCR, OED); Kessel-Lo (VCS).
Maxima juni: 25/6 Blokkersdijk 340 eks. (MAR); 22/6 St-Agatha-Rode 80 eks. (NYJ); 2/6 Lier 70 eks. (VWL); juli: 5/7 Antwerpen-Oorden 550 ad (VGW); 15/7 St-Agatha-Rode 91 eks. (WJ Leuven); augustus: 22/8 Doel 620 eks. (VVP, NEP); 22/8 Kluizen 389 eks. (VSP, SAL); 27/8 Kallo 275 eks. (VVP, OED).

117. Scholekster (*Haematopus ostralegus*)
Broedgevallen: Knokke-Zwin 52 (BUG), Kluizen (VSP, SAL), Zwijnaarde en Eke (VRR), Wachtebeke-Lange-

Iede (ACD, BEL), Oost-Eeklo (BEL), Wetteren (ORS) en Maaseik (WJ Bree).
Maxima juni: 21/6 Nieuwpoort 650 eks. (DBR); augustus: 18/8 Nieuwpoort 1418 eks. (ZWN) en 29/8 Oostduinkerke 755 eks. (VBW).

118. Kievit (*Vanellus vanellus*)

Vanaf 15/6 was trek goed merkbaar.

Maxima juni: 23/6 Oostende 300 eks. (VWO); juli: 15/7 Deinze ca 400 eks. (PAW); augustus: 9/8 Kallo-Doel meer dan 400 eks. (VVP, DCR).

120. Zilverplevier (*Pluvialis squatarola*)

Overzomerende vogels of zeer vroege trekkers: 21 en 22/6 Oelegem (VWV); 21/6 Knokke-Zwin (GEV, DMG, VAT, DAD); 28/6 Knokke-Zwin 4 eks. naar ZW (DSR); 3/7 Zwijnaarde (VRR) en 21/7 De Panne (STE). Vanaf 6/8 Oostende 2 eks. naar ZW (VWO) en Nieuwpoort 3 eks. (ZWN) is de soort terug regelmatig te zien met maximum 24/8 Antwerpen-Zandvliet meer dan 250 eks. (DER).

121. Goudplevier (*Pluvialis apricaria*)

Broedgeval: 14/6 Limburg 1 juv van 3 dagen geringd (GEA). Dit is het eerste broedgeval in België na 1910. Eerste trekkers: 21/7 St-Baafs-Vijve (VEH, BEF) en Gottem 3 eks. (PAW); 22/7 Deinze, 26/7 Nazareth 2 eks. (ROJ, ROH); 2/8 Leffinge 6 eks. (VWO); 5/8 Eksel 10 eks. naar N (GEA) en 7/8 Oostende 8+6 eks. naar ZW (VWO). Maximum: 21/8 De Panne 390 eks. (STE, BIR).

124. Bontbekplevier (*Charadrius hiaticula*)

Geslaagd broedgeval te Doel: min. 1 juv (DRE, MEP). Regelmatig waargenomen in Laag België.
Maxima juli: 27/7 Kallo 109 eks. (VVP, OED), 11/7 Deinze 11 eks. (ROJ, ROH); augustus: 2/8 Kallo 212 eks. (VVP, OED), 7 en 18/8 Nieuwpoort 15 en 31 eks. (ZWN), 20/8 Veurne 26 eks. (DSK).

125. Kleine Plevier (*Charadrius dubius*)

Broedgevallen: Dudzele 2, Zeebrugge 2 en Knokke-Heist (SYP); Kluizen (SAL, VSP); Drongen 2 (VBF); Gent-Rodenhuize 2 (HAW, LAI, BEL); Deinze (DSR); Gottem 3 à 5, Bachte-Maria-Leerne 1 à 2 en Neigem (BAG, DWM); Bokkersdijk 4 (WVL); Zwijndrecht enkele (MAR); Kallo en Doel (VVP, OED, DCR, MAR). Grootste aantal: 2/7 Deinze ca 50 eks. (ROJ, ROH).

126. Strandplevier (*Charadrius alexandrinus*)

Broedgevallen: Knokke-Zwin 10 (BUG); Bokkersdijk 3 (WNL); Kallo en Doel (OED, DCR, VVP, MAR). Waarschijnlijk broedgeval te Gent-Rodenhuize (BEL, LAI).
Maxima: 8/6 Kallo 30 eks. (OED, DCR); 18/6 Dudzele 5 koppels (SYP); 5/7 Knokke-Zwin 15 eks. (MAR) en 22/7 Ramskapelle 5 ♀ en 1 ♂ (DRM).

127. Steenloper (*Arenaria interpres*)

Overzomerende eksemplaren of vroege trekkers: 29/6 Knokke-Zwin 8 eks. (DST, SYP).
Eerste wintergasten: 21/7 Koksijde verschillende 's nachts gehoord (GAJ) en Oostende 2 eks. (VWO); 22/7 Oostende 31 eks. (VWO); 30/7 De Panne (BIR, STE). Vanaf 3/8 regelmatig aan de kust.

Maxima: 3/8 Oostende 50 eks. (POM, POR) en Knokke 30 eks. (VBW); 25/8 Nieuwpoort 35 + 11 trekkers (ZWN).

128. Watersnip (*Gallinago gallinago*)

7/6 Leest 2 eks. (ROR); 13/6 Mechelen 2 eks. (VBW). Eerste vogels in hun wintergebied: 17/7 Eke 2 eks. (EEO); 21/7 St-Baafs-Vijve 3 + 5 eks. (VEH, BEF) en Zeveren 4 eks. (ROJ, ROH); 22/7 Deinze (ROJ, ROH); 23/7 Stuivekenskerke 3 eks. (DRM). Daarna regelmatig waar te nemen met maxima: 19/8 Nazareth ca 240 eks. en Deinze ca 100 eks. (ROJ, ROH).

129. Poelsnip (*Gallinago media*) BAHC

4/6 Oudenburg (POM, POR). Dit zou de eerste juni-waarneming zijn voor België.

131. Houtsnip (*Scolopax rusticola*)

Maar één waarneming ontvangen voor deze periode: 30/7 Oostende (VWO).

132. Wulp (*Numenius arquata*)

4/6 Oostende (VWO); 8/6 Mechelen (VBW); tot 15/6 Zomergem ♂♀ (SWE); 14 en 15/6 Mannekenvere 1 en 2 eks. (VWO); 15/6 Neerpelt 20 eks. (WA Mortsel). Eerste trekbewegingen: 21/6 Nieuwpoort 70 eks. (DBR) en Knokke-Zwin 2 eks. (GEV, DMG, VAT, DAD).
Maxima juli: 23/7 Knokke-Zwin 200 à 300 eks. (VBW); augustus: 19/8 Knokke-Zwin 378 eks. (VEI); 29/8 Oostduinkerke 414 eks. (VBW).

133. Regenwulp (*Numenius phaeopus*)

Nog late voorjaarsstrekkers op 1/6 Oostende 1 eks. naar NO (VWO). Vroege najaarsstrekkers 26/6 Helchteren (GEA, LEH); 3/7 Oostende 9 eks. (VWO). Vanaf 10/7 Oostende 14 eks. (VWO) en 11/7 Nazareth 11 eks. naar ZW (ROJ, ROH) is de trek merkbaar.
Maxima juli: 24/7 Deinze meer dan 100 eks. naar Z (ROJ, ROH); augustus: 18/8 Nieuwpoort 106 eks. (ZWN).

135. Grutto (*Limosa limosa*)

Broedgevallen: Assenede (DLR, BEL, GEV), Drongen (VBF), Hoeke 3 à 4 (SYP); Retie 23 (DEL) en Houthalen (ONC). 10/8 Retie nog 2 uitkippende jongen (DEL).
Op 28/6 waren te Kalmthout 202 eks. aanwezig op een slaappleats (BNL).

136. Rosse Grutto (*Limosa lapponica*)

1 juniwaarneming: 1/6 Deinze 4 eks. (BAG, DWM). Terugtrek vanaf 18/7 De Panne 2 eks. (BIR); 22/7 Nazareth 10 eks. naar Z (ROJ, ROH) en Knokke-Zwin 21 eks. (MAR).
Maxima: 2/8 Kallo-Zeesluis 482 eks. (VIJ) en 31/8 De Panne 59 eks. (STE, BIR).

137. Wiltgatje (*Tringa ochropus*)

Eerste trekkers: 6/6 Oostakker (DAF); 11/6 Gent-Rodenhuize 5 eks. (LAI, HAW, BEL); 13/6 Mechelen 3 eks. (VBW) en Oostakker 4 eks. (DAF); 14/6 Heverlee (WJ Leuven) en Berchem (O.VI.) (DEF).
Maxima juni: 30/6 Gent-Rodenhuize 11 eks. (HAW, LAI); juli: 30/7 Snaaskerke 21 eks. (VWO); augustus: 14/8 Deinze 42 eks. (ROJ, ROH).

138. Bosruiter (*Tringa glareola*)

Eerste doortrekkers: 22 en 24/6 Oostende, 25/6 Snaaskerke 2 eks. (VWO); 26/6 Zeebrugge 2 eks. (DST). Maxima juli: 11/7 Deinze 12 eks. (ROJ, ROH); augustus: 7/8 Snaaskerke min 10 eks. (VWO) en St-Baafs-Vijve 5 à 10 eks. (VEH, BEF); 17/8 Tienen ca 25 eks. (COL).

139. Oeverloper (*Tringa hypoleucos*)

Late voorjaartrekkers: 1/6 Nazareth 3 eks. (BAG, DWM), Harelbeke (SCA) en Blokkersdijk (MAR), 3/6 Nazareth 2 en 1 eks. (BAG, DWM), 4/6 Deinze (BAG, DWM), 10/6 Dijlevallei (WJ Leuven).

Overzomerende exemplaren: 13/6 Mechelen 1 à 2 eks. (VBW) en Harelbeke (SCA, VAD); 14/6 Berchem (O.VI.) (DEF); 20/6 Mechelen 2 eks. (BEW); 23/6 Dendermonde (SCF); 26/6 Berlare (LMG, LMR).

Najaarstrek begint in de eerste helft van juli en bereikt zijn hoogtepunt rond half augustus.

Maxima juli: 26/7 Nazareth ca 50 eks. naar ZW (ROJ, ROH); augustus: 10/8 Bachte-Maria-Lerne ca 50 eks. (DWM, BAG) en Machelen (O.VI.) 55 eks. (ROJ, ROH).

141. Tureluur (*Tringa totanus*)

Broedgevallen: Knokke-Zwin 38 (BUG), Hoeke (SYP), Blokkersdijk (WNL); Zwijndrecht enkele, Kallo en Doel (MAR), Nazareth (ROJ, ROH). Broedgedrag te Assenede (DLR, BEL, GEV).

Maxima juli: 24/7 Deinze ca 150 eks. naar Z (ROJ, ROH, BAG); augustus: 18/8 Nieuwpoort 77 eks. (ZWN).

142. Zwarte Ruiter (*Tringa erythropus*)

8/6 Zemst (VJP), eerste juniwaarneming voor Brabant. Vroege trekkers: 18/6 Snaaskerke, 22/6 Oostende, 25/6 Snaaskerke (VWO); 17/7 Gottem (PAW); 22/7 Knokke-Zwin 2 eks. (MAR); 24/7 Bachte-Maria-Lerne (ROJ, ROH); 25/7 Gottem (BAG, DWM); 30/7 Snaaskerke (VWO); 2/8 Doel (VVP, OED, DCR, NEP).

De eigenlijke najaarstrek begint pas op 10/8 Temse (TMT).

Maximum augustus: 29/8 Wetteren 8 eks. (DRJ).

143. Groenpootruiter (*Tringa nebularia*)

Late voorjaartrekkers: 3/6 Harelbeke (SCA) en 4/6 Oudenburg (POM, POR).

Vroege najaartrekkers: 22/6 Oostende (VWO) en 29/6 Gent-Langebrugge (MID). Trek vanaf 2/7 Snaaskerke 8 eks. en Deinze 4 eks. (ROJ, ROH).

Maxima juli: 12/7 Deinze 9 pleisterende eks. en 34 trekkers (ROJ, ROH); augustus: 14/8 Veurne 29 eks. (DSK).

146. Kanoetstrandloper (*Calidris canutus*)

1/6 Oostende-Mariakerke (VWO); 21/6 Deinze (ROJ, ROH); 22/7 Knokke-Zwin 3 eks. (VBW) en 29/7 Bredene (VWO). Overzomerende exemplaren? Najaarstrek vanaf 6/8 Kallo (ROI, ONH, RSM).

Maximum: 17/8 Deinze 18 eks. (ROJ, ROH).

147. Paarse Strandloper (*Calidris maritima*)

Alle waarnemingen: 25/7 Oostende 8 eks. (VWO); 3/8 Oostende 4 eks. (POM, POR); 18 en 30/8 Nieuwpoort 1 eks. (ZWN).

148. Kleine Strandloper (*Calidris minuta*)

Laatste voorjaartrekkers: 4/6 Oudenburg 3 eks. (POM, POR). Vroege najaartrekkers: 25/7 Knokke-Zwin 2 eks. (VBW). Trek vanaf 9/8 Veurne (DBR).

Maxima: 24/8 Kallo-Kromme Elleboog 14 eks. (OED, DCR, STC); 27/8 Veurne 7 eks. (DSK).

149. Temminck's Strandloper (*Calidris temminckii*)

Maar 1 waarneming: 17/8 Veurne (DBR, STE).

151. Bonte Strandloper (*Calidris alpina*)

Juniwaarnemingen: 1 en 6/6 Harelbeke (SCA, LAM, VAD); 6/6 Turnhout (MTL); 8/6 Kallo 3 eks. (DCR, OED); 11/6 Gistel 2 eks. (VWO); 27/6 Snaaskerke (VWO) en 29/6 Oelegem 2 eks. (DMF). Enkele vroege julimeldingen: 2/7 Snaaskerke 2 eks. (VWO) en Oelegem (DMF). Vanaf 11/7 Snaaskerke 2 eks. (VWO) komt de trek van deze soort op gang.

Maximum: 18/8 Nieuwpoort 37 eks. (ZWN).

152. Krombekstrandloper (*Calidris ferruginea*)

Enkel waarnemingen in augustus: 1/8 Oelegem (DED); v 10/8 Kluizen (Stat. Alcedo, VSP, GEV, SAL, OUH); 14/8 Veurne (DSK); 17/8 Tienen (COL); 18/8 Zeebrugge 36 eks. (VEI) en 18-19-20 en 21/8 Deinze resp. 2-11-2 en 2 eks. (ROJ, ROH); 24/8 Kallo-Kromme Elleboog 6 eks. (OED, DCR, STC).

153. Drieteenstrandloper (*Calidris alba*)

1 juni- en 2 juliwaarnemingen: 2/6 Harelbeke (SCA, LAM); 13/7 De Panne (BIR, STE) en 22/7 Oostende (VWO). Eerste wintergasten: 13/8 Deinze 2 eks. (ROH, ROJ). Opvallend is dat in augustus deze soort enkel werd gemeld uit het binnenland. Op 19/8 waren te Nazareth 14 eks. te zien, alle Zuidtrekkend, waaronder 1 albino exemplaar (ROJ, ROH).

155. Kemphaan (*Philomachus pugnax*)

Maxima juli: 16/7 Kallo 79 eks. (VVP, OED); augustus: 27/8 Kallo-Kromme Elleboog 215 eks. (VVP, OED).

156. Kluut (*Recurvirostra avosetta*)

Broedgevallen: Knokke-Zwin 31 (BUG), Hoeke (SYP), Assenede 2 (DLR, BEL, GEV), Blokkersdijk (WNL), Zwijndrecht enkele (MAR), Kallo en Doel ca 250 (OED, DCR, VVP, MAR). Broedgedrag te Gent-Rodenhuize (LAI, HAW, BEL).

Maxima juni: 8/6 Kallo 110 + 40 juv (OED, DCR); 20/6 Gent-Rodenhuize 30 eks. (LAI, HAW, BEL); juli: 16/7 Kallo 251 eks. (VVP, OED); augustus: 15/8 Kallo-Kromme Elleboog 130 eks. (VVP, OED, MAR, NUL); 25/8 De Panne 110 eks. (STE, BIR, DSK). Bij een gelijktijdige telling op 9/8 te Kallo en Doel kwam men voor deze streek tot de som van 1117 eks.! (VVP, DCR).

Franjepoot (*Phalaropus spec.*)

16/7 Nieuwpoort 2 eks. (ZWN).

158. Grauwe Franjepoot (*Phalaropus lobatus*)

16-17 en 18/8 Brugge (BJN Brugge); 18/8 Zeebrugge (VEI).

Grote Jager (*Stercorarius skua*) Foto : P. Munsterman

163. Grote Jager (*Stercorarius skua*)

Vroege trekker: 21/7 De Panne (STE). Eerste trekkers: 18/8 Nieuwpoort 6 eks. (ZWN).

Maximum: 31/8 De Panne 7 eks. (STE, BIR, DSK).

164. Middelste Jager (*Stercorarius pomarinus*) BAHC

Enkel augustuswaarnemingen: 3/8 en 18/8 Nieuwpoort 1 en 5 eks. (ZWN); 19-22 en 23/8 De Panne resp. 3-2 en 6 eks. (STE, BIR, DBR); 24/8 Oostende 2 eks. (POM, POR); 30/8 De Panne (DBR) en Nieuwpoort (ZWN); 31/8 Oostende (POM, POR), Nieuwpoort 3 + 1 eks. (ZWN) en De Panne 37 eks. (STE, BIR, DBR, TYH, REA).

165. Kleine Jager (*Stercorarius parasiticus*)

Eerste trekkers: 16/8 De Panne 3 eks. (STE, BIR, DBR); 18/8 Nieuwpoort 11 eks. (ZWN).

Maximum: 31/8 De Panne 80 eks. (STE, BIR, DBR, TYH, REA).

Waarnemingen binnenland: 12/8 Nazareth (ROJ, ROH); 13/8 Kruishoutem 1 eks. donkere fase en 1 eks. lichte fase (ROJ, ROH); 14/8 Deinze 2 eks. (ROJ, ROH); 24/8 Harelbeke 1 onvolwassen eks. (LAM, BER, VAD, BLM).

167. Mantelmeeuw (*Larus marinus*)

Waarnemingen binnenland: 27/6 Kruishoutem (ROJ, ROH); 6/7 Machelen (O.Vl.), Gotten 26 eks. (COE); 4/8 Temse (FOJ); 10/8 Kruishoutem, 17/8 Deinze (ROJ, ROH).

168. Burgemeester (*Larus hyperboreus*) BAHC

19/8 Oostende eerstejaars (VWO).

169. Kleine Mantelmeeuw (*Larus fuscus*)

Enkele juniwaarnemingen in het binnenland: 8/6 Kluizen (VSP, SAL); 22/6 Harelbeke (VAD); 26/6 Helchteren 5 eks. (GEA).

Maxima juli: 18/7 Deinze ca 140 eks. (BAG, DWM); augustus: 10/8 Kruishoutem 150 eks. (ROJ, ROH).

170. Zilvermeeuw (*Larus argentatus argentatus*)

Broedgevallen: Knokke-Zwin 15 (BUG).

170. b. Geelpootzilvermeeuw (*Larus argentatus spec.*)

Enkel deze waarnemingen werden ontvangen: 23/6 Oostende (VWO); 7/8 Oostende 4 eks. (VWO); 30 en 31/8 Oostduinkerke 11 en 4 eks. (VBW).

172. Stormmeeuw (*Larus canus*)

Broedgevallen: Knokke-Zwin 2 (BUG). Eerste exemplaren in het binnenland: 1/6 Zulte tweedejaars naar N (ROJ, ROH); 30/6 Gent-Rodenhuize (LAI, HAW); 11/7 Kluizen (SAL, VSP).

175. Zwartkopmeeuw (*Larus melanocephalus*) BAHC

Broedgeval te Knokke-Zwin (BUG). Regelmatig werden daar 6 ad vogels gezien. 21/6 Knokke-Zwin 1 ad (GEV, DBR, STE, VEF); 27/6 Kallo (VVP). Vanaf 15/7 tot 31/8 De Panne 1 eks. (STE, DBR, DTM, VWW); 30/7 De Panne 2 eks. (STE); 22/8 Lier 2 eks. (VWL).

176. Kokmeeuw (*Larus ridibundus*)

Broedgevallen: Knokke-Zwin ca 4850 (BUG); Gent-Sidmar ca 300 (DLR).

177. Dwergmeeuw (*Larus minutus*)

1 juniwaarneming: 2/6 Snaaskerke (VWO). Najaarstrek vanaf 12/7 Nazareth 1 juv (ROJ, ROH). Zowel langs de kust als in het binnenland.

Maxima: 24/8 Zeebrugge 182 eks. (OED, DCR, STC); 31/8 De Panne 45 eks. (STE, BIR, DBR, TYH, REA).

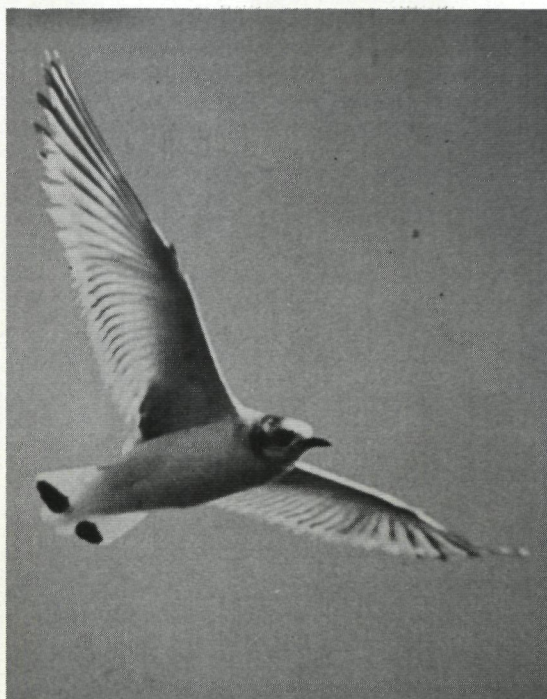

Subadulte Dwergmeeuw (*Larus minutus*) Ondervleugel nog niet volledig zwart Foto : J. de Ridder

Adulte Dwergmeeuw (*Larus minutus*)

Foto : J. de Ridder

Onvolwassen Dwergmeeuw (*Larus minutus*)

Foto : J. de Ridder

179. Drieteenmeeuw (*Rissa tridactyla*)

3 juniwaarnemingen: 2/6 Bredene (VWO); 27/6 De Panne (OGP, STE); 29/6 De Panne 3 eks. (STE). Vanaf 4/7 Oostende 2 ad en 1 eerstejaars (VWO) geregeld aan de kust te zien.

Maximum: 31/8 De Panne 358 eks. (STE, BIR, DBR, TYH, REA).

Waarnemingen binnenland: 21/8 Nazareth 4 ad 1 juven 31/8 Deinze 1 juv naar Z (ROH, ROJ).

180. Zwarte Stern (*Chlidonias niger*)

Broedgevallen te Rijkevorsel 8 (MEP, VOH). Van half juli begint geleidelijk de trek.

Maximum: 18/8 Nieuwpoort 187 eks. (ZWN).

181. Witvleugelstern (*Chlidonias leucopterus*) BAHC

16/8 De Panne (WJ Leuven).

182. Witwangstern (*Chlidonias hybrida*) BAHC

18-19/8 Harelbeke 4 eks. (BER, SCA); 27/7 Nazareth 3 ad (ROH, ROJ).

183. Lachstern (*Gelochelidon nilotica*) BAHC

19-20/6 Knokke-Zwin 2 eks. (BUG); 25/8 De Panne (DBR, DSK).

185. Visdief (*Sterna hirundo*)

Broedgevallen: Knokke-Zwin 291 (BUG, GEV, DBR, STE, VEF), Kallo 7 en Kieldrecht (DRF, MEP). Broedgegedrag werd waargenomen te Assenede, St-Margriete en Wachtebeke-Overslag (BEL).

Najaarstrek begint half juli en neemt gestaag toe in augustus.

Maxima juli: -/7 De Panne tot 260 eks. (BIR, DBR, STE, CAS); augustus: 31/8 De Panne 3049 eks. (STE, BIR, DBR, TYH, REA).

186. Noordse Stern (*Sterna paradisaea*)

Vanaf 3/8 Oostende 2 eks. (POM, POR) wordt deze soort aan de kust waargenomen. Opmerkelijke waarnemingen in het binnenland: 22/8 Nazareth 1 eks. (ROJ, ROH). Op 23/8 wordt dezelfde vogel daar dood aangetroffen (BAG, DWM). Het ging hier zeker om een Noordse Stern, waarschijnlijk een ondersoort. Het dood exemplaar is nog in onderzoek.

187. Dougalls Stern (*Sterna dougallii*) BAHC

Gemengd broedgeval met Visdief te Knokke-Zwin (BUG, SYP, DST, TRR) 8/6 broedend, 15/6 1 ad met 2 juv; 19/6 1 ad met 1 juv (SYP); 21/6 1 eks. (GEV, DBR, STE, VEF).

188. Dwergstern (*Sterna albifrons*)

Overzomerende vogels: 21/6 Knokke-Zwin (GEV, DBR, STE, VEF); 30/6 Oelegem (VWV). Najaarstrek vanaf half juli, toenemend in augustus.

Maxima: 18/8 Nieuwpoort 327 eks. (ZWN), De Panne 138 eks. (STE, BIR) en Oostende 47 eks. naar ZW (VWO).

Waarnemingen binnenland: 16/8 De Pinte (LEG); 21/8 Nazareth 4 eks. en Deinze (ROJ, ROH).

189. Grote Stern (*Sterna sandvicensis*)

Juniwaarnemingen: 13/6 Oostende 2 eks. naar NO (VWO); 21/6 Knokke-Zwin (GEV, DBR, STE, VEF); 27 en 29/6 De Panne 3 en 4 eks. (STE). Trek vanaf juli: -/7 De Panne tot 742 eks. (BIR, DBR, STE, CAS). Voornamelijk augustus: 18/8 Nieuwpoort 787 eks. (ZWN).

Waarnemingen binneland: 21/8 Deinze 2 eks. en Nazareth 6 eks. (ROJ, ROH).

192. Zeekoet (*Uria aalge*)

13/7 De Panne 3 dode eks. (STE).

202. Koekoek (*Cuculus canorus*)

Als waardvogel: Heggemus (PNJ, PAW) en Kleine Karekiet (BEL).

205. Kerkull (*Tyto alba*)

Broedgevallen: Everbeek (DWK), Oostende (VWO) en Vossem (SOD, DBJ). Mogelijke broedgevallen te Boekhoute, Kaprijke, St-Jan-in-Eremo, St-Laureins, Watervliet en Lembeke (BEL).

212. Bosuil (*Strix aluco*)

Waarnemingen uit: Wetteren (ORS), Moerbeke (VKB, FOJ), Hingene (GRP), 's Gravenwezel (WIF), Eksel (GEA), Hamont (VGH) en Vloesberg (DWK). Op 26/7 werd te Geraardsbergen 1 eks. aangetroffen in een stadswoning (BJN Geraardsbergen).

214. Velduil (*Asio flammeus*)

Nog 3 waarnemingen voor deze periode. 26/6 Zevegem (DRM, GEV); 22/7 Knokke-Zwin (MAR) en 1/8 Ramskapelle (BJN Brugge).

216. Nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*)

Broedgevallen: Beerse 5 (BVL, LEJ), Poppel (DPR), Minderhout (BVL), Mol-Postel (MEH, VGV), Lichtaart (MTL), Herentals 3 (MTL, MEH, PLW), Moerbeke-Waas min 3. (GEV, BEL, VAT, DRM, De Stern).

217. Gierzwaluw (*Apus apus*)

Door het slechte weer in juni en juli is de trek reeds vroeg begonnen: 5/7 Deinze zeer veel trek (BAG, DWM); 11/7 Koksijde Zuidtrek (RDV); 14/7 Wannegem-Lede 80 eks. naar ZW (COE); 6/8 Wannegem-Lede 800 à 900 eks. naar ZW (COE).

219. IJsvogel (*Alcedo atthis*)

Broedgevallen: Zaffelare (DSO), Mechelen (BEW) en Perk (JNM, SOW, KOT, ADD). Opvallend is dat er maar 2 waarnemingen zijn voor West-Vlaanderen in tegenstelling met de vele waarnemingen uit de andere provincies nl. 18/8 Woumen (DBR, DSK) en 19/8 St-Andries Brugge (BJN Brugge).

222. Hop (*Upupa epops*)

Broedgevallen: De Panne 2 ad + 1 juv (BIR, STE, OGP); Peer 1 ad 2 juv (STK). Waarnemingen buiten de broedgevallen: van 5/6 tot eind -/7 Koksijde gehoord (GAJ) met op 18/7 2 eks. (RDV); 9/8 Brugge (BJN Brugge); 13/8 Turnhout (VOM) en 17/8 Arendonk (WJ Kamp).

227. Middelste Bonte Specht (*Dendrocopos medius*)
BAHC

Naast de waarnemingen uit het vorig verslag was de soort nog te zien te Wetteren op 9/6 en 11/7 telkens 1 ♂ en op 1/7 zelfs 2 eks. (ORS).

229. Zwarte Specht (*Dryocopus martius*)

Waarnemingen buiten zijn verspreidingsgebied: 17/8 Dendermonde (MAA).

230. Draaihals (*Jynx torquilla*)

Broedgevallen: Helchteren-Meeuwen (ONC) en Meerle in nestkast (BVL).

Eerste terugtrekkers: 11/8 Gent (DEY); 16/8 Beerse (BVL); 22 en 24/8 Koksijde (GAJ); 30/8 Genk (VZL) en 31/8 Zulte (PAW).

233. Boomleeuwerik (*Lullula arborea*)

Naast de traditionele broedplaatsen was er ook 1 broedgeval te De Panne (GAJ).

236. Boerenwaluw (*Hirundo rustica*)

Slaapplaatsen te Snaaskerke ca 740 eks. (VWO) en Ruien ca 700 eks. (DEF).

De eerste trekkers op 22/7 Zulte ca 500 eks. (PAW); 23/7 Nazareth veel (ROJ, ROH); 4/8 Wannegem-Lede ca 400 eks. naar ZW (COE). Op 16/8 was er te Lembeke 1 albino eks. te zien (DMJ).

238. Oeverwaluw (*Riparia riparia*)

Broedkolonies: Gullegem, Kortrijk-Wevelgem, Bissegem (VEJ), Nazareth, Deinze en Machelen (O.VI.) (ROJ, ROH), Onkerzele (BJN Geraardsbergen), Antwerpen-Linkeroever, Kallo, Doel, Berendrecht, Antwerpen (MAR), Blokkersdijk (WNL), Zaventem (DBJ), Grimbergen (CAE), Neerijse (DBJ, SOD), Kanne (VSP, SAL), Maaseik (WJ Bree), De Pinte (GEV, LEG). v 7/7 De Pinte 1 albino eks. (Stat. Alcedo, GEV, LEG).

244. a. Oeverpleper (*Anthus spinoletta littoralis*)

25/8 Knokke-Zwin aankomst eerste exemplaren (BUG).

245. b. Rouwkwikstaart (*Motacilla alba yarellii*)

25/7 Zeebrugge (VBT); 10/8 Oostende (Aves, Feuille de Contact 1980: 125-127).

246. Grote Gele Kwik (*Motacilla cinerea*)

Te Kampenhout bracht een koppel, in hetzelfde biotoop, 3 broedsels groot met resp. 3, 3 en 2 jongen (JNM). Meerdere broedkoppels in de Demervallei te Bilzen (VZL). Daarbuiten beperken alle ontvangen waarnemingen, 28 in totaal, zich tot Brabant en het zuiden van Oost-Vlaanderen.

247. Gele Kwik (*Motacilla flava*)

Duidelijke toename van het aantal broedkoppels, ca 20, te St-Pieters-Rode en St-Joris-Winge (RDV); Antwerpen-Blokkersdijk 7 broedkoppels (WNL). Maxima: juli 26/7 Stuivekenskerke 50 à 60 eks. op slaapplaats (DRM); augustus: 7/8 Snaaskerke minstens 1000 eks. op twee slaapplaatsen (VWO), 19/8 Ruien honderden eks. eveneens op slaapplaats (DEF).

248. Klapekster (*Lanius excubitor*)

Broedgevallen: in Klein-Brabant 10 à 12 koppels (DHH), Weert (VKG), Helchteren (GEA), Pollare (BJN Geraardsbergen) en Hoboken (MAR). Waarschijnlijk eveneens broedvogel te Zwijndrecht (MAR). Verdere waarnemingen: 23/6, 1 en 17/8 Neerijse telkens 1 eks. (DBJ, SOD), 3/7 Eksaarde 2 eks. (VKB, FOJ), 29/7 Elversele (VKB).

251. Grauwe Klauwier (*Lanius collurio*)

Slechts 2 waarnemingen: 10 en 12/6 Sinaai 1 ♀ (VUP).

257. Grote Lijster (*Turdus viscivorus*)

Uitzonderlijk aantal: 19/7 Harelbeke ca 70 eks. (BER).

258. Kramsvogel (*Turdus pilaris*)

Zowel de vogels te Mol-Postel (2 paar) als te Balen (1 paar) brachten met succes een tweede broedsel groot (DEL, HNJ). Juni- en juliwaarnemingen buiten de broedgebieden: 5/6 Dendermonde-Vlassenbroek (SCF), 15/6 Kortesse (VZL), 22/7 Zichem 7 eks. (RDV). Aankomst eerste wintergasten, hoewel dit nu nog moeilijk met zekerheid is vast te stellen: 9/8 Arendonk 9 eks. (DEL), 15/8 Messelbroek (RDV) en 15/8 Kessel-Lo ca 20 eks. (AUB). Daarbuiten ontvingen we nog 8 waarnemingen uit de tweede helft van augustus.

260. Koperwiek (*Turdus iliacus*)

Eén erg vroege waarneming: 23/8 Wuustwezel (BNL).

270. Tapuit (*Oenanthe oenanthe*)

Broedgevallen te Knokke-Zwin (enkele), Koksijde (3), Beerse (2), Zemst, Antwerpen-Linkeroever, Oostmalle (meer dan 10) en Maasmechelen (MAR, GAJ, BVL, VJP, DAW, VZL). Eerste najaarstrekkers: 10/8 Avelgem (DEF); 11/8 Melsbroek en Diegem (HEP).

271. Roodborsttapuit (*Saxicola torquata*)

Broedgevallen in Klein-Brabant (18 à 20 paar), Zaventem, Zevegem, Gent, Eke (2), Zulte, Antwerpen-Linkeroever, Zwijndrecht, Melsele en Koksijde (DHH, ADD, DRM, HAW, LAI, BEL, FEP, VEH, BEF, MAR, GAJ).

272. Paapje (*Saxicola rubetra*)

8/6 Merkem 1 ♂ met nestmateriaal (DBR, DEA); 6/7 Dendermonde een paartje met uitgevlogen jongen (SCF, PIA). Eerste najaarstrekkers: 3/8 Oostende (VWO) en 10/8 Temse (TMT).

275. Nachtegaal (*Luscinia megarhynchos*)

Antwerpen-Linkeroever ca 34 broedparen (MAR); Koksijde OSC-Doornpanne ca 15 koppels (GAJ), Assenede 4 à 5 koppels (BEL). 19/8 Zulte 1 eks. nog zingend (PAW).

276 a. Blauwborst-Witster (*Cyanosylvia svecica cyanecula*)

Broedgevallen te Gent-Langerbrugge, St-Jan-in-Eremo (8), Kieldrecht, Kallo, Doel, Mechelen (2), Lier (6), Antwerpen, Hoboken en Antwerpen-Linkeroever (ca 30, waarvan 10 op Blokkersdijk) (MID, ANA, MAR, CEG, VBW, VWL, WNL).

278. Cetti's Zanger (*Cettia cetti*)

2/6 Drongen (VBF); 14/6 en 15/8 Hoboken (TYJ, WIL, MAR); 23/6 Moerzeke; -/6 Hamme (VKB, FOJ); -/6 Steendorp 1 paar (TMT); vanaf half/8 Assenede (DLR).

279. Sprinkhaanrietzanger (*Locustella naevia*)

Broedgevallen te Heusden (O.VI.), Beerse, Rijkvorsel, Antwerpen, Antwerpen-Linkeroever (1 à 2) en Berg (ORS, BVL, MAR, JNM); v 8/8 en 9/8 Kluizen resp. 1 eerstejaars en 1 ♀ en 1 eerstejaars (VSP, GEV, SAL, POJ, REM); v 19/8 Asse eerstejaars (Stat. Terlinden).

281. Snor (*Locustella luscinioides*)

1, mogelijk 2 broedgevallen in het krekengebied te St-Jan-in-Eremo (ANA); 4 en 8/6 Oostende 1 zingend (POM, POR, VWO).

282. Grote Karekiet (*Acrocephalus arundinaceus*)

Enkel uit Hoboken werden 2 broedgevallen gemeld (TYJ, DUL, WIL). Te Mol-Postel viel het nest van een paartje naar beneden (DEL). Van 17/5 tot 22/6 een eks. zingend te Zevegem (VVP, VBE, DMP, GEV, OUH, DCJ, VRR, DRM).

Weiden langs de Heulebeek, Gullegem.

Foto: J. Vervaeke

283. Kleine Karekiet (*Acrocephalus scirpaceus*)

Talrijke broedvogel. In het krekengebied te St-Jan-in-Eremo ca 200 broedkoppels (ANA); Antwerpen-Blokkersdijk 19 broedkoppels (WNL); Lier 31 koppels (VWL).

284. Bosrietzanger (*Acrocephalus palustris*)

Broedgevallen te Gent-Langerbrugge (8), St-Jan-in-Eremo (7), Machelen (O.VI.) (20 à 25), Antwerpen-Blokkersdijk (20) (MID, ANA, ROJ, ROH, WNL); 24/8 Assenede nog zang (BEL). Opvallende doortrek in de laatste dekade van juli en de eerste van augustus in de Demervallei (RDV).

285. Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*)

Krekengebied St-Jan-in-Eremo 49 broedkoppels (ANA), Assenede ca 5 paar (BEL).

286. Waterrietzanger (*Acrocephalus paludicola*) BAHC v 15/8 Lapscheure (VTG).

288. Orpheusspotvogel (*Hippolais polyglotta*) BAHC v 3/8 De Panne 1 ♀ met broedvlek (RGW, STE, TYH); 18 en 19/8 Knokke-Zwin 2 eks. (BUG).

295. Fitis (*Phylloscopus trochilus*)

Koksijde-Doornpanne ca 24 nesten (GAJ); Antwerpen-Linkeroever ca 100 koppels (MAR). Te Oostende werd een nest gevonden met 2 ingangen (VVO).

297. Fluiter (*Phylloscopus sibilatrix*)

Broedgeval te Buggenhout (COW, CRD) en Bilzen (6) (VZL); 1/6 Ruien 5 zangposten (DSN); 4/6 Mechelen 1 zangpost (BEW); 7 en 15/6 Ronse 3 zangposten (DVP); 15/6 Erwetegem 1 zangpost (EEG).

302. Vuurgoudhaantje (*Regulus ignicapillus*)

3/6 Elewijt 2 zangposten (BEW, VOL); 13/6 De Pinte 1 zangpost (VRR).

303. Waalerstaartrietzanger (*Cisticola juncidis*) BAHC

29/6 en 3/7 Eke 1 zingend (DAK, VAJ); 14 en 15/8 Veurne 1 zingend (RGW, DBR, DTM, BFJ, VPD, HBE).

305. Bonte Vliegenvanger (*Ficedula hypoleuca*)

Voor een gedetailleerd verslag over het hoog aantal broedgevallen en mogelijke broedgevallen dit seizoen zie Wielewaa 47, 1981: 154-156.

Juli- en augustuswaarnemingen buiten de in deze bijdrage vernoemde plaatsen: 13/7 Lokeren 1 ♂ (VVP), 15/7 Zaventem (ADD), 22/7 Beersel (DPA), 10/8 Antwerpen-Linkeroever 1 ♀ of juv (MAR), 16/8 Antwerpen-Oorden (BNL, VOH), v 17 en 26/8 Waarmaarde telkens 1 eerstejaars (VSP, SAL), 17 en 26/8 resp. 7 en 1 eks. (GOW, BEL), * 18/8 Diegem 1 eerstejaars (HEP), 19 en 27/8 Zulte (PAW), 23 en 29/8 Mechelen (STK, BEW), 27/8 Oelegem 1 ♀ (DMB), 27/8 Melsbroek (HEP), 27 en 30/8 Aalst (DMD), 28/8 Kapelle-op-den-Bos 1 ♀ (VJP), 28/8 Kessel-Lo 1 ♀ (AUB).

310. Zwarte Mees (*Parus ater*)

Broedgevallen te Nazareth (3) (GEV, OUH) en Oosteeklo (GEV, BEL, DMJ); 27/6 Moerbeke-Waas tientallen eks. (BEL); 3/7 Zomergem 2 eks. (SWE); 21/7 Herzele 2 eks. (EEG).

311. Kulfmee (*Parus cristatus*)

27/7 Knokke-Zwin (VBT, LEH, BUG).

312. Glanskop (*Parus palustris*)

6/6 Oostakker (GSP).

321. Grauwe Gors (*Emberiza calandra*)

Vrij algemene broedvogel in Brabant o.a. te Kampenhout, Kobbegem (ca 10) en Grimbergen (ca 5) (JNM, VTP, CAE). Verder werden zangposten genoteerd te Knokke (16 à 17), Dudzele (8), Waarmaarde (2), Denderbelle (2), Elversele, Munte, Bellem (ca 10), Turnhout (2), Wijchmaal (2) en Opglabbeek (SYP, SCF, PIA, VKB, FOJ, VKA, REM, BAG, DWM, PEJ, MEH, MML, GEA, POH).

326. Ortolaan (*Emberiza hortulana*)

Begin/6 omgeving Peer ca 20 zangposten (GEA); 7/6 Lichtaart 2 eks. (VA Turnhout); 25/6 Moerbeke-Waas 1 zangpost (GEV, VAT, DRM, De Stern).

330. Rietgors (*Emberiza schoeniclus*)

Krekengebied St-Jan-in-Eremo 38 broedkoppels (ANA); Antwerpen-Blokkersdijk 17 broedkoppels (WNL).

333. Appelvink (*Coccothraustes coccothraustes*)

1/6 Ruien 1 roepend (DSN); 27/6 Loonbeek (SOD, DBJ); 29/6 Terhulpen; 27 en 29/7, 11/8 Perk telkens 1 eks. (DWB, KOT, SOW, SOD, DBJ); 10/8 Bachte-Maria-Leerne (DSR, BAG, DWM).

334. Groenling (*Carduelis chloris*)

Hoogste aantallen: 7/6 Wakken ca 200 eks. op vlas (VEH, BEF); 10/8 Kruishoutem ca 300 eks. (ROJ, ROH).

335. Putter (*Carduelis carduelis*)

Meerdere tientallen broedgevallen in Klein-Brabant (DHH); eveneens een broedgeval te Zeveren (DSR). Te Ezemaal 1 leeg nest en 1 nest met 5 eieren (HRM). Mogelijke broedgevallen te Ruien en Berchem (O.VI.) (DEF). Het grootste aantal zomerwaarnemingen is afkomstig uit Brabant. Juni- en juliwaarnemingen buiten deze provincie: 30/6 Bellem 2 eks. (BAG, DWM); 30/6 Zottegem 2 eks. (OTJ); 11/7 Welle 6 juv (VYW); 21/7 Pollare 2 eks. (BJN Geraardsbergen). Maxima augustus: 5/8 Elversele ca 40 eks. (VKB, FOJ); 30/8 Kieldrecht 11 eks. (VVP, DCR, OED).

336. Sijls (*Carduelis spinus*)

Meerdere juli- en augustuswaarnemingen: 14, 15 en 16/7 Lichtaart tot 3 eks. (MTL); 27/7 Perk (HEP, GIR); v 27/7 Hoeilaart 1 ad ♂ (Stat. Ysedal); 15/8 Heverlee 1 eks. in jeugdkleed (HRM); 20/8 Merelbeke 1 ♂ (DMG); 25/8 Wetteren 1 ♂ (ORS); v 25/8 Asse 1 ad ♂ (Stat. Terlinden).

339. Barmisjls (*Acanthis flammea*)

1/6 De Panne 1 ♂ (*A. fl. cabaret*) baltsend (DBR); 7/6 Diegem 1 ♂ zingend en baltsend (HRM); 23/7 Koksijde 3 uitgevlogen juv (*A. fl. cabaret*) (GAJ); 31/7 Snellegem 2 eks. (POM).

341. Europese Kanarie (*Serinus serinus*)

Meerdere broedparen in Klein-Brabant (DHH), eveneens een broedgeval te Wezenbeek (DBJ, SOD). Verder

werden zangposten genoteerd te Koksijde (WA Westkust), St-Michiels-Brugge (CAS), Oudenaarde (DSN), Lokeren (BEL), meerdere in Terhulpen (DBJ, SOW, SOD), Nossegem (DBJ) en ca 15 te Munsterbilzen (VZL).

343. Goudvink (*Pyrrhula pyrrhula*)

11/6 Rupelmonde 1 ♂ (VHW, VHF); 20/6 Tervuren 2 eks. (DBJ); 23/6 en 27/7 Neerijse resp. 1 ♂ en 1 ♂ 1 ♀ (DBJ, SOD); 29/6 Ronse roep gehoord (DVP); 13/8 Wolvertem ca 15 eks. (DBJ, SOD, DEJ); 27/8 Sinaai 1 ♂ (VUP).

346. Kruisbek (*Loxia curvirostra*)

9/7 en 2/8 Lichtaart resp. 1 roepend en 1 naar Z (MTL); 16/7 en 3/8 Hechtel enkele roepend (GEA); 18/8 Arendonk (WJ Turnhout).

350. Keep (*Fringilla montifringilla*)

Opvallend aantal zomerwaarnemingen: 1 en 22/6 Steendorp 1 ♂ baltsend (TMT); 7/6 Antwerpen-Linkeroever 1 ♂ (MAR); 8 tot 21/6 en 25/6 Mol-Postel resp. 1 ♂ zingend en 1 ♂ 1 ♀ alarmerend (DEL); 15/6 Meeuwen 1 ♂ zingend (GEA, HML); 30/6 Dessel 1 ♂ zingend (DRD); 30/6 en 14/7 Mol-Zwart Kot resp. 1 ♂ en 2 ♂ zingend (DRD, VWM); 4/7 Knesselare (VRR). Geen augustuswaarnemingen.

351. Huismus (*Passer domesticus*)

21/7 Arendonk en 12/8 Tiegem telkens 1 albino eks. (DEL, VSP, SAL).

352. Ringmus (*Passer montanus*)

18/8 Schellebelle ca 900 eks. (ORS).

357. Wielewaal (*Oriolus oriolus*)

Antwerpen-Linkeroever ca 10 broedkoppels (MAR); 5/6 Dendermonde-Vlassenbroek 5 ♂ 1 ♀ + nog 2 zangposten (SCF); 29/6 Bornem 6 vechtende ♂ (DHH); augustuswaarnemingen: 1/8 Melden 1 zingend (DEF), 10 en 14/8 Oelegem telkens 1 ♂ (DMF), 25/8 Eke 1 ♂ (DSI).

359. a. Zwarte Kraal (*Corvus corone corone*)

Opmerkelijke aantallen: 2/8 Bachte-Maria-Lerne ca 70 eks. (BAG, DWM); 6/8 Olsene ca 40 eks. (PAW).

ONDER VOORBEHOUD

Marmereend (*Anas angustirostris*) BAHC

29/6 en 1/7 Kalmthout (MEP, VOH). Dit is een nieuwe soort voor België. Op 27 en 28/9 werden te Bath (Nederland) 2 eks. waargenomen (Wielewaal 47: 123-124).

Rosse Stekelstaarteend (*Oxyura jamaicensis*) BAHC

21 en 25/6, 8/7 Blokkersdijk nog steeds 1 eks. (MEP, VOH, MAR, OED, DCR).

61. Sneeuwgans (*Anser caerulescens*) BAHC

25/6 Harelbeke 2 eks. witte fase naar N, ontsnapte siervogels (SCA, LAM).

64. Canadese Gans (*Branta canadensis*)

5/6 Kalmthout 18 eks. (VOH); 3 en 10/6 Gent telkens 5 eks. (GOP, ROD).

66. Indische Gans (*Anser indicus*) BAHC

13/7 Kruishoutem 1 ad 2 juv (COE).

67. Nijlgans (*Alopochen aegyptiaca*) BAHC

13/8 Machelen (Brab.) 3 eks. (VNJ).

Résumé

Ce rapport traite d'observations faites durant les périodes de juin à août 1980. Pour plus de détails voyez le texte.

Cette période est caractérisée par un faible ensoleillement et des pluies abondantes. Il en a résulté de nombreux échecs de couvés chez beaucoup d'espèces. Vers la fin de cette période débutent les migrations de plusieurs espèces, notamment du Bussard des roseaux (voir fig. I) et du Faucon hobereau (voir fig. II).

Cas de nidification retenant notre attention:

- Grèbe à cou noir: avec 8 nids pour 1980, la meilleure année depuis 1971, avec 14 couples.
- Canard chipeau: cette espèce a pris en 1980 une énorme extension (voir carte I). Elle vint nicher pour la première fois en Belgique en 1972 et son aire d'extension se limitait alors à la province d'Anvers. Cette année, on note 47 nids dans les provinces flamandes à l'exclusion du Brabant.
- Tadorne de Belon: un cas de nidification à Zonhoven, très loin à l'intérieur du pays.
- Milan noir: un cas de nidification à Bazel. Neuvième cas pour la Belgique, avec deux nichées pour les Flandres.
- Pluvier doré: une couvée dans le Limbourg et ce depuis 1910.
- Gobemouche noir: après un passage spectaculaire en mai d'assez nombreux cas de nidification chez nous. En tout 36 couvées sont notées: le meilleur résultat depuis longtemps.

Les observations d'oiseaux marins sont en augmentation et mènent à d'intéressantes conclusions:

- Pétrél culblanc: 31/8 à Ostende. Première observation belge en août.
- Puffin des anglais: 9/7 à la Panne. Le plus précoce en Belgique.
- Puffin cendré: 21/7 à la Panne, 22 et 31/8 à la Panne aussi, 29/8 à Nieuwpoort, 31/8 à Ostende. Premières observations faites en août en Belgique. Il y eut une observation déjà le premier juillet.
- Fulmar: jusqu'à présent trois observations, premier juin, 3 juillet et 3 août. En 1980 seulement les 3 juin, 7 juillet et 3 août.
- Macreuse brune: 6 - 12 et 26/7 à la Panne. Il y eut déjà une observation le 4 juillet en Belgique.
- Bernache cravant: 23 et 30/7 à la Panne, 8/8 à Ostende, 25/8 à Nieuwpoort. Premières observations faites en juillet. Il y avait déjà une observation en août.
- Bernache nonnette: 20/8 à Ostende. Deuxième observation pour août en Belgique.

Autres observations intéressantes:

- Plongeon imbrin: 5 et 6 juin à Nazareth. Première observation estivale pour la Belgique.
- Plongeon arctique: 30/8 à Nazareth. Première observation en août en Belgique.
- Grèbe esclavon: 26/7 à Nazareth. Deuxième observation en juillet pour la Belgique.
- Grande aigrette: 22 et 23/7 à Rhode-Ste. Agathe,

30/7 à Kallo. Premières observations en juillet pour la Belgique.

- Cicogne noire: 16/7 à Vieux-Heverlee. Troisième observation en juillet.
- Harelde: le 1 et 2/6 à Kalmthout. Deuxième observation en juin en Belgique.
- Bécassine double: le 6/6 à Oudenburg. Première observation en juin en Belgique.

La plupart de ces données ne furent pas contrôlées et doivent encore être homologuées.

Summary

This report covers June, July and August 1980. The unsettled rainy weather throughout these months explains the low breeding success of several species. At the end of this period migration started and migrants as Marsch Harrier (fig. I) and Hobby (fig. II) were recorded.

Remarkable breedings:

- Black-necked Grebe: at least 8 breedings in 1980, best year since 1971 (14 breedings).
- Gadwall: remarkable extension: 47 breedings in 1980 (map 1). First breeding in Belgium in 1972.
- Shelduck at Zonhoven, Belgian inland.
- Black Kite at Bazel. 9th breeding in Belgium, second breeding success in Flanders.
- Golden Plover in Limburg: first breeding in Belgium since 1910.
- Pied Flycatcher: at least 36 breedings following an exceptional high number of migrants in May.

Seabirds:

- Leach's Petrel at Ostende on 31th August. First August-record in Belgium.
- Manx Shearwater at De Panne on 9th July. Earliest record for Belgium.
- Sooty Shearwater at De Panne on 21th July and 22th and 31th August, at Nieuwpoort on 29th August and at Oostende on 31th August. First August records in Belgium.
- Fulmar: 3 records in June, 7 records in July and 3 records in August.
- Velvet Scoter on 6th, 12th and 26th July at De Panne.
- Brent Goose on 23th and 30th July at De Panne, on 8th August at Oostende, and 25th August at Nieuwpoort. First July-records.
- Barnacle Goose on 20th August at Oostende. Second record in August.

Exceptional records:

- Great Northern Diver on 5th and 6th June at Nazareth. First summer-record in Belgium.
- Black-throated Diver on 30th August at Nazareth. First August-record.
- Slavonian Grebe on 26th July at Nazareth. Second July-record.
- Great White Heron on 22th and 23th July at St. Agatha-Rode and on 30th July at Kallo. First July-records.
- Black Stork: 16th July at Oud-Heverlee. 3th July-record.
- Long-tailed Duck: on 1th and 2nd June at Kalmthout. Second June-record.
- Great Snipe on 6th June at Oudenburg. First June-record.

These are largely unchecked and not authenticated records.

Lijst der medewerkers

ACD Acke D.; ADD Adams D.; ANA Anselin A.; ANJ Anne J.; APJ Appels J.; ARM Aerts M.; AUB Augustijns B.; BAG Baudoncq G.; BCA Boeckx A.; BEC Beel C.; BEJ Berghs J.; BEL Bekaert L.; BER Beernaert R.; BEW Beullens W.; BFJ Boonefaes J.; BIJ Van der Biest J.; BIR Billiau R.; BJN Antwerpen; BJN Brugge; BJN Geraardsbergen; BLG Bultheel G.; BLH Blockx H.; BLM Bloeyaert M.; BNL Benoy L.; BOA Bollen A.; BOB Bosmans B.; BOF Boel F.; BOH Borghevens H.; BRA Broos F.; BRJ Brijs J.; BRW Braem W.; BSG Busain G.; BUG Burggraeve G.; BVL Berckvens L.; CAE Callebout E.; CAH Carpentier H.; CAJ Callebout J.; CAS Catteuw S.; CEG Ceuppens G.; CER Ceelen R.; CLD Criel D.; CLG Claeys G.; CLU Clinckspoor R.; COE Coleman G.; COI Costrop D.; COM Couwels M.; CTC Casteels C.; DAD Danhieux D.; DAF Daeneynt F.; DAI Daelemans E.; DAK De Waele K.; DAL Daelman L.; DAM Dehaen M.; DAW Debaere W.; DBH De Bruyker H.; DBJ De Boe J.; DBM De Bock M.; DBN De Ben J.; DBP De Bruycker P.; DBR Debruyne R.; DCC De Craene L.; DCJ De Cock J.; DCM De Clerck M.; DCR De Caluwe R.; DCT De Coster M.; DCW Decock W.; DEA Demarey A.; DEC Decler; DED Demey D.; DEF Delbecq F.; DEH Detollenaere H.; DEJ Dewyspelaere J.; DEL Deckx L.; DER Deman R.; DEY Devreux G.; DHH D'Hertefelt H.; DHO De Hantsettters P.; DJJ De Jonghe J.; DJM De Jonge M.; DKM De Koninck M.; DLJ De Laender J.; DLR De Lust R.; DMB Demey B.; DMD De Mesel D.; DMF Demey F.; DMG Demeulemeester G.; DMJ De Meyer J.; DMP De Smet P.; DNM De Necker M.; DNR Daniels R.; DPA De Preter F.; DPR De Prins R.; DRD Draulans D.; DRF De Ridder J.; DRI Driesen I.; DRJ De Rycke J.; DRM De Raeve M.; DSI De Somer F.; DSK Devos K.; DSN De Smet N.; DSO Desmet Roger; DSR Desmet Rik; DST De Schuyter T.; DTM Denyft M.; DUL Durt L.; DVP De Vos P.; DWA De Weerd L.; DWB De Witte B.; DWD De Wit D.; DWK De Waele E.; DWL Dewulf L.; EEG Eeckhout G.; EEO Eeckhout O.; EVP Evers P.; FAB Faes B.; FEP Feys P.; FIG Firlfeyn G.; FOJ Fontein J.; GAJ Gaytant J.; GAW Galle W.; GBJ Gabriels J.; GEA Geuens A.; GEV Geers V.; GIR Gielen R.; GOP Govaere P.; GOR Goossens R.; GOW Gouwy W.; GRP Greeve P.; GSP Geers P.; HAW Hamelinck W.; HBE Hoebrechts E.; HEA Hebbelink M.; HEL Hermans Luc; HEO Hermans Leo; HEP Herroelen P.; HER Hermans R.; HML Hermans L.; HNJ Henderickx J.; HOE Holbrechts E.; HRM Herremans M.; HUP Hubeau P.; HUW Huys W.; JAU Janssens L.; JNM Janssens M.; KEI Keymeulen I.; KIJ Kiebooms J.; KNE Kneuts P.; KNP Knops P.; KOT Kockuyt T.; LAI Lammens I.; LAJ Lauwers J.; LAM Lagae M.; LEA Lefevre A.; LEE Ledocte E.; LEG Leyman G.; LEH Lehaen H.; LEJ Leestmans J.; LMG Lemmens G.; LMR Lemmens R.; LNA Linders A.; LOR Lorez R.; LOV Lootens V.; LUP Lust P.; MAA Mannaert A.; MAP Mannaert P.; MAR Maes R.; MAT Maes T.; MAW Machiels W.; MCR Marichal R.; MEH Mees H.; MEI Mees F.; MEP Maes P.; MER Meys F.; MEW Meuleman W.; MFJ Malfliet J.; MHT Mahler T.; MID Minnebo D.; MIN Michiels N.; MML Mees M.L.; MOG Moreels G.; MRR Meersman R.; MSJ Mostmans J.; MSO Maes J.; MTI Matthé I.; MTK Matthé K.; MTL Matthé L.; MTM Matthé M.; NAH Navez H.; NAS Nachtergaele S.; Natuurwerkgroep Groot-Lille; NEP Neyt P.; NER Nelen R.; NUL Nuyens L.; NUM Nuyens M.; NYJ Nysten J.; OED Oellibrand D.; OGP Onafhankelijke Groep De Panne; ONC Onkelinx C.; ONH Onghena H.; ORS Ornis Scandiensis; OSS Ostyn S.; OUH Outtier H.; PAL Paulussen L.; PAS Pauwels S.; PAW Packet W.; PEJ Peickmans J.; PIA Pieters A.; PIH Pieters H.; PLH Pieters H.; PLW Paulussen W.; PNJ Pinseel J.; POH Poorters H.; POJ Pollet J.; POM Pottier M.; POP Pollman P.; POR Pottier R.; RBJ Robyns J.; RDV Ringgroep Demervallei; REA Renaert M.; REM Reygaert M.; RGW Roggeman W.; ROD Roels D.; ROH Royeaerd H.; ROI Robinet F.; ROJ Royeaerd J.; ROP Roskams P.; ROR Rottiers M.; RSM Raes M.; SAL Sagaert L.; SCA Schamelhout A.; SCD Schiettecatte D.; SCF Schoeters F.; SHM Schuurmans M.; SID Sijmens D.; SIL Simons L.; SIR Sienaert R.; SIW Sierens W.; SLM Sloodmaekers M.; SMM Smets M.; SNA Sneyers A.; SNH Snauwaert S.; SOD Sonck D.; SOJ Sourdeau J.; SOW Sonck W.; SSP Symens P.; STC Steeman C.; STE Storme E.; STK Sterckx K.; STL Smets L.; SWE Sierens WE.; SYP Sys P.; TAG Tack G.; TAL Tavernier L.; TAR Tahon R.; THJ Thijs J.; TMT Temmerman T.; TRE Troch E.; TYH Tyteca H.; TYJ Tytgat J.; TYS Tys S.; VAA Van Aerde M.; VAC Vanhoutte C.; VAD Vanackere D.; VAJ Vanheeuverswyn J.; VAT Valkenborgh T.; VBF Van den Bossche; VBL Van Bastelaere G.; VBT Van den Bussche W.; VBU Van den Bulcke P.; VBW Van den Bossche W.; VCE Vercruysse E.; VCM Vercammen M.; VCS Van de Cappelle S.; VCW Van Caeneghem W.; VDL Van Dievel L.; VED Verroken D.; VEF Verschoore F.; VEI Verbeure H.; VEJ Vervaeke J.; VEL Verroken L.; VES Van der Elst D.; VEU Verhelst L.; VEW Verschueren W.; VGH Vogelvrienden Hamont; VGL Van Gils L.; VGO Van Gils W.; VGR Vergaelen R.; VGV Van Gorp V.; VGW Van Ginhoven W.; VHE Van Heybeek G.; VHF Van Hoeyweghen F.; VHN Vanden Haute J.; VHW Van Hoeyweghen W.; VHY Van Hove R.; VHZ Van Hoe J.; VIJ Van Impe J.; VJE Vermeire J.; VJM Van Jole M.; VJN Van Esbroeck JA; VJO Van Esbroeck JO; VJP Verduystert JP.; VKA Van de

Verenigingsberichten De Wielewaa

- 1 Perk. Leiding : P. Herroelen. Samenkomst : om 8.30 u. aan de kerk te Perk (Tervuursesteenweg). Einde van de uitstap om 12 u. Laarzen gewenst.
- 1 Nico de Boevé-reservaat. Leiding : M. Janssens. Samenkomst om 14.30 u. op de parking van de veiling te Kampenhout-Sas. (op de baan Leuven-Mechelen). Laarzen gewenst.
- 1 Lozere. Leiding : Werner Latte en André de Kimpe. Samenkomst aan de kerk te Lozere, Huise, te 14 u. Einde rond 17 u. Goed schoeisel.
- 1 Demer en Dijle. Studietoelt fauna-flora van de Zinkstreek. Vertrek : 7 u. kerk Werchter. Leiding : W. Bastiaens. Mee te brengen : piknik, verrekijker, loupe, gidsen. Hele daguitstap, reis met eigen wagens.
- ker, loupe, gidsen hele daguitstap, reis met eigen wagens.
- 1 Gent. Dagtocht in de duinen te Knokke voorbij het Zwin. Vertrek : om 5 u. aan het schoolmuseum; om 6 u. aan de ingang van het Zwin. Leiding : G. de Meulemeester. Mee te brengen : piknik. Einde : rond 15-16 u.
- 1-2-3 Halle. Tentoonstelling „Zeldzame Planten van het Hallerbos" in het Bosmuseum - Hallerbos ingang Vlasmarkt. Planten en Kleurfoto's (F. de Rijckere). Aansluitend met tentoonstelling : geleide wandelingen. Vertrek : V.T.B. Hyacintenwandeling op 1 mei. Lentewandeling natuurgidsen op 3 mei. Beide wandelingen vertrekken 14.30 u. Achtdreef.
- 1 Herentals. Voormiddaguitstap naar Prinsenspark te Retie. Vertrek : Herentals Grote Markt 7 u. of grote parking op het domein te 7.30 u. Leiding : K. van Doninck. Einde : 12 u.
- 1 Kreckenland. Halve dagtocht in Kreckengebied Assenede. Vertrek : Markt te Assenede om 8 u. Leiding : R. de Lust. Mee te brengen : verrekijker, laarzen. Einde : rond de middag.
- 1 Lier. Eëndagsuitstap naar de Ronde Put en de bossen van Postel. Vertrek : 8 u. Station Lier met privé-wagens. Trefpunt : 9 u. aan de brug 2 over het Kempisch kanaal te Postel op de weg Retie-Postel of om 14 u. aan 't café v.d. abdij van Postel. Leiding : J. Cuypers en P. Kelchtermans. Mee te brengen : knapzak, verrekijker, laarzen. Einde : 17 u. te Postel.
- 2 Brechtste Heide i.s.m. Voorkempen. Morgenuitstap (voormiddag) Vertrek : 5 u. Kerk 's Gravenwezel. Leiding : F. Willems.
- 2 Demer en Dijle. Determinatietoelt als vervolg van 20.04.81. Vertrek : 14 u. Dijlebrug te Werchter. Leiding : G. Dormaels en W. Bastiaens. Mee te brengen. Gidsen Heymans of Heukels. Loupe.
- 2 Gent. Eerste vroege morgenangtocht in Groot-Merelbeke. o.l.v. G. de Meulemeester. Vertrek : Bijeenkomst om 7 u. aan de kerk van Ledeberg.
- 2 Leuven WJ. Daguitstap - Noord Limburg WJ Vertrek : 6.30 u. station Leuven Ingang. Leiding : N. vander Hauwart. Mee te brengen : 180 F (voor trein) Boterhammen.
- 2 Lier. PWG. bekenflora in de omgeving van de Mijl en het Fort te Lier. Vertrek : Ingang fort van Lier : 14 u. Leiding : A. de Jonghe. Mee te brengen : Flora, loupe, laarzen. Einde : 17.30 u. Fort Lier.
- 3 Ter Donck. Leiding : M. Jeurissen en L. Daemen. Verzameling om 9 u. aan de firma Jeurcloo, Berlingersteenweg, Zonhoven. Einde rond 12 u. Laarzen gewenst.
- 3 Bree. WA + WJ uitstap naar het gebied l'Escaille te Lozen-Bocholt. Vertrek : gemeentehuis Bree : 7 u. Kerk Bocholt : 7.05 u. Kanaalkom Lozen 7.15 u. Leiding : J. Jacobs - M. Dreesen. Einde : 11.30 u.
- 3 Brugge. Vroegmorgenwandeling in Vloetem-Zedelgem. Vertrek : Wijziging uur van vertrek : om 4.45 u. aan de Veemarkt te St.-Michiels of om 5 u. aan Vloetem-Kazerne. Leiding : M. Pottier en G. Orbie.
- 3 Kortrijk. Wijnendale. Verzameling om 8 u. rechts van de inrijpoort van het kasteel (baan Torhout-Oostende). Leiding : F. Claeys. Mee te brengen : Verrekijker en laarzen, flora + vogelgids. Einde : 12.30 u. aan verzamelpunt.
- 3 Leuven WJ Uitstap Lovenjoel en omgeving. Vertrek : 8.30 u. Station Leuven Hoek Post. Vertrek met bus 3 8.45 u. Leiding : G. Cammaer. Mee te brengen : boterhammen.
- 3 Mortsel. Wechelderzande. Vertrek : Station Oude-God 8.30 u. met privé wagens. Leiding : H. de Ceulaer. Einde : Wechelderzande rond 17 u.
- 3 Gewest Noord-Limburg, Lommel, Hechtel-Eksel, Neerpelt, Overpelt. WA-WJ Wandeling vloeiwede kolonie Lommel. Vertrek : 14 u. Kristelhoeve. Leiding : Noordlimburgse natuurgidsen.
- 3 Scheldeland. Namiddagtocht naar het Neigembos. Vertrek : markt te Wetteren om 13.30 u. kapel van Bevingen (weg Ninove Halle om 14.30 u. Leiding : J. van Houtte. Mee te brengen : laarzen, verrekijker, determinatiegidsen.
- 6 Gent. Avondtocht in de Damvallei voor de werkgroep botanie. Vertrek : Bijeenkomst om 18.30 u. aan de kerk van Destelbergen. Leiding : de werkgroep botanie.
- 7 Mechelen. Nachtegalentocht. Vertrek : Station N.M.B.S. om 20 u. Leiding : K. Sterckx. Einde : 23 u.
- 7 Mechelen. Avondwandeling Zennegat. Vertrek : 18.30 u. Kerk van Battel. Leiding : K. Sterckx. Einde : 21 u. Brug Battel.
- 8 Leuven. Inhuldiging WJ-lokaal. Vaartstraat 51, 3000 Leuven 8 u.
- 8-9-10. Bree. Weekend voor WJ-Bree en WJ-Noord. Limburg, door deze laatste georganiseerd. Nadere gegevens volgen.
- 9 Denderland. Werkgroep botanie - exkursie. Voormiddag : Ninove, Hof-ter-Duist. Namiddag : Ninove, Okegem Hof-ter-Schoor. Vertrek : Aalst Station om 8.15 u. Kerk van Okegem 13.30 u. Leiding : A. Kampen, P. van den Breemt, M. de Wolf. Mee te brengen : Flora's, loupe en veldkijker, lunchpakket als men een ganse dag meegaat.
- 9 Gent. Tweede vroege morgenangtocht in Merelbeke o.l.v. G. de Meulemeester. Vertrek : 7 u. aan de kerk van Ledeberg.
- 9-16 Mortsel. 12de Terschellingreis. Prijs : 8.000 F Leiding : A. Uyttendaele - R. Deman.
- 9 Netevallei. Boswandeling - Werkgroep ornitologie in wandelbos Averegten (Hallaar). Vertrek : Grote Parking om 6 u. Leiding : S. Janssens - S. Wuyts. Mee te brengen : Verrekijker - Stevig schoeisel. Einde : Grote Parking 9.30 u.
- 9 Netevallei. Beheerswerken in reservaat „De Goren" (W.J.). Vertrek : Molen van Bruggeneinde (Heist o/d Berg) 10 u. Leiding : M. Geens. Mee te brengen : Laarzen. Einde : reservaat : 12 u.

- 9 Schelde en Leie. Aansluiting mogelijk bij Nationale Werkgroep Botanie op studie door het West-vlaamse Heuvelland. Voorverzameling om 8 u. aan Chevron-benzinestation te Deinze. Kerk Kemmel om 8.50 u. Leiding: K. de Waele (091/86 45 60) Mee te brengen: laarzen, plantengidsen, loupe. Terug omstreeks 17.30 u.
- 9 Scheldeland. Plantendeterminatiedag Kwartierhok D3-35-24 en D3-36.12. Verzameling om 8 u. aan café de Notelaar Warandelaan (Speelbos) te Wetteren. Voor het tweede deel verzameling op de Aard te Schellebelle om 14 u. Leiding: J. van Stiegel. Mee te brengen: Flora of determinatieboek en loupe.
- 9 Turnhout. Uitstap in reservaat Overbroek. Avondtocht. Vertrek: Gemeentehuis Poppel 19 u. Leiding: R. de Prins.
- 9 Westkust. „Kastelentocht” Domein „Couthof” te Proven (voormiddag) „Kasteel Graaf du Parc” Vlamertinge(namiddag). Vertrek: Veurne Markt 8.30 u. Piknik in café „t Couthof” 13.30 u. verzamelen aan 't Kasteel Graaf du Parc. Leiding: E.H. Demarey.
- 10 Aalter. Vroege morgenwandeling in het Drongengoedbos. Initiatietocht om de zang van onze vogels te leren onderscheiden. Vertrek: Drongengoedhoeve om 6.30 u. Leiding: E. Blondia.
- 10 Brugge. De werkgroep botanie nodigt uit: één dag in de Vlaamse Ardennen waar o.m. het Bos ter Eecken en het Muziekbos te St. Marie en Beausite te - St. Sauveur worden aangedaan. Vertrek: 8 u. Station Brugge - eigen wagens. Samenkomst: 9.15 u. aan de kerk te Louise-Marie. Leiding: Dhr. Papegnies. Mee te brengen: Knapzak en flora. Einde: + 18 u. met een orgelrecital door E.H. Cambier en bezoek aan de crypte van St. Hermies.
- 10 Demer en Dijle. Studietoelt fauna en flora van de Leemstreek in Waals-Brabant. Vertrek: om 7 u. aan de kerk te Rotselaar. Leiding: S. en M. Silverans. Mee te brengen: Piknik, verrekijker, loupe, gidsen. Hele daguitstap. Verplaatsing met eigen wagens.
- 10 Denderland. Familiewandeling in de streek van Sint-Antelinks- en Sint-Lievens-Esse. ongeveer 8 km. Vertrek: Kerk van Sint-Antelinks om 14.30 u. Leiding: M.J. Borms. Mee te brengen: laarzen of waterdicht schoeisel.
- 10 Hageiand - Zuiderkempen. Uitstap Asdonk De Schans. Vertrek: 8 u. aan de kerk van Engsbbergen. Leiding: J. van Damme - ook voor Piep WJ Einde: 12 u.
- 10 Halle. Bezoek reservaat „Maasdalbos” s' Namiddags bezoek Kasteelpark en Reservaat „Grote Zenne” te Lembeek. Vertrek: 10 u. Maasdalstr. 75 woning/konservator n.m. bijeenkomst 14 u. Brug over Kanaal - Sas v. Lembeek. Leiding: V. Verdickt, konservator. Maasdalbos. Mee te brengen: laarzen en lunchpakket - Middagpauze te Essenbeek.
- 10 Klein-Brabant. Namiddagtocht Hobokense polder. Vertrek: Bornem-Romeo: 13.15 u. Puurs-Peleman: 13.30 u. Leiding: M. van Linthout.
- 10 Kortrijk. Zomerblokjestocht in de omgeving van de Mont St. Aubert. Vertrek: Avelgem op de parking hoek Doornikstraat en Leopoldstraat. Leiding: R. van Treghem. Mee te brengen: Verrekijker, laarzen, flora. Einde: 11.30 u.
- 10 Krekenland. Dagtocht naar de Kalmthoutse Heide met eigen wagens. Vertrek: Markt te Assenede om 7 u. Leiding: plaatselijke gids. Mee te brengen: piknik.
- 10 Land v. Waas-Noord. Wandeltocht: Kongresuitstap te Mechelen. Mogelijkheid tot wandelen in het Blaasveldbroek, het Mechelsbroek of het Zennegat. Verzamelen: 8.30 u. stipt aan het Stadhuis van Sint-Niklaas. Terug te Sint-Niklaas: 13 u.
- 10 Land van Waas-Zuid. Deelname aan de kongresuitstappen te Mechelen. voormiddag wandeling te Walem, namiddag in het Mechelsbroek. Samenkomst op de markt te Sint-Niklaas aan het stadhuis om 8.30 u. of om 9.30 u. aan de Groentehalle te Mechelen. Mee te brengen: kijker - aangepaste kledij - piknik. Einde: ong. 16.30 u.
- 10 Leuven. Kongresuitstap - Mechelsbroek, Blaasveldbroek, Walem en Rozendaal. Vertrek: 9.30 u. Groentehalle Mechelen.
- 10 Lier WJ - Bloktersdijk: Verplaatsing met bus of trein. Vertrek: Lier station 7.30 u. Samenkomst aan de hoofduitgang (boven) van Antw. Centr. om 7.50 u. Verder met lijnbus nr. 36 Linkeroever om 8 u. Leiding: D. Colin (stapt op in Boechout) Mee te brengen: Knapzak, verrekijker, Einde: Terug met dezelfde middelen. Tussen 14 u. en 15 u. terug in Lier.
- 10 Mandelstreek. Daguitstap naar Les Deux Honnelles. Vertrek: Polenplein 8 u. eigen wagens. Mee te brengen: piknik.
- 10 Midden-Limburg. Wandeling Ter Donk. Vertrek: parking aan de firma Jeurclo te Zonhoven om 9 u. Leiding: L. Daemen en M. Jeurissen. Mee te brengen: kijker en laarzen. Einde: 12 u.
- 10 Mortsel. Broek van Blaasveld. Vertrek: Station Oude-God om 8.30 u. Parking Broekstraat om 9 u. Leiding: H. de Ceulaer. Einde: ong. 17 u.
- 10 Netevallei. Determinatie van planten, leren werken met een flora, in het lokaal (oud gemeentehuis van Hallaar) om 9 u. Leiding: R. Vertommen. Mee te brengen: Flora, vergrootglas. Einde: 12 u.
- 10 Gewest Noord-Limburg WA-WJ. Ortolanentocht Peer: zangpostentellingen op akker omgeving Peer. Vertrek: Oude markt Eksel (hoge bomen) om 13.30 u. Leiding: A. Geuens. Mee te brengen: verrekijker en fiets.
- 10 Rupelstreek. 2 halve dagtochten - Broek Blaasveld, 's morgens vogelzang. 's namiddags „mee wandelen”. Vertrek: 8.30 u. Parking Acacialaan Boom 9 u. Parking Broekstraat Blaasveld. 13.30 u. Parking Broekstraat Blaasveld. Leiding: H. de Ceulaer.
- 10 Schelde en Leie. Vierde morgentocht voor studie van vogelzang op de Kluis te Ruien. Kennismaking met de Fluiter en plantenrijkdom uit het voorjaar. Vertrek: Parking aan zwembad op de Kluis om 6 u. Leiding: WVO-leden. Mee te brengen: laarzen, kijker, gidsen. Einde: om 11.30 u.
- 10 Scheldeland. Voormiddagtocht naar het B.N.V.R. reservaat 'de Rietsnijderij' te Waasmunster en wandeling langsheen de Durme. Vertrek: 8.30 u. op de markt te Wetteren. Leiding: R. Jooris en P. Durinck
- 10 Westland. Natuureservaat van Harchies. Vertrek: Stadhuis - Nieuwerck Ieper om 8 u. Leiding: C. Beel, met eigen wagens, piknik mee-brengen.
- 11 Demer en Diile. Bestuursvergadering-ledencontactavond voor Werchter-Rotselaar en Wezemaal. om 20 u. in café Ons Huis te Rotselaar (naast het gemeentehuis)
- 13 Denderland. Maandelijks ledenavond. L. de Bondt, onze ere-voorzitter, projekteert dia's over Alpenplanten om 20 u. in 't Apostelken, Albrechtlaan Aalst.

- 13 Voorkempen i.s.m. Brechtse Heide. Plantentocht Schildhof. Vertrek: 19 u. ingang Schildhof Belleurvedreef. Leiding: A. Ligtfoot.
- 15 Klein-Brabant. Nachtegalentocht. Vertrek: 23 u. Hingene kerk. Leiding: Marc van Linthout.
- 16 Demer en Dijle. Familiewandeling en studietocht aan de boorden van de Lesse. Vertrek: om 7 u. aan de parking van Covee te Kampenhout-Sas en om 9.15 u. op het kerkplein te Han-sur-Lesse. Leiding: Familiewandeling P. Ceulemans. Studietocht W. Bastiaens. Mee te brengen: Piknik (hele daguistap, reis met eigen wagens)
- 16 Gent. Derde vroege morgenzingtocht in Merelbeke o.l.v. G. de Meulemeester. Vertrek: om 7 u. aan de kerk van Ledeberg.
- 16 Mortsel. Averegten - Hallaar. Vertrek: Station Oude-God om 8.30 u. Leiding: De Ceulaer - Janssens. Einde: ong. 17 u.
- 16 Rupelstreek. Dagtocht in de Averegten (Hallaar) Vertrek: 7.45 u. Parking Acacialaan Boom 8.30 u. Parking o.l.v. afdeling Netevallei. Er is eet- en drinkgelegenheid.
- 17 Berkenbosbeek. Leiding: H. Maes en P. Janssen. Samenkomst om 7.30 u. aan het gemeentehuis te Zolder. Einde rond 11 u. Laarzen vereist.
- 17 Hoost Schaefer en Jongensstad. Leiding: W. van den Hemel. Vertrek om 8 u. op de parking restaurant „Hof ter Beke”, Beekstraat, Drongen.
- 17 Kravaalsbos. Leiding: N. de Meester. Samenkomst om 8 u. aan de kerk te Mazenzele (langs de steenweg Asse-Dendermonde).
- 17 Demer en Dijle. Open wandeling naar de turtputten te Gelrode. Vertrek: 14.30 u. aan het station te Gelrode. Leiding: L. Segers.
- 17 Denderland. Werkgroep Botanie. Bezoek aan Erembodegem-Ressebeke. Vertrek: Station Aalst om 8.15 u. Leiding: M. de Wolf, P. van den Breemt, A. Kampen. Mee te brengen: Flora's, loupe en veldkijker. Einde: Aalst station 12.30 u.
- 17 Denderland. Berlare-Broek. Ekskursie doorheen het broek om beginnende liefhebbers wegwijs te maken in het concert van de vogels. Vertrek: Kerk van Berlare om 14 u. Leiding: W. Rogge-man en R. Vanderpoorten. Mee te brengen: Laarzen en veldkijker.
- 17 Kortrijk. Bezoek aan het reservaat „De Fontein-tjes”. Verzameling om 9 u. aan het spoorwegstation te Blankenberge. Leiding: J. van Gompel konservator. Mee te brengen: Verrekijker, Laarzen, flora, vogelgids. Einde: rond de middag in Blankenberge.
- 17 Land van Waas-Noord. Gerichte tocht: „Wase Cuesta”. Samenkomst: 7.45 u. aan de kerk van sint-Pauwels, 8.15 u. aan de kerk van Elversele Einde van de tocht: 11.30 u.
- 17 Leuven WA + WJ. Uitstap te Gellenberg (Lubbeek). Vertrek: Station Leuven Hoek Post 8.10 u. Gellenbergstraat 43 te Lubbeek 9 u. Openbaar vervoer: Bus 14 8.20 u. a/h Station te Leuven Leiding: Ere-notaris Halflants. Einde: middag.
- 17 Lier. Uistap naar het Zomerklokje. Vertrek: 8.30 u. Beatrijsslaan op Kloosterheide. Leiding: L. van den Broeck. Mee te brengen: Laarzen, verrekijker, flora. Einde: 12 u. Kloosterheide (Lier). heide (Lier).
- 17 Mechelen. Bezoek aan de Maaskant (Mechelseheide en Jagersborg). Vertrek: 7.30 u. Station N.M.B.S. 9 u. Markt Maasmechelen. Leiding: Lokale gidsen. Mee te brengen: Knapzak - stevig schoeisel. Inschrijving bij voorzitter of sekretaris Einde: 17 u. Maasmechelen.
- 17 Midden-Limburg. Uistap. Vertrek: aan de kerk van Zolder om 7.30 u. Leiding: P. Landewald Janssen en H. Maes. Mee te brengen: kijker en laarzen. Einde: 11 u.
- 17 Mol. Natuurwandeling naar De Zegge te Geel. Trefpunt om 8.45 u. aan de kanaalbrug op de baan Kasterlee/Geel. Leiding: S. van Reeth. Mee te brengen: laarzen. Einde: middag.
- 17 Netevallei. Boswandeling in Averegten (Hallaar) Vertrek: Grote Parking 10 u. Leiding: Natuurgids. Mee te brengen: Verrekijker, stevig schoeisel. Einde: vertrekplaats 12 u.
- 17 Gewest Noord-Limburg, Lommel, Hechtel-Eksel, Neerpelt, Overpelt. Netevalleiwandeling. Vertrek: Kerk Lommel Kerkhoven om 8 u. Leiding: L. Simons. Mee te brengen: Laarzen en planten- en bomengidsen. Einde: rond 12 u.
- 17 Schelde en Leie. Familiale natuurwandeling te St-Blasius-Boekel. Vertrek: Kerk te St-Blasius-Boekel om 14 u. Leiding: P. de Clercq, M. Vanderstraeten en piepleiding. Mee te brengen: goed schoeisel, verrekijker, gidsen. Einde omstreeks 17.30 u.
- 17 Scheldeland. Vroegmorgenwandeling in Uitbergen en omgeving. We gaan luisteren naar de vogelzang als voorbereiding op onze vierdaagse naar de Argonne. Vertrek: 4.30 u. op de markt te Wetteren. 4.45 u. aan de kerk te Uitbergen. Leiding: A. Tavernier.
- 17 Turnhout. Busuitstap naar de kampplaatsen van de Kemphanen in de Eempolder. Namiddag Flevoland. Vertrek: station Mol 6 u. Parking, Warande Turnhout 6.30 u. Mee te brengen: knapzak drank en laarzen. Inschrijving: op rekening WJ Turnhout 068-0547020-64 vóór 10 mei, Wielewaal- leden 300 F w. jeugdleden 200 F.
- 17 Westkust. Fietstocht door „De Moeren”. Vertrek: Adinkerke-station 14.30 u. Leiding: R. Billiau. Mee te brengen: veldkijker.
- 20 Gent. Studievergadering van het antikwariaat- herbarium van en bij F. Feremans om 20 u. alleen voor leden van de werkgroep botanie.
- 22 Lier. werkgroep ornitologie - studie van de vogel- zang. Vertrek: Station Lier 20 u. Trefpunt: 20.15 u. aan het badhuis te Emblem. Leiding: Y. Peeters. Mee te brengen: laarzen. Einde: 22.30 u. Badhuis Emblem.
- 22 Mandelstreek. Avondwandeling naar Passendale (Spoorwegberm). Vertrek: Polenplein 18.30 u. eigen wagens.
- 22 Midden-Limburg Uitstap zang van de Nachte- galen. Vertrek: Kasteel van Meylandt te Heusden. om 22.30 u. Leiding: G. Snoeks. Mee te brengen: laarzen. Einde: 23 u.
- 23 Gent. Vierde vroege morgenzingtocht in Merel- beke o.l.v. G. de Meulemeester. Bijeenkomst om 7 u. aan de kerk van Ledeberg.
- 23 Gent. Uistap van de werkgroep ornitologie naar Moerbeke. Alleen voor leden v.d. werkgroep ornitologie. Vertrek: om 6 u. aan de Dampoort (G.B.).
- 23 Leuven WA + WJ. Vosdonkbroek in de voor- middag. Wijngaardsberg. Vertrek: Voormiddag: Station Leuven 8.10 u. - Bus 35 a 8.20 u. Stationstraat Gelrode 9 u. - 35 a 8.47 u. a/d Stationstr.. Namiddag: Station Gelrode 13.30 u. Leiding: Natuurgids ter plaatse. Mee te bren- gen: Boterhammen. Einde: 17 u.
- 23 Mortsel. Fort 4 - Mortsel. Vertrek: Parking achter gemeentehuis Technische dienst om 9 u. Lei- ding: M. Tielemans. Einde: 11.30 u.
- 23 Netevallei. Opruiming van zwerfvuil in de Hof van

- Riemendreef te Heist o/d Berg. Vertrek : Begin dreef (Baan Heist - Lo - Heist-Goor) 9 u. Leiding : C. Segaert. Mee te brengen : handschoenen. Einde : 12 u.
- 23 Schelde en Leie. Aansluiting mogelijk bij de Nationale Werkgroep Botanie te Lier. Vertrek : benzinstation Chevron Deinze om 7.30 u. stipt. Kerk Emblem Lier om 9 u. Leiding : A. de Jonghe en K. de Waele. Mee te brengen : laarzen, plantengidsen, piknik. Terug omstreeks 18 u.
- 23 WJ Voorkempen. Fietstocht Blokkersdijk (40 km) Vertrek : 13 u. Kerk Schilde-dorp. 13.15 u. brug Wijnegem.
- 24 Aalter. Lentewandeling doorheen het park van Poeke. Vertrek : Dorpsplein te Poeke om 14 u. Leiding : I. Hoste. Mee te brengen : Verrekijker en plantengids.
- 24 Antwerpen-Centrum. Natuurwandeling van Rupelmonde naar Temse en terug. Vertrek : Markt Rupelmonde om 9 u. Ook bereikbaar met de bus „H” van de N.M.V.B. - Antwerpen Rooseveltplein Hamme. Leiding : M. de Booseré.
- 24 Brechtse Heide i.s.m. Voorkempen. Uitstap Kooldries en weidegebied. Vertrek : 9.45 u. Toverfluit Halle-Kempen. 10 u. Kooldries 13 u. Kooldries. Leiding : A. Ligvoet, J. Cox en P. Symens.
- 24 Bree. Publieke wandeling Vijverbroek te Kessenich. Vertrek : 14 u. kerk Kessenich. Leiding : J. Faassen - L. Corstjens - R. Renders. Einde : 17 u.
- 24 Bree. Uitstap voor werkgroep ornit. & botanie naar de verschillende gebieden. Mariahof - St. Martens heide - Stamprooierbroek. Vertrek : 7 u. gemeentehuis Bree. Einde : 11.30 u.
- 24 Brugge. Busuitstap naar St. Amand - les - Eaux en omgeving. Vertrek : Station Brugge om 7 u. Busprijs : volw. 350 F - studenten 250 F op PCR 000-0534662 - 95 v. A. Keukeleire. Leiding : Dhr. Godin, bioloog aan de universiteit v. Rijsel. Mee te brengen : Knapzak, Frans geld, flora en verrekijker. Einde : St. Amand omstreeks 18 u.
- 24 Demer en Dijle. Studietoest wergroep botanie. (volgens afspraken op 10.05.81) Leiding : F. de Preter. Mee te brengen : volgens afspraak.
- 24 Denderland. Wandeling in het Osbroek te Aalst. Aanleren van vogelgeluiden. Vertrek : Einde Parkdreef te Aalst, naast de sportterreinen om 14 u. Leiding : W. Roggeman. Mee brengen : laarzen, veldkijker, vogelgids.
- 24 Denderland. Wandeling in het Blauwbos te Mere. Aanleren van vogelgeluiden en aandacht voor de zeer rijke flora in dit beek- en bronbos. Vertrek : Kerk van Mere om 7 u. Leiding : R. Sienaert. Mee te brengen : laarzen, veldkijker, loupe en gidsen.
- 24 Gent. Neigembos in pracht. De bosvalleien met daslook. Halve dagtocht o.l.v. E.H.J. van den Haute. Vertrek : 13 u. op het Sint-Pietersplein en om 14 u. aan de kerk van Meerbeke (weg Ninove-Halle).
- 24 Klein-Brabant. Netevallei Lier dagtocht eigen wagens. Vertrek : Bornem - Romeo 8 u. Puurs-Peleman : 8.15 u. Leiding : G. Gielegems. Mee te brengen : Piknik.
- 24 Kortrijk. De streek op de Franse grens bij Howardries en Les doins ten Zuiden van Doornik. We verzamelen om 7.30 u. aan de kerk van St. Maur. Leiding : F. Deckers. Mee te brengen : Verrekijker, laarzen, flora + vogelgids. Einde : 12.30 u.
- 24 Land van Waas-Noord Wandeltocht : „De Voerstreek”. Samenkomst : 7.30 u. aan het Stadhuis te Sint-Niklaas. Piknik meebrengen. Einde : 19 u. Verplaatsingskosten (bus) 300 F op rekening van „De Wielewaal-land van Waas-Noord, p/a A. van Haute, Heirbaan 9, 2758 Haasdonck” PCR. 000-0105608-72.
- 24 Land van Waas-Zuid. Wandeltocht in de Voerstreek. Zie hiervoor de kalender van Wielewaal land van Waas - Noord die de tocht organiseert.
- 24 Gewest Noord-Limburg. Sloot- en plasonderzoek in de vloeiweide te Lommel kolonie. WA WJ. 13.30 u. aan de Kristelhoeve samenkomst te Lommel Kolonie. Leiding : G. Jannis. Mee te brengen : schepnetje, glazen potjes + gidsen.
- 24 Schelde en Leie. Vijfde morgentocht voor studie van vogelzang te Gavere. Vertrek : Scheldebrug Gavere om 5 u. Leiding : J. Vanheeuverswyn en A. Schamelhout. Mee te brengen : laarzen, verrekijker, vogelgids. Einde omstreeks 8 u.
- 24 Schelde en Leie. Parkwandeling -beneden-de-„Hootond”. Veel aandacht wordt geschonken aan bomen en struiken. Vertrek : Hootondmolen, Ronse om 14 u. (nabij Kruisberg) Leiding : M. Verstraeten, Avegem. Mee te brengen : goed schoeisel, kijker, gidsen. Einde omstreeks 17.30 u.
- 24 Turnhout. Uitstap : Reservaat Tikkebroeken. Vertrek : Gemeentehuis Oud-Turnhout 9 u. Leiding : M. Smets. Mee te brengen : laarzen, knapzak.
- 27 Voorkempen i.s.m. Brechtse Heide. Plantentocht 's Gravenwezel. Vertrek : 19 u. kerk 's Gravenwezel.
- 28 tot 31. Denderland. Kampeerweekend aan de Oostvaardersplassen in Nederland, in familieverband. Aantal deelnemers is beperkt tot 35. Leiding : P. en M. d'Haeseleer, Leeds Houwken, 50, 9310 Lede Tel. : 053/70.33.11. Meenemen : tent, slaapzakken, kookgerief, eetvoorraad voor 4 dagen. Verplaatsing met eigen wagens. Michelinkaart nr. 6
- 28 Gent. Uitstap in Hoost-Schaefer o.l.v. W. van den Hemel. Bijeenkomst om 7 uur in de Bosstraat, dit is de straat van Drongen naar Vinderkante, ongeveer halweg waar de gids ons opwacht.
- 28 Halle (in samenwerking met afd. Brussel). Bus-tocht naar de streek van Olloy en Nismes. wln de voormiddag naar de „Ry de Rome” (Afdamming) Inschrijving door storting op PCR. „De Wielewaal” Halle nr. 000-0121017-58 vóór 23 mei volw. 300 F VW jeugd 255 F. Vertrek : Brussel - Z.-Goederenstation 7.45 u. Halle - Possozplein - Stadhuis 8 u. Leiding : R. Desmet en V. Verdickt. Mee te brengen : laarzen, kijker en lunchpakket. Middagpauze te Nismes.
- 28 Herentals, Daguitstap Leopoldsburg. Vertrek : Herentals, markt om 7.30 u. of te Geel aan de St.-Dymphmakermok om 7.45 u. Leiding : A. Geuens. Mee te brengen : lunchpakket, drank, laarzen. Einde : 16 u.
- 28 Lier. Uistap naar de Linte Bossen. Vertrek : 14 u. station Lier. Leiding : M. van Weert. Mee te brengen : Stevig schoeisel, verrekijker, gidsen. Einde : 17.30 u. te Lier.
- 28 Mandelstreek. Namiddaguitstap naar Fonteintjes. Vertrek : Polenplein 13 u. eigen wagens.

- 28 Mortsel. Naardermeer en Flevo-polders. (reeds volgeboekt) Prijs : 450 F (420 F - kinderen 65 +) Vertrek : Station Oude-god 6.30 u. Leiding : R. Deman - A. Wuyts. Einde : 20 u.
- 28 tot en met 31. Scheldeland. Jaarlijkse vierdaagse uitstap naar de Argonne. Vertrek : om 7 u. op de markt te Wetteren. Leiding : R. Jooris en A. Tavernier. Mee te brengen : gidsen, kijker, laarzen, loupe en goed humeur.
- 28 tot 30. Westland. Weekend in „de Argonne” in Frankrijk. Roofvogelobservatie. Vertrek : Ieper-Nieuwerck om 4 u. 's morgens. Leiding : C. Beel. Eigen wagens, piknik voor de 1ste dag (vooraf inschrijven). Zaterdagavond terug.
- 29-30-31 Gewest Noord-Limburg, Lommel, Hechtel-Eksel, Neerpelt, Overpelt. Driedaagse te Soy in de Ardennen. Inlichtingen E. Wellens Tel. 011/54 40 25. Leiding : A. Mertens.
- 30 Demer en Dijle. Naar jaarlijkse gewoonte brengen we een bezoek aan de kalkstreek in de buurt van Nismes. Vertrek : 7 u. aan de kerk van Holsbeek. Leiding : F. Vansteenbeek. Mee te brengen : piknik (hele daguitstap, verplaatsing met eigen wagens) waarnemingsmateriaal en (orchideeën)gidsen.
- 30 Gent. Vijfde en laatste vroege morgenzingtocht in Merelbeke o.l.v. G. de Meulemeester. Vertrek : 7 u. aan de kerk van Ledeberg.
- 30 Mortsel. Fort 5 Edegem. Vertrek : Hoofdingang Fort V-Straat 9 u. Leiding : L. Gonnissen. Einde : 11.30 u.
- 30 Schelde en Leie. Bustocht naar Florzé „Termofiele planten in de Condroz” Inlichtingen en inschrijvingen bij K. de Waele. (091/864560). Leiding : E.H.J. van den Haute. Mee te brengen : knapzak (eten + drank), plantengidsen, verrekijker ... fototoestel.
- 30 Land van Waas-Noord. 13.30 u. Disteltrekken. Dijken rond Kreken van Saleghem.
- 31 Denderland. Morgenwandeling in Uitbergenbroek, interessant voor fauna en flora. Vertrek : Kerk van Uitbergen om 7 u. Leiding : R. Sienaert en P. van den Brecht. Mee te brengen : laarzen, verrekijker, veldgidsen.
- 31 Klein-Brabant. Namiddagtocht. Hobokense Polder. Vertrek : Bornem-Romeo : 13.30 u. Puurs - Peleman : 13.30 u. Leiding : M. van Linthout.
- 31 Midden-Limburg. Uitstap. Vertrek : aan de brug van Stokrooie aan de Masinweg om 9 u. Leiding : R. Jacobs. Mee te brengen : Kijker en laarzen. Einde : 12 u.
- 31 's Heerenbosch. Uitstap in Vlassenbroek. Vertrek : Kerk Vlassenbroek om 8.30 u. Leiding : F. van de Voorde. Einde : rond de middag.

Juni

- 3 Netevallei. Netewandeling. Vertrek : Lodijs (Baan Heist - Hulshout) 19 u. Leiding : Natuurgids. Mee te brengen : laarzen, verrekijker. Einde : vertrekplaats 21.30 u.
- 5 Mandelstreek. Avondwandeling Mandelhoek. Vertrek : Polenplein - 18.45 u. eigen wagens.
- 6 tot 9 Mandelstreek. Weekend in de Argonne (Frankrijk) volzet
- 7 Mol. Natuurwandeling Netevallei te Gompel. Vertrek : Bijeenkomst 9 u. aan de kanaalbrug te Mol/Gompel. Leiding : E. en A. Hermans, natuurgidsen. Mee te brengen : Laarzen. Einde : rond de middag.

Nieuw natuureservaat „Hollaken Bosch”

De jonge maar actieve afdeling Demer en Dijle zorgde reeds voor een nieuw natuureservaat „Hollaken Bosch” gelegen te Rijenam en in't totaal 6 ha 8 a 20 ca groot.

Het bestaat uit een park, een moestuin en boomgaard, bos en hooiland. Eigenaar is de heer Pouppez de Kettenis de Hollaeken.

Konservators zijn de heren Verstraeten en Bastiaens. Oprechte dank aan voorzitter Bastiaens en het bestuur van afdeling Demer en Dijle voor hun inzet en medewerking.

H. Franckx

AANDACHT !

Wegens een auto-ongeval van een deelnemer aan de reis naar de Costa-Dela Luz, komt 1 plaats vrij. Gelieve contact te nemen met de centrale.

BESTUURSKONTAKTEN

Voornamepunten uit het verslag van de vergadering van de Raad van Beheer, gehouden te Turnhout op 8 maart 1981.

- „Het Burreken”.

De Raad van Beheer betreurt het gebrek aan duidelijke informatie bij de fondsenverwerving voor de aankoop van het Burreken. De Raad van Beheer wijst er nogmaals op dat afdelingen geen rechtspersoonlijkheid bezitten en dus geen wettelijke kontrakten kunnen afsluiten.

- Afgevaardigde De Wielewaal voor de Raad van Kultuur van de provincie Antwerpen.

H. Franckx, tot nog toe afgevaardigde van De Wielewaal bij de Raad van Kultuur van de provincie Antwerpen, wordt in deze functie vervangen door W. van Spaendonck, in de Raad van Beheer verantwoordelijke voor de provincie Antwerpen. De provinciale beheerders van de overige Vlaamse provincies moeten eens uitkijken om in de Raden van Kultuur van hun provincie te geraken. Zo vergroot de kans om van de provincie subsidie te bekomen voor de afdelingen.

- Het maandblad

De werkkalender van de eerste week van de nieuwe maand moet gepubliceerd worden. Alleen activiteiten van algemeen belang, zoals uitstappen, voordrachten, beheerswerken, moeten in het maandblad vermeld worden. Bestuursvergaderingen b.v. horen niet in de werkkalender thuis.

- Kontakt B.N.V.R. - De Wielewaal

Op 18 februari j.l. ging te Wilrijk een eerste kontaktvergadering door tussen de Dagelijkse Besturen van beide verenigingen. Het doel is samenwerking te bekomen ten behoeve van het natuurbehoud.

- Toegang tot onze natuureservaten.

Indien eigenaar en konservator het hiermede eens zijn, wordt de toegang tot onze reservaten voor onderzoekswerk toegelaten. Ieder reservaat moet echter afzonderlijk bekeken worden.

H. Franckx

Nieuw natuurreservaat : „De Goren”

Afdeling Netevallei (Heist-op-den-Berg) huurde zopas een terrein van 2 ha80a30ca, met de bedoeling er een reservaat van te maken. Hierbij komen nog 70 a omgevende houtwallen.

Het gaat om 2 percelen die door een landbouwweg van elkaar gescheiden zijn. Op het eerste perceel groeien Zonnedaauw, Veenmos en Stekelbrem tussen Dopheide en Pitrus. Het tweede perceel bestaat uit een droog open gedeelte met veel Struik- en Dopheide, Pijpestrootje, Klokjesgentiaan en Breedbladige Orchis. Het vochtige deel is bedekt met hakhout en met Koningsvaren (100 ex) langs de slootjes en enkele exemplaren slanke sleutelbloemen.

Voor het reservaat werd een beheersplan opgesteld en een verdere studie van het terrein aangevat. Wij danken het bestuur van de afdeling Netevallei voor hun inzet en wensen ze veel succes.

H. Franckx

Nieuw natuurreservaat „Frans Segers-reservaat”

Het bestuur van afdeling Turnhout sloot met het bestuur van de stad Turnhout een overeenkomst om van het vroegere uitspreidingsveld een natuurreservaat te maken.

De totale oppervlakte bedraagt 18 ha 12 a 36 ca. Omdat wijlen Frans Segers in het gebied geregeld waarnemingen deed en als aandenken aan de stichter en eerste voorzitter van De Wielewaal, kreeg het nieuwe reservaat de naam „Frans Segers-reservaat”. De jacht wordt op het terrein niet toegelaten. Als konservator werd Raymond Vermeyen aangesteld. Het nieuwe reservaat zal ingewijd worden op zaterdag, 27 juni e.k. Hartelijk dank aan het bestuur van afdeling Turnhout voor hun initiatief en bemiddeling.

H. Franckx

Voornaamste activiteiten voor 1981

- Zondag, 10 mei : kongresuitstappen te Mechelen. In voor- en namiddag, telkens keus uit volgende 3 uitstappen : Broek van Blaasveld, Mechels Broek, Walem en Rozendaal.
- Zaterdag, 23 mei : dag van de konservators te Turnhout. Voordrachten en lunch in het Wielewaalhuis, in de namiddag bezoek aan De Tikkebroeken.
- Zondag, 11 oktober : Symposium van het kongres te Mechelen. Tema is : Bedreigde landschappen, dieren en planten.

TIJDSCHRIFTEN, VOORHANDEN IN DE BIBLIOTHEEK VAN DE WIELEWAAL

Onderstaande tijdschriften kunnen geraadpleegd worden in de bibliotheek van het Wielewaalhuis te Turnhout tijdens de normale openinguren van het sekretariaat. Op verzoek (schriftelijk of telefonisch) kunnen fotokopies van artikels uit deze tijdschriften bekomen worden tegen de geldende produktie- en portokosten. Aanvragen richten aan de stafmedewerker J. Bloemen, Graatakker 11, 2300 Turnhout (014/41 22 52).

Binnenlandse

De Wielewaal (Tijdschrift voor Vogel- en Natuurstudie) vanaf jaargang 1 (1934).

Mens en Vogel (Tijdschrift van het Coördinatie Comité voor de Bescherming van Vogels) vanaf jaargang 14 (1976).

Leefmilieu (Stichting Leefmilieu vzw) vanaf jaargang 3. (1980).

Natuurreservaten (Belgische Natuur- en Vogelreservaten) vanaf 1979.

Veldornitologisch Tijdschrift vanaf jaargang 1 (1978).

Milieurama (Bond Beter Leefmilieu) vanaf 1980.

Tweemaandelijks Tijdingen (Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud) vanaf jaargang 11 (1980).

Le Gerfaut-De Giervalk (Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen), vanaf jaargang 15 (1925).

Aves (Société d'Etudes Ornithologiques), vanaf jaargang 4 (1967).

Parcs Nationaux (Ardenne et Gaume), vanaf jaargang 23 (1978).

Hautes Fagnes (Les Amis de la Fagne), vanaf jaargang 44 (1978).

Buitenlandse SE

Ardea (Nederlandse Ornithologische Unie) vanaf jaargang 32 (1943).

Limosa (Nederlandse Ornithologische Unie) vanaf jaargang 34 (1961).

Het Vogeljaar (Stichting Het Vogeljaar) vanaf jaargang 17 (1969).

Wetenschappelijke Mededelingen (Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging), vanaf nr. 1

Vogels (Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels), vanaf jaargang 1 (1981).

Dutch Birding (Dutch Birding Association), vanaf jaargang 1, (1979).

Natura (Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging), vanaf jaargang 63 (1966).

Natuurhistorisch Maandblad (Natuurhistorisch Genootschap in Limburg), vanaf jaargang 67 (1978).

Natuurbehoud (Vereniging tot behoud van natuurmonumenten in Nederland) vanaf jaargang 12 (1981).

Argus (Stichting Kritisch Faunabeheer) vanaf jaargang 5, (1980).

Regulus (Luxemburger Verbandes für Vogelkunde und Vogelschutz) vanaf jaargang 47, (1976).

British Birds vanaf jaargang 71 (1978).

Bird Study (British Trust for Ornithology) vanaf jaargang 24 (1977).

Alauda (Société d'Etudes Ornithologiques, Frankrijk) vanaf jaargang 44 (1976).

L'Oiseau et la Revue Française d'Ornithologie (Société Ornithologique de France) vanaf jaargang 47 (1977).

Ciconia (Centre Permanent d'Initiation à l'Environnement - Alsace) vanaf jaargang 3 (1979).

Ornithologische Mitteilungen (Monatschrift für Vogelkunde und Vogelschutz, Bondsrepubliek Duitsland) vanaf jaargang 7 (1955).

Die Vogelwarte (Vogelwarten Helgoland und Radolfzell, Bondsrepubliek Duitsland) vanaf jaargang 20 (1959).

Milu (Wissenschaftliche und Kulturelle Mitteilungen aus dem Tierpark Berlin, Duitse Demokratische Republiek) vanaf jaargang 1 (1960).

Der Ornithologische Beobachter (Schweizerische Gesellschaft für Vogelkunde und Vogelschutz) vanaf jaargang 46 (1949).

Egretta (Oesterreichischen Gesellschaft für Vogelkunde) vanaf jaargang 7 (1964).

Boletín de la Estación Central de Ecología (Instituto Nacional para la Conservación de la Naturaleza, Spanje) vanaf nr 3 (1973).

Naturalia Hispanica (Instituto Nacional para la Conservación de la Naturaleza, Spanje) vanaf nr 13 (1978).

Naturopa (Centre Européen d'Information pour la Conservation de la Nature, Raad van Europa) vanaf 1978.

NIEUWS VAN HET BELGISCH AVIFAUNISTISCH HOMOLOGATIECOMITE (BAHC).

Op de laatste vergadering van het BAHC op 4 april 1981 werd beslist een aantal soorten van de homologatielijst af te voeren; vanaf 1 januari 1981 zijn volgende soorten (of gevallen) niet meer onderworpen aan homologatie:

Krakeend, *Anas strepera*: broedgevallen

IJseend, *Clangula hyemalis*

Casarca, *Tadorna ferruginea*

Zwartkopmeeuw, *Larus melanocephalus*

Burgemeester, *Larus hyperboreus*

De homologatie van waarnemingen van immature Middelste Jagers (*Stercorarius pomarinus*) wordt opgeschort tot na de publikatie van een studie van de veldkenmerken van jagers waaraan zowel in Engeland als in Nederland wordt gewerkt.

Lijst 2 van waarnemingen die wegvallen wegens foutief gedetermineerde soort of wegens foutieve datum.

Ruigpootbuiszard, *Buteo lagopus*: 11 januari 1981 (Wielewaal 47: 135)

Poelsnip, *Gallinago media*: 24 oktober 1975 Eke/O-VI. (Wielewaal 42: 54 en 43: 173)

Kleine Klapekster, *Lanius minor*: 8 mei 1975, omgeving Bree

Paapje, *Saxicola rubetra*: 10 november 1979 Gent

Bosrietzanger, *Acrocephalus palustris*: 13 april 1979 St. Huibrechts-Lille; op die datum werd door de waarnemer een Nachtegaal (*Luscinia megarhynchos*) genoteerd.

Spotvogel, *Hippolais icterina*: 18 april 1979 Hamont; de juiste datum is 18 mei 1979.

P. Herroelen, sekretaris BAHC

NATUURWANDELING IN DE BEDREIGDE HOBOKENSE POLDER

De Werkgroep Hobokense Polder organiseert tijdens de komende maanden weerom geleide exkursions in het nog steeds door woonuitbreiding bedreigde natuurgebied „Hobokense Polder“, een voor het Antwerpse uniek waterrijk terrein dat juist in mei en juni op zijn mooist is. Iedere exkursie duurt ruim 2 uur (afstand 5 km). Laarzen en eventueel verrekijker zijn aanbevelenswaardig. Bijeenkomst aan het station van Hoboken-Polder (einde Berkenrodelei) op:

- zaterdag 11 april om 14.30 u.

- zondag 19 april om 10 u.

- donderdag 7 mei om 19 u.

- zondag 17 mei om 6 u. ('s ochtends) én om 10 u.

- donderdag 4 juni om 19 u.

- zondag 21 juni om 10 u.

Wie informatie wenst over dit natuurgebied en vermelde werkgroep kan hiervoor terecht bij Paul Pals, Boomsesteenweg 466, 2610 Wilrijk (031/27.20.53).

13 JUNI 1981 : BEKENCOLLOQUIUM

Georganiseerd door de BEKENWERKGROEP van DE BELGISCHE NATUUR- EN VOGELRESERVATEN v.z.w., in de Universitaire Instelling Antwerpen.

Om de problematiek **Natuurbehoud/Waterbeheersing** aan te pakken werd door BNVR een **Bekenwerkgroep** opgericht, met als voornaamste taken: verzameling van **informatie, voorlichting en denkwerk** i.v.m. de hernieuwing van het **overheidsbeleid** terzake. Het **colloquium** van 13 juni is hierin een zeer belangrijk element, waarin een **konfrontatie** van de standpunten zal plaatsvinden, gestoefd met **wetenschappelijke uiteenzettingen**.

Voor inlichtingen i.v.m. werkgroep en/of colloquium: BNVR-secretariaat, Vautierstraat 31, 1040 Brussel, tel. 02/ 648 37 46, of (ook na kantooruren): 031/ 28 57 15; 050/ 27 86 45.

TENTOONSTELLING 'HET BOS IN VLAANDEREN'

Deze tentoonstelling omvat 15 panelen aan beide kanten bezet met foto's en korte begeleidende teksten. Diverse aspecten van het bosbeheer en het bosbeleid worden belicht: de bosverspreiding en de bosbezitsverhoudingen, de voorkomende bostypes. De functie van het bos, nl. de economische, ecologische en sociale functies.

Het geheel is educatief opgevat en toont overzichtelijk en met weinig woorden de verschillende facetten van de natuur en hoe de mens er tegenover staat als gebruiker, beheerder en beschermer.

Schematische voorstellingen, tekeningen en duidelijke foto's geven inzicht in de soms complexe wereld van de natuur en het beheer van bossen en natuurgebieden.

Verenigingen, scholen, gemeenten kunnen voor een of andere activiteit in verband met de natuur of het bos de tentoonstelling in bruikleen ontvangen.

De aanvraag moet schriftelijk gebeuren bij:

- Het Kabinet van de heer Marc GALLE, Minister van de Vlaamse Gemeenschap, Belliardstraat 32, 1040 BRUSSEL

of bij

- Het Bestuur van Waters en Bossen

Elseneesteenweg 29-31, 1050 BRUSSEL.

(overgenomen uit info-leefmilieu 1981/1)

ORNITHOLOGISCH JAARBOEK VAN HET BRUGSE 1978/1980.

Een verwerking van alle veldornithologische waarnemingen in het Brugse, de Westvlaamse Oostkust en West-Zeeuws-Vlaanderen binnen de periode 15.07.79 - 15.07.80

Het initiatief ging uit van enkele leden van de B.J.N. (Belgische Jeugdbond voor Natuurstudie) afdeling Brugge. Er werden gegevens in verwerkt van vrijwel alle natuurhistorische verenigingen in Noordwest-Vlaanderen en het vogelreservaat Het Zwin te Knokke-Heist.

120 F door storting (+ verzendingskosten) op naam van Anny Anselin 474-7054171-77

Diksmuide Heirweg 114, 8200 Brugge 2 + vermelding 'jaarboek'

NIEUWE POSTER „KEN JIJ HUN PLEKJE”

Sinds einde 1980 is de inheemse herpetofauna in het Vlaamse Gewest beschermd.

Onderzoek heeft uitgewezen dat ongeveer 5 jaar nodig zijn om dergelijke maatregelen algemeen bekend te maken.

De werkgroep Propaganda doet dan ook een dringende oproep om de nieuwe poster „Ken jij hun plekje” zoveel mogelijk in het Onderwijs te verspreiden.

Kostprijs : 10 fr + verzendingskosten

NATUURKRANT „DE WIELEWAAL”

Over 6 bladzijden geeft deze Wielewaalkrant informatie, dikwijls op humoristische wijze, over het natuurbehoud in het algemeen en over De Wielewaal in het bijzonder.

Natuurreservaten, nestkastjes, wintervoeding, de knotwilg, natuurkruiswoordraadsel zijn slechts enkele van de onderwerpen die in deze krant aan bod komen.

Deze krant is een ideaal hulpmiddel om het ledenaantal van de afdelingen te helpen opdrijven.

Natuurkrant, op kringlooppapier;
Kostprijs 5 F - verkoopprijs 10 F

VERSLAG 10 JAAR FENOLOGIE-ONDERZOEK.

Vanaf 1958 publiceerde de redactie van De Wielewaal jaarlijkse mededelingen over de aankomst van de zomergasten; in 1961 werd voor de eerste keer een fenologische enquête georganiseerd. Na de publicatie in 1962 van een overzicht van de jaarlijkse eerste data van 36 soorten, van 1951 tot 1961, werden de waarnemingen elk jaar verzameld door de redactie van De Wielewaal. Vanaf 1965 werd de praktische organisatie overgenomen door de vogelwerkgroep van de Belgische Jeugdbond voor Natuurstudie, die voor het verzamelen van de waarnemingen een handig formulier opstelde dat aan de waarnemers werd toegezonden. Jaarlijkse voorlopige verslagen werden steeds gepubliceerd in „De Wielewaal” en het B.J.N.-orgaan „Stentor”.

Thans publiceert Dr. J. van Gompel (Blankenberge) een statistisch verantwoorde uitwerking van 10 jaar voorjaarsfenologisch onderzoek van 1965 tot 1974. In deze periode werden, door middel van de speciale formulieren, **meer dan 14.000 waarnemingen van 55 soorten zomergasten verzameld**. Het verslag geeft per soort een syntese en vergelijkt de resultaten met de Avifauna van België (1967).

Dit verslag verschijnt rond 15 mei in het tijdschrift Stentor, samen met een inleidend artikel en de fenologierapporten 1977 en 1978, alles samen 64 bladzijden. Ten behoeve van de leden van De Wielewaal is dit nummer beschikbaar aan de gereduceerde prijs van 80 F + 6 F port (niet Wielewaalleden 100 F + 6 F port). Bestellen kan door het storten van het gepaste bedrag op rekening 063-0178046-86 van de Bondsuitgeverij B.J.N., Kortrijksepoortstraat 58, 9000 Gent, met vermelding Fenologiestentor en uw Wielewaalnummer. Einddatum bestellingen : 25 mei. Voor iedere veldornitoloog is dit synteseverslag een aanrader !

DE WIELEWAAL DE GROOTSTE VERENIGING VOOR STUDIE EN BESCHERMING VAN DE VOGELS EN DE NATUUR IN VLAANDEREN. HELP ONS NOG GROTER WORDEN BRENG EEN NIEUW LID AAN!

snel uitknippen en opsturen naar De Wielewaal Graatakker 11, 2300 Turnhout.

Naam :

Voornaam :

Adres : straat nr :

postnr Gemeente

wenst lid te worden van De Wielewaal en stort 350 F (*) op rekening nr. 000-0319785-73 van De Wielewaal, Graatakker 11 2300 Turnhout.

Het nieuwe lid, dat wij van harte welkom heten, werd aangebracht door :

.....

* Nederland 400 F

XXXX

Keere A.; VKB Verberckmoes B.; VKG Van der Krieken G.; VKO Verschoore K.; (Noorderkempen); VLF Verbelen F.; VLI Van Linden I.; VLW Van Look W.; VMA Van Molle A.; VMC Van de Meersch M.; VMF Van Meel F.; VMI Versmissen L.; VML Van Ammel J.; VMM Van Mierlo M.; VNJ Vandesande J.; VOE Voorspoels E.; VOH Voet H.; VOL Van Oosterwyck L.; VOM Van Roy M.; VPD Van de Put D.; VPE Vander Plaetsen E.; VPG Van de Populiere G.; VPJ Van de Put J.; VRB Vermeyen B.; VRD Van Roosbroeck D.; VRM Vrielinck M.; VRP Van Raemdonck P.; VRR Van Rompaey R.; VRT Vreugde T.; VSM Van Steenkiste M.; VSP Van Sanden P.; VSY Van Stiegel J.; VTG Vantorre G.; VTH Vertessen H.; VTP Van der Biest P.; VTR Vertommen R.; VUP Vercauteren P.; VVD Van de Vyver D.; VVE Vandevelde E.; VVH Van der Veken H.; VVJ Van de Ven J.; VVM Van de Ven M.; VVP Van de Vyver P.; VVR Vande Vorst R.; VWA Van de Walle M.; VWG Van de Weyer G.; VWI Van Winkel J.; VWL Vogelwerkgroep Lier; VWM

Verwaest M.; VWO Vogelwerkgroep Oostende; VWS Vogelwerkgroep Scheldeland; VWW Vogelwerkgroep Voorkempen; VWW Vogelwerkgroep Westkust; VYR Van Eysinga R.; VYW Vyverman W.; VZL Vogelwerkgroep Zuid-Limburg; WAF Wageman F.; WEJ Wellekens J.; WIF Willems F.; WIL Wijns L.; WIR Willockx R.; WLE Wellens E.; WLF Walterus F.; WNF Wijnen F.; WNJ Wynants J.; WNL Werkgroep Natuurbehoud Linkeroever; WUS Wuyts S.; ZWN Zeevogelwerkgroep Nieuwpoort; BRP Brosens P.; BEF Bettens F.; DWM De Witte M.; GEU Gerene P.; ROM Royeaerd M.; SNP Snels P.; DRE Dewinter E.; COW Cooreman W.; CRD Cooreman D.; OTJ Otte J.; VBE Vermeire B.; BOF Bogaert J.; GUP Gullinck Ph.

Valère Geers, Paul van Sanden, Lut Sagaert, Marc Reygaert, Hilda Outtier. Ornithologische Centrale, Rattapas 2, 9259 Moortsele.

Onze reis naar de Spaanse Pyreneeën

door H. Franckx, reisleider.

Van 29 juni tot 13 juli 1980 maakte De Wielewaal een studiereis naar de Spaanse Pyreneeën.

Wie als reisleider zijn deelnemers meer dan 150 vogelsoorten wil tonen, met daarbij koninginnekstukken als Oehoe, Lammergier, Kuifkoekoek en Rotskruiper, richt best een reis in naar de Spaanse Pyreneeën. Bovendien doet men daar geen waarnemingen van op vele honderden meter afstand, maar komt men vaak oog in oog te staan met de zeldzaamste vogels.

Liefhebbers van de overige fauna en botanisten komen eveneens in Alto Aragon aan hun trekken. Tenslotte is het naar de Pyreneeën maar een dag verder rijden dan naar de Argonne of La Dombes. Wilt ge tenslotte in de Pyreneeën in het centrum van de interessantste plaatsen logeren en rijkelijk maar goedkoop eten, neem dan uw intrek in het Hostal del Carmen te Puente la Reina de Jaca, sinds enkele jaren de vaste pleisterplaats van vele Wielewalers. Het hotel ligt aan het wegenknooppunt Jaca-Pamplona-Huesca op 20 km afstand van Jaca. De Rio Aragon loopt op 100 m van het hotel en vanuit uw kamer ziet u dagelijks Vale Gier en Aasgier, Dwerg- en Slangarend, Rode en Zwarte Wouw. Aan het zwembad, met water rechtstreeks uit de bron, zingt de Cetti's Zanger, door de lucht golft geregeld de zippende Waaiersaarrietzanger en in het graanveld roept de Kwartel.

De reis ging langs autosnelwegen over Gent, Kortrijk, Rijsel en Parijs tot Poitiers. Er werd overnacht in Angoulême (852 km). Stadsarchitekten kunnen hier komen zien, hoe een stad mooi en bewoonbaar gemaakt kan worden. De 2de dag bracht ons via Bordeaux en Pau naar Oloron-St. Marie, vanwaar we langs de Col de Somport (1691 m) Jaca en 20 km verder Puente la Reina de Jaca bereikten (458 km).

Er is geen vergelijking mogelijk tussen de Franse en de Spaanse kant van de Pyreneeën. De bergketen houdt al de regen tegen die van de oceaan komt, zodat de Franse kant groen maar nat is, terwijl de Spaanse zijde warm en droog is. Men moet het meegemaakt hebben, om het te kunnen geloven.

De terugreis verliep op dezelfde wijze, even snel en even vlot. Telkens kwam iedereen fris en uitgerust ter bestemming.

JACA.

Deze garnizoenstad met een goede 11.000 inwoners ligt 800 m boven de zeespiegel en wordt bespoeld door de Rio Aragon.

In de 8ste eeuw werd hier de invasie van de Arabieren gestopt. De stad was de zetel van de koningen van Aragon en bezit vele mooie monumenten. De romaanse kerk van de 10de eeuw is een meesterwerk van middeleeuwse architectuur. Andere merkwaardige gebouwen zijn het stadhuis in Aragonese bouwtrant, het Benediktijnerklooster, de citadel van de 16de eeuw, de gotische brug San Cristobal en de romaanse brug San Miguel.

DE PYRENEEËN.

De Pyreneeën bestrijken het hele gebied tussen de Golf van Gascogne in de Atlantische Oceaan en de Baai van Lion in de Middellandse Zee. De lengte van de bergketen bedraagt meer dan 450 km, de breedte varieert van 50 tot 130 km. De hoogste top, de Pico de Aneto, is 3.404 m hoog. Het centrale gedeelte van de bergketen komt nooit onder de 1700 m. Hierdoor vormen de Pyreneeën een ernstige hinderpaal voor de

verplaatsingen en de verspreiding van planten en dieren.

De Spaanse Pyreneeën worden verdeeld in 3 zones: deze van Navarra, van Aragon en van Catalonië. De Aragonese Pyreneeën zijn de hoogste.

Zoals de Alpen bestaan de Pyreneeën binnenin uit harde kristallijne gesteenten, welke zeer traag verweren, o.a. graniet, gneis en leisteen. De buitenlaag bestaat uit slechts licht gewijzigde sedimenten, vooral kalksteen. In tegenstelling met de Alpen hebben de Pyreneeën geen enkele grote gletscher. Gedurende de ijstijden moeten er echter gletschers geweest zijn, zoals men kan opmaken uit de ijsmeren, de U-vormig uitgesleten valleien en de morenen in de hoge bergen.

Sommige gedeelten van de Pyreneeën zijn met sneeuw bedekt, echte steenwoestijnen met schaarse begroeiing, andere daarentegen zijn ware bloementuinen met specifieke bergplanten, die het zeer hard te verduren hebben door de enorme temperatuursverschillen. Overdag is het in de felle zon 60°, 's nachts daalt de temperatuur tot 6°, zodat alleen de sterkste planten het overleven.

De noordelijke hellingen, langs de Franse zijde, zijn over 't algemeen zeer steil. Zonder onderbreking gaan ze over in de lager gelegen vlakke van Aquitaine. Langs de Spaanse kant zijn er 3 parallele ketens, waarvan de hoogte telkens vermindert tot aan de Ebro-vlakte. De eerste keten, ten zuiden van de waterscheidingslijn, is samengesteld uit rotsen met veel kalksteen. De middelste bestaat uit mergel en konglomeraten. De meest zuidelijke, de Sub-Pyrenese bergketen, bevat hoofdzakelijk rotsen uit het Mesozoïcum. De rivieren die ontspringen in de hoogste keten, lopen vaak parallel met de lagere ketens, totdat ze zich onder een rechte hoek een weg kunnen banen naar de hoogvlakte en ten slotte naar de Ebrostroom. Hierdoor zijn zeer diepe kloven ontstaan, op de kaarten aangeduid als Foz of Hoz. De Pyreneeën vormen ook een klimatologische hinderpaal. De meeste regen, afkomstig van de Atlantische Oceaan slaat neer op de flank van de Franse zijde. De valleien ten zuiden van de waterscheidingsgrens krijgen daarentegen slechts weinig neerslag en sommige ervan behoren tot de droogste streken van Spanje. De plantengroei op de bergflanken van de Franse en de Spaanse Pyreneeën is dan ook zeer verschillend. De hoge Pyreneeën kennen zeer warme zomers met hevige donderstormen, maar voor 't overige zijn ze zeer droog. In de winter valt er veel sneeuw en de lente is relatief laat.

Tot voor korte tijd waren de Spaanse Pyreneeën moeilijker te bereiken dan de Franse door gebrek aan goede wegen. Om van de ene Spaanse vallei in de volgende te komen moest men zuidwaarts een lange omweg maken. Om de streek te ontsluiten, zowel voor wintersporten als voor zomertoerisme, spaart de Spaanse regering tijd

noch geld voor de bouw van nieuwe wegen en hotel. Vooral in het Baskenland zijn de wegen breed en goed onderhouden.

In de brede valleien van de Rio Aragon en de Rio Gallego is enige land- en tuinbouw mogelijk, omdat het water in reusachtige reservoirs wordt opgevangen, zodat de akkers geregeld kunnen bevoloed worden.

ONS PROGRAMMA

Wij bezochten 4 provincies, nl. Huesca, Aragon, Navarra en Zaragossa.

Om de reisweg te volgen, gebruik de kaarten Michelin 42 en 43 op schaal 1/400 000 of Firestone Hispania T 23 op schaal 1/200 000. Ik bespreek de bezochte gebieden volgens hun geografische ligging.

HET DAL VAN DE RIO ARAGON OF DE OMGEVING VAN HET HOTEL (1, 9 en 11 juli)

1. Santa Engracia.

Tijdens de voormiddag van 1 juli maakten wij door de velden en braakliggende gronden een wandeling naar het dorpje Santa Engracia, langs de weg op 4,4 km van het hotel gelegen. Het is hier dat wij om de twee dagen met zijn allen drank en fruit kwamen kopen. In het dorp bevindt zich namelijk de dichtsbijzijnde winkel, tevens de enige herberg van de omgeving.

Van de vele goede en interessante waarnemingen van de eerste uitstap, vermelden we vooral deze van de Griel, de Duinpieper, de Dwerg- en Slangarend, de Rode en de Zwarte Wouw, de Vale Gier en de Aasgier. Bruine en Grauwe Kiekendief werden later nog waargenomen, zeilend boven de graanvelden.

2. Berdun.

In de late namiddag van 1 juli brachten we met de bus een bezoek aan Berdun, gelegen op 12 km van Puente la Reina. Berdun is een prachtig dorp, gebouwd op een hoogte. Vorig jaar verbleef er een groep Engelse schilders, die de kerk, de pittoreske huizen en de omgeving op doek brachten. Het is mogelijk langs de heuvelflank rondom het dorp te wandelen. Langs alle kanten heeft men prachtige vergezichten op de Rio Aragon en de omliggende vlakten. Vele roofvogelsoorten, hierboven reeds vermeld, zeilen er voortdurend voorbij.

3. Arrès.

Op 9 juli stapten we in de voormiddag te voet op van het Hostal del Carmen naar het dorpje Arrès, op 4 km van het hotel op een heuvel gelegen. Arrès staat op geen enkele wegenkaart meer vermeld, gezien het reeds zo goed als uitgestorven is. Er leven nog 3 families, waarvan één met kinderen. Wij bezochten het dorp en het

kerkhof met kapel. Van de vele mooie waarnemingen onthielden we vooral deze van de Lammergier, de Ortolaan, de Cirlgors, de Duinpieper, de Boomleeuwerik en de Orpheus-spotvogel.

4. Santa Cruz de la Seros.

Op 11 juli wandelden we 's voormiddags vanaf de grote weg naar Jaca, waar de bus ons had afgezet en ook kwam ophalen, tot aan het dorp Santa Cruz de la Seros. Van hier kan men nog 5 km verder wandelen of rijden langs een zeer slechte en onbeklede weg naar het oude klooster van San Juan de la Pena. Beneden aan de weg namen we de Roodstuitwaluw waar en het gezang van de Bergfluiter begeleidde ons tot in het dorp.

's Namiddags gingen we met de helft van de deelnemers nogmaals naar San Engracia, waar we de reeks prachtwaarnemingen besloten met deze van een adulte en een juveniele Kuifkoekoek.

DE RIVIERKLOVEN. (5, 7 en 9 juli)

1. Foz de Biniès.

Op 5 juli reden wij met de bus over Hecho en Anso naar de Foz de Biniès. Op weg naar Hecho doet men er goed aan even voor het dorp naar de vuilnisbelt te wandelen, waar steeds een groep Aasgieren te zien is.

Anso is een zeer mooi dorp, een bezoek overwaard. Bovendien is er geregeld de Lammergier te zien.

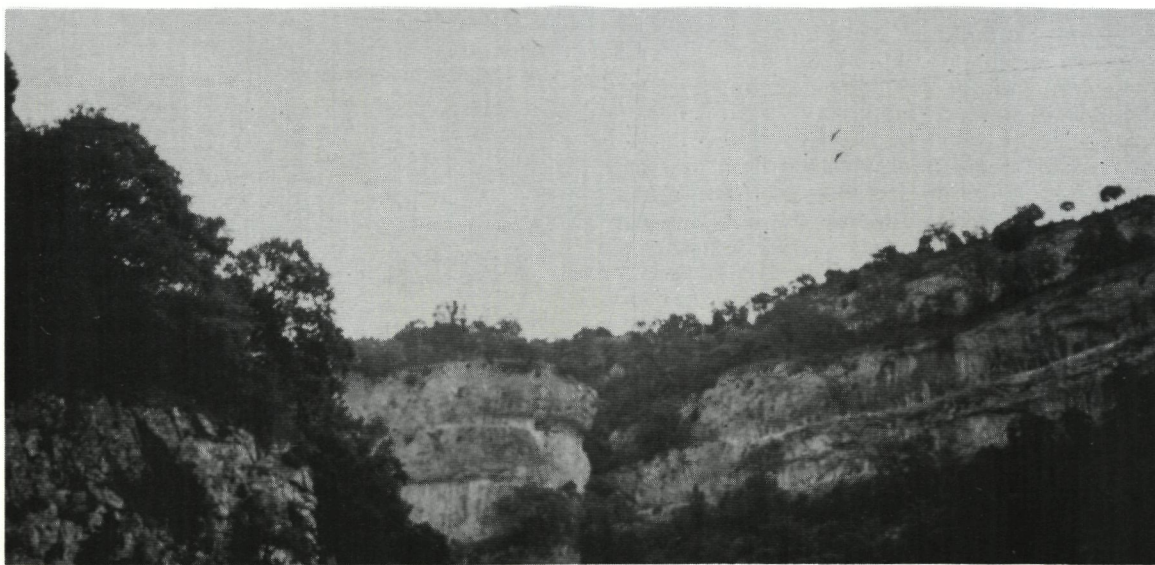
Wij verlieten de bus aan het bordje Foz de Biniès en wandelden te voet door de ravijn tot aan het dorp Biniès. De kloof is een zeer gekende slaap- en broedplaats van Vale Gieren. Ook de Blauwe Rotslijster en de Bergfluiter evenals de Oever-

loper werden er waargenomen. De bus wachtte ons op in Biniès en zo brachten wij ook nog een bezoek aan dit dorp, bestaande uit enkele huizen en een café.

Gebergte te Anso.

Foto : G. Willemijns

Foz de Biniès Broedplaats van de Vale Gier

Foto: G. Willemijns

2. Foz de Lumbier (7 en 9 juli).

Op 7 juli stapten we even uit aan de Embalse de Yesa, rijk aan water maar zoals de meeste stuwmeren arm aan vogels.

De bus werd geparkeerd aan de ingang van de kloof. In de voormiddag klommen we tot boven op de hoogvlakte en deden hier enig mooie waarnemingen van Rode en Blauwe Rotslijster, Blonde Tapuit, Havik- en Slangarend.

Daarna daalden wij door de wijngaarden af naar de verharde weg door de Foz de Lumbier. Dit is een van de belangrijkste broed- en slaapplekken van Vale Gieren. Het geroep van de Oehoe was er eveneens overdag te horen. Aan de parkeerplaats is een ideale badplaats. Er is diep water en bomen met schaduw. Alleen opletten voor de sterke stroming in het water.

Met de bus keerden wij terug langs een zuidelijker gelegen weg over Sanguesa, Sos del Rey Catolico, Urries en Ruesta, een volledig verlaten dorp.

Op 9 juli waren we 's avonds terug in Foz de Lumbier, waar we allen de Oehoe viermaal zagen vliegen en zitten op de rand van de kloof. Er was ook een broedplaats van Alpengierzwaluw, van Alpenkraaien en van Rotsmussen.

3. Foz de Arbayon (9 juli).

Op 9 juli reden wij in de late namiddag met de bus over Siguès, Salvatierra, Castillo Nuevo en Biguezal naar de Foz de Arbayon. Onderweg deden wij een wandeling door de hoogvlakte: weinig vogels, maar vele interessante planten. Langs de grote weg is een betonnen tribune gebouwd, speciaal voor het zicht op de kloof en de daar broedende en roestende gieren. Door de kijker en vooral door de teleskoop konden wij toneeltjes waarnemen, zoals men er alleen ziet in de beste natuurfilms. De Blauwe Rotslijster scheerde regelmatig onder ons door en ook Aasgieren, Dwerg- en Slangarend waren er praktisch nooit uit de lucht.

Vorig jaar ontmoetten we hier Michel Heyberger, een gekend Frans ornitoloog uit de Elzas, die zich vooral bezighoudt met het herinplanten van de Oehoe in de Franse Jura en die ons ook de broedplaats van de Oehoe in de Foz de Lumbier aanwees.

DE UITLOPERS VAN DE PYRENEEN (3 en 4 juli).

1. Monasterio de San Juan de la Pena.

Op 3 juli reden wij met de bus over Jaca en Bernuès naar het Monasterio de San Juan de la Pena. De autobus werd geparkeerd voorbij het nieuwe klooster. Van hieruit maakten wij een

wandeling, eerst door het bos en daarna over de kam van de Sierra de la Pena tot voorbij de televisietoren.

Vale Gieren, Aasgieren en Raven kwamen er op enkele tientallen meters naast ons zeilen. Enkele moedigen stapten nog door tot het einde van de bergkam en namen op 1250 m hoogte o.a. een adult en een jong everzwijn waar. De overigen daalden af tot aan het oude klooster van San Juan de la Pena. Het klooster bezit 2 kerken. De onderste is een krypte uit de 10de eeuw, de bovenste dateert van de 13de eeuw en in de rots gebouwd. Het klooster is beschermd door de rotswand en is beroemd om zijn kapitelen. In de rotsen boven het klooster broeden Alpengierzwaluwen, Rotszwaluwen en Vale Gieren. Een Rotsmus had zijn nest in de kloostermuur.

Met de bus keerden we terug over Bernuès, Anzango, de Rio Gallego en de Embalse de la Pena.

2. Los Mallos de Riglos.

Wanneer we op 4 juli terugkeerden van Sarinena sloegen wij na Ayerbe af naar Riglos. De bus werd geparkeerd aan het zwembad voor het dorp. Wij gingen door het dorp te voet naar de kloof tussen de twee rode bergtoppen. Dit zijn Los Mallos de Riglos, een toeristische merkwaardigheid. In de hoge rode zandsteenrotsen broeden vele Aasgieren. Hun broedgebied wordt echter dagelijks gestoord door bergbeklimmers, welke hier hun Spaans „Frejir" schijnen te hebben. Ook Slechten Boomvalk werden opgemerkt, evenals 3 Zwarte Tapuiten.

HET HOOGGEBERGTE (2, 6 en 10 juli)

1. Selva de Oza.

Op 2 juli reden we met de bus langs de Rio Aragon voorbij de dorpen Javierregay, Embun en Hecho. In Siresa is nog een oud klooster. Door enkele tunnels slingert de weg naar de Boca del Inferno (Poort van de hel). De bus kon niet door de laatste tunnel en zo waren we verplicht nog 4 km enkel meer te voet af te leggen, wat de al lange wandeling tot boven de boomgrens en tot aan de sneeuw op 13 km enkel bracht. Het spreekt vanzelf dat niet iedereen tot boven is geraakt en de 26 km heeft afgelegd.

Het Selva (woud) de Oza bestaat hoofdzakelijk uit beuken. Op de Pyreneeënweiden grazen paarden en koeien. In het bos komen nog everzwijnen en naar men zegt Bruine Beren voor. Van de waargenomen vogels onthielden wij vooral de Waterspreeuw, de Citroensij, de Vale Gier en de Aasgier.

2. Zuriza.

Over Siguès, Salvatierra, Burgui, Roncal, Urzainqui en Isaba reden wij op 10 juli naar Zuriza. Voor

de eerste maal tijdens de reis regende het. Dit neemt niet af dat wij vol moed door het bos trokken tot boven de boomgrens. Als enige meldenswaardige waarnemingen vermelden wij de Zwarte Tapuit, de Citroensij, de Sperwer en de Havik.

In Anso scheen de zon en zagen wij nogmaals Lammergier en Slangearend. Door de Foz de Biniès reden wij ten slotte terug naar het hotel.

3. Het nationaal park van Ordessa.

De rit van 6 juli bracht ons van Jaca naar Guasa, Cartirana, Sorripas en Arguisol. Het laatste deel van de weg loopt langs de bedding van de Rio Gallego. Door de zijweg te nemen ten oosten van Biescas en over Puerto de Coteablo komt men in het oude dorp Torla. Van hieruit leidt een weg naar het Nationaal Park van Ordessa.

De bus werd geplaatst op de parking. Wij maakten de wandeling langs de watervallen van de Arazas-rivier naar de bergweiden te Soaso in de richting van de Monte Perdido. In juli en augustus is er weinig sneeuw en kan men opklimmen tot aan de waterscheidingslijn. Tot aan de laatste schuilhut, El refugio del pastores, is een tocht van 12 km enkel. Drie vierden van de deelnemers zijn zo ver geraakt.

Het Nationaal Park van Ordessa ligt zuidelijk van het park van Gavarnie in Frankrijk. Het omvat de mooiste ravijnen van de ganse Pyreneeën, in de schaduw van de bergtop Monte Perdido, met 3352 m de derde hoogste berg van de Pyreneeën. Verborgen in de Aragonese Pyreneeën is de Ordessa-vallei 15 km lang en 3 km breed. Met een oppervlakte van 2046 ha is het een van Spanje's kleinste nationale parken. De Spaanse regering heeft 30 % van de vallei in zijn bezit, de rest behoort aan de gemeente Torla. Het reservaat is omgeven door een groot jachtgebied, Villamala, dat als bufferzone dient.

Het park ligt tussen 1.000 en 2.500 meter boven de zeespiegel. De Arazas-rivier doorsnijdt het van oost naar west en vormt er honderden watervallen. Het Ordessa-bos bevat voornamelijk volgende 4 boomsoorten: grove en zwarte den, spar en beuk.

Ondanks zijn geringe oppervlakte en ingesloten ligging bezit het park een zeer gevarieerde fauna. Een van de zeldzaamste dieren is de berggeit, welke eens talrijk voorkwam in de ganse Pyreneeën, maar wier areaal nu beperkt is tot een klein deel van de vallei. Momenteel wettelijk beschermd neemt ze weerom toe in aantal. Ook de Gems komt talrijk voor in en buiten het reservaat. Vermits de jacht in het park verboden is, moeten de roofdieren zorgen voor de opruiming van zieke dieren. De meest voorkomende zijn de Vos, het Hermelijn en de Wilde Kat. In de bossen komen Everzwijnen en Eekhoorns voor en in de lucht zweven gieren, arenden en valken.

Ordessa wordt bezocht door vele toeristen, wandelaars en bergbeklimmers, en heeft daarom bij de Vlaamse ornitologen niet de beste faam. Wij deden er echter mooie waarnemingen van Gemen, Waterspreeuw, Rotskruiper en Lammergier. Wat het natuurschoon betreft maakten wij bovendien in Ordessa de mooiste wandeling van geheel onze Spanje-reis.

DE EBRO-VLAKTE (4 en 8 juli).

1. Sesa en Sarinena.

Op 4 juli verlieten wij voor de eerste maal de Pyreneeën voor de zuidelijk gelegen laagvlakte. Met de bus reden wij langs de grote weg door Huesca naar Sesa, waar wij de richting namen Salillas-Pertusa. Even buiten het dorp werd een twee uur lange wandeling gemaakt langs het riviertje, Rio Guatizalema. Dit is een gedroomd observatiegebied met Bergfluit, Nachtegaal, Bijeneter, Draaihals, Kleine Plevier, Sprinkhaanrietzanger, Wielewaal, Grote Gele Kwik, enz. Vorig jaar zagen wij er Witbuikzandhoenen en het nest van een Buidelmees.

In Huerto was een ooievaarsnest op de kerk.

De namiddag werd besteed aan een grote wandeling langs het grote meer van Sarinena. Hier broedden honderden Geoorde Futen, Steltkluten en Witwangsternen. Een tiental eendensoorten kwamen er in grote aantallen voor. Purper- en Zilverreigers wieden nu en dan op uit het riet. De Kwakken die wij hier vorig jaar hadden gezien, bleken nu te ontbreken.

Op de terugweg brachten wij 's avonds nog een bezoek aan Los Mallos de Riglos, maar dit werd vroeger reeds besproken.

2. Los Monegros.

Dinsdag, 8 juli moest de zwaarste dag van de reis worden: 400 km bus, lange wandelingen, vorig jaar meer dan 60° in de zon. Het is niet zonder reden dat men Los Monegros de braadpan van Spanje noemt. Bijna de helft van de deelnemers verkoos dan ook liever een dag in het hotel en in de omgeving daarvan te blijven. Ironie van het lot: er was geen zon, maar veel wind en bewolking en het werd een van de koelste dagen van de reis. Met de bus reden we rechtstreeks over Sarinena en Pallaruelo de Monegros naar Casteyon de Monegros. Hier maakten wij een wandeling door de graanvelden en olijfgaarden. Een Wespendif werd genoteerd evenals talrijke Theklaleeuweriken.

In Bujaraloz namen wij de weg naar het zuidwesten, richting Sastago, waar een grote wandeling gemaakt werd door de Salinas. De Ebro-vlakte was ooit een grote binnenzee. Het water verdampte, gips en zout bleven achter. Stromen schuurden achteraf het land uit, deden zo de grote plateau's ontstaan en lieten in de dalen de rolkeien achter, die de landbouwers nu

in muurtjes of gewoon in kegelvormige hopen opstapelen. Buiten Grielen werden alleen grote vluchten Kalanderleeuweriken gezien, evenals Steenuiltjes en Torenvalken die op de steenhopen komen roesten.

Langs de grote weg van Zaragossa naar Lerida reden wij van Bujaraloz naar Candasnos. Aan km 49 richting Ontinena maakten wij een wandeling naar en over de hoogvlakte aan de rechterkant van de weg. Hier noteerden wij Kleine Trap, Griel, Witbuik- en Zwartbuikzandhoen. Ook hier viel het ons op hoe de boeren iedere beschikbare vierkante meter grond trachten te bewinnen.

Op de kerk van Ontinena waren 2 bewoonde ooievaarsnesten.

De dag werd besloten met een rit naar Alcolea de Cinca, waar wij een laatste wandeling maakten langs de kam vanaf het kruis boven het dorp. Op de kerktoeren waren 5 bewoonde ooievaarsnesten. Langs de kam werden alleen gewone Torenvalken en Alpenkraaien waargenomen. Boven de pas gemaaide graanvelden waren zeer veel Bijeneters op insektenjacht. Een regenbui dreef ons tenslotte voor het afgesproken uur terug naar de bus. En dit in de warmste en droogste streek van Spanje!

BESLUIT

Een voorname faktor voor het welslagen van deze was de grondige voorbereiding in juli 1979. Nick van de Put, een van de beste roofvogelkenners van Vlaanderen en die het gebied reeds zesmaal had bezocht tijdens verschillende tijdstippen van het jaar, was zo vriendelijk mij in de interessantste gebieden te begeleiden. Hierdoor konden de 40 deelnemers en de 14 genodigden nu onrecht-

streeks profiteren van zijn ervaring. Volgens hem is de maand juli bovendien even interessant als om het even welke andere maand van het jaar. Langs deze weg wil ik Nick van de Put en Karel van Doninck die er in 1979 eveneens bij was, nogmaals oprecht danken voor de inlichtingen die ze mij hebben bezorgd.

Pseudo-„beroepsornitologen” beweren dat men tijdens Wielewaaluitstappen en -reizen geen vogels kan zien. Het eindresultaat van 163 prachtig waargenomen vogelsoorten is het overtuigend bewijs van het tegendeel.

Met 40 mensen 2 uur stil zitten en zwijgen om daarna de Oehoe 4 maal te zien vliegen over de vallei en 4 maal te zien zitten op de rand van de kloof, is een feit dat met gouden letters geboekt mag worden in de kronieken van De Wielewaal. Tijdens deze reis is eveneens de echte Wielewaalgeest nogmaals tot uiting gekomen: iedereen trachtte de anderen te tonen wat hij gezien had en zijn kennis door te geven. Hiervoor dank ik oprecht al de deelnemers. Speciaal dank ik Dirk Colin en René van Outryve voor hun respectievelijk ornitologisch en botanisch verslag. Ook een speciaal dankwoordje aan de bezitters van een teleskoop, die graag iedereen van hun prachtig materiaal hebben laten genieten.

De patroon en het personeel van het Hostal del Carmen deden eveneens hun uiterste best om het de Wielewalers zo voortreffelijk mogelijk te maken. Tijdens onze laatste avond in Spanje zorgden zij zelfs voor een afscheidsfeest met champagne en taart.

Om het te zeggen met de woorden van ons aller vriendin Magda: „Het was formidabel!”.

H. Franckx, Vredelaan 29, 2500 Lier.

„Het is tenslotte de vrijheid die vogels zo fascinerend maakt”

Ph. Burton en P. Hayman

Ornitologische notities bij de reis naar de Spaanse Pyreneeën

door Dirk Colln

Van 1 tot 11 juli 1980 maakte de vereniging „De Wielewaal” een studiereis in de Spaanse Pyreneeën. Uit bezoeken aan verschillende biotopen ontstond een enorme lijst van waargenomen soorten. De bezochte gebieden waren: het eigenlijke hooggebergte en de uitlopers van de Pyreneeën, het dal van de Rio Aragon, en het meer zuidelijk gelegen Sarinena en de Los Monegros. Nog nooit hadden reisleader H. Franckx en andere reisgenoten, die reeds aan vele Wielewaalreizen hadden deelgenomen, in één

reis zoveel verschillende vogelsoorten en in zulke aantallen kunnen waarnemen. Dank zij grondig voorbereidingswerk door H. Franckx, evenals door K. van Doninck en zeker door N. van de Put, die sedert vele jaren dit gebied bezoekt, konden ijverige Wielewalers 163 vogelsoorten observeren.

Gezien het bespreken van elke soort ons te ver zou leiden zullen we ons beperken tot de interessantste waarnemingen.

Het meer van Sarinena is een uitstekend broedgebied voor fuutachtigen.

Vale Gier (*Gyps fulvus*)

Foto: M. Sloodmaekers

De Geoorde Fuut (*Podiceps nigricollis*) gedijde hier zeer goed: er waren zowat 300 exemplaren aanwezig op de plas, een aantal dat men misschien nooit meer aantreft.

Van de reigerfamilie konden we enkele Purperreigers (*Ardea purpurea*) en Kleine Zilverreigers (*Egretta garzetta*) observeren aan hetzelfde meer. De Blauwe Reiger (*Ardea cinerea*) werd sporadisch waargenomen aan de Rio Aragon en aan de Embalse de Yesa.

De Ooievaar (*Ciconia ciconia*) vormde een speciale attractie. Hij werd op het nest aange troffen op de kerktoeren van Huerto, van Ontinena en van Alcolea de Cinca.

Alle eenden werden samen waargenomen op het meer van Sarinena. Tussen de vele Meerkoeten (*Fulica atra*) en Geoorde Futen zwommen de Wilde Eend (*Anas platyrhynchos*), Krakeend (*Anas strepera*), Wintertaling (*Anas crecca*), Slobeend (*Anas clypeata*), Kuifeend (*Aythya fuligula*), Tafeleend (*Aythya ferina*), en als opvallendste de Krooneend (*Netta rufina*). Van deze laatste soort bevonden er zich ongeveer 70 op het meer. Naast de vele mannetjes, jammerlijk in ruikled, konden we ook enkele wijfjes met jongen waarnemen.

De roofvogels vormden de hoofdschotel van deze reis. Liefst 18 dag- en 3 nachtroofvogels werden geobserveerd.

De grootste aandacht ging natuurlijk naar de gieren. Iedere dag werd de Aasgier (*Neophron percnopterus*) en de Vale Gier (*Gyps fulvus*) gezien, op tocht of in de omgeving van het hotel. Opvallend was de waarneming van 16 Aasgieren in verschillend kled op het stort voor het dorpje Hecho, waar we tevens hun eigenaardige roep

hoorden. De Vale Gier werd regelmatig in troepen van 20 tot 50 exemplaren gezien. Ze werden door ons ook opgezocht in hun verschillende broedplaatsen: San Juan de la Pena, Los Mallos de Riglos, Foz de Biniès, Foz de Lumbier en Foz de Arbayun. Onnodig te vertellen dat deze Vale Gieren prachtige nummers weggaven van zweef-techniek: termiekend hoogte nemen, met de kerende wind tegen de rotswanden of in glijvlucht met de wind mee. Deze vogels waren niet schuw, ze volgden vanop korte afstand met grote nauwlettendheid en nieuwsgierigheid onze bewegingen, zoals in San Juan de la Pena.

De Lammergeier (*Gypaëtus barbatus*) kwam minder frekwent voor. Op weg van Hecho naar Anso, voor de tunnel, werden tijdens de piknik 2 exemplaren (witte kop en borst) en even later een zwarte juveniel waargenomen. Dezelfde dag werd er aan het begin en aan het einde van de Foz de Biniès één exemplaar (witte kop en borst) gezien. Een dag later werden in het natuurpark Ordessa eerst 2 juveniele exemplaren, later 1 juveniel en tweemaal een exemplaar met witte kop en borst geobserveerd. Twee dagen later werd er boven het dorpje Arrès een adult exemplaar (oranje kop en borst) waargenomen. Bij de terugkeer van Zuriza werden er voor het dorpje Anso 1 en later 2 exemplaren (telkens met witte kop en borst) geobserveerd.

Zowel de Rode Wouw (*Milvus milvus*) als de Zwarte Wouw (*Milvus migrans*) werden veelvuldig gezien. De Zwarte Wouw werd vooral aange troffen in de nabijheid van water, terwijl de Rode Wouw alom werd gezien. Regelmatig konden we 4 Rode Wouwen zien zweven boven de bergrug voor ons hotel.

Slangearend.

Foto: V. Van Gorp

De Sperwer (*Accipiter nisus*) werd tweemaal waargenomen: te Sarinena en te Zuriza. De Havik (*Accipiter gentilis*) kregen we in de kijker te Sarinena, in de Foz de Biniès, te Arrès en te Zuriza.

De Buizerd (*Buteo buteo*) werd veelvuldig waargenomen. Van zijn broer de Wespendif (*Pernis apivorus*) konden we slechts 1 waarneming optekenen, namelijk in Casteyon de Monegros.

In Selva de Oza zagen we 1 juveniele Steenarend (*Aquila chrysaetos*). De Havikarend (*Hieraaëtus fasciatus*) werd waargenomen aan de Foz de Lumbier in gezelschap van een Slangarend (*Circaëtus gallicus*). De Dwergarend (*Hieraaëtus pennatus*) liet zich ook enkele malen bewonderen. Aan het dorpje Santa Engracia konden we beide fasen van nabij observeren. Een lichte fase Dwergarend toonde ons zijn prachtige duikvlucht met gesloten vleugels aan het dorpje Berdun. Het was ook in dit dorpje dat we de Slangarend vijfmaal kort na elkaar konden zien bidden. Hierbij vielen het wentelen van de staart en de grote uilachtige kop op. Deze vogel zagen we meerdere malen boven de bergen voor het hotel. Ook in Arrès, in de Foz de Lumbier, en aan de uitkijkpost van de Foz de Arbayun liet deze vogel zich mooi waarnemen.

Kiekendieven kwamen niet zo talrijk voor. We zagen een wijfje Bruine Kiekendief (*Circus aeruginosus*) aan het hotel en tweemaal een mannetje Grauwe Kiekendief (*Circus pygargus*) op weg naar de dorpjes Santa Engracia en Berdun.

Van de alledaagse Torenvalk (*Falco tinnunculus*) zagen we een kleine kolonie aan de rotswanden van Alcolea de Cinca. De Boomvalk (*Falco subbuteo*) werd waargenomen aan San Juan de la Pena, Los Mallos de Riglos en in Los Monegros. De zuidelijke vorm van de Slechtvalk (*Falco peregrinus peregrinus*) werd eenmaal gezien aan ons hotel, eenmaal aan Sarinena en eenmaal aan Los Mallos de Riglos.

De Rode Patrijs (*Alectoris rufa*) werd meer in gevangenschap waargenomen dan in het wild. De knapste waarneming geschiedde aan km 49, richting Ontinena, waar een mannelijk exemplaar op een zandheuvel zat. De soort werd nog geobserveerd aan de Embalse de la Pena, in de hoogvlakte aan km 49 en in Arrès. De Kwartel (*Coturnix coturnix*) werd met tientallen gehoord in de graanvelden in de omgeving van het hotel. H. Franckx stootte reeds de eerste dag een exemplaar op tijdens de wandeling naar Santa Engracia.

Op de hoogvlakte aan km 49, richting Ontinena, zagen we eerst een groepje van 2 en later een groepje van 8 Kleine Trappen (*Otis tetrax*).

Aan het meer van Sarinena konden we ongeveer 60 exemplaren van de sierlijke Steltkluut (*Himantopus himantopus*) bewonderen. Van de steltlopersfamilie zagen we nog de Kleine Plevier (*Charadrius dubius*) langs de Rio Aragon, in Sesa en aan het meer van Sarinena, en de Oeverloper (*Tringa hypoleucos*), broedvogel in de streek, langs de Rio Aragon, in de Foz de Biniès en de Foz de Lumbier.

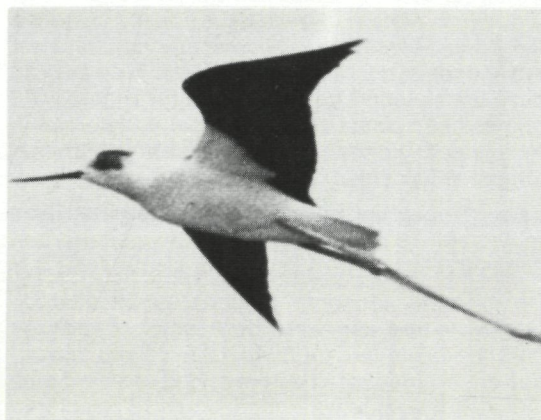
Reeds gedurende de eerste wandeling naar Santa Engracia werden enkele Grielen (*Burhinus oedipnemos*) geobserveerd op een omgeploegd veld. Ze zouden op de laatste wandeling nog eens worden gezien. Deze soort kwam opmerkelijk veel voor in Los Monegros en op de hoogvlakte aan km 49, richting Ontinena.

Bij ons bezoek aan het meer van Sarinena zagen we in het gezelschap daar broedende Witwangsterns (*Chlidonias leucopterus*) 2 Zwarte Sterns (*Chlidonias niger*).

Een paartje Witbuikzandhoenders (*Pterocles alchata*) werd gezien aan de hoogvlakte bij km. 49. Op dezelfde plaats werden twee groepjes van 3 en enkele afzonderlijke exemplaren van het Zwartbuikzandhoen (*Pterocles orientalis*) waargenomen. Op de hoogvlakte van Alcolea de Cinca werd eveneens een Zwartbuikzandhoen geobserveerd.

De Rotsduif (*Columba livia*), algemene vogel van steile rotsformaties, werd duidelijk waargenomen in de Foz de Lumbier.

Waar slechts één persoon een volwassen Kuifkoekoek (*Clamator glandarius*) had waargenomen in de buurt van Casteyon de Monegros, zagen alle thuisblijvers van deze tocht een juveniel exemplaar in de buurt van het hotel en werd er ook een dood juveniel exemplaar (verkeersslachtoffer) gevonden. Tijdens de wandeling, speciaal voor deze soort georganiseerd de laatste dag van ons verblijf, werd naast een juveniel ook een adult specimen waargenomen.

Steltkluut (*Himantopus himantopus*) Foto: A. Lagrou

Bij ons eerste bezoek aan de Foz de Lumbier op 7 juli hoorden we de Oehoe (*Bubo bubo*) overdag roepen: oe - oe - oe. Tijdens de avondtocht voor deze soort ingelegd werd de Oehoe viermaal zittend en viermaal vliegend waargenomen. Tijdens het rondvliegen hoorden we een eigenaardig lachend gefef.

Op een steenhoop in de reeds herhaaldelijk genoemde hoogvlakte aan km 49 troonde een Dwerguil (*Otus scops*), grijze fase. De Steenuil (*Athene noctua*) was talrijk aanwezig, vooral in de Los Monegros waar op iedere steenhoop of op ieder vervallen huis een exemplaar zat.

Naar informatie van in de buurt kamperende Wielewalers werd langs de Rio Aragon de Nachtzwaluw (*Caprimulgus europaeus*) waargenomen.

In de steile rotsformaties die overal in de Pyreneeën worden aangetroffen vonden we kleine kolonies Alpengierzwaluwen (*Apus melba*). Aan het oude klooster van San Juan de la Pena konden we ze met grote snelheid in hun nestgat zien duiken en aan de uitkijkpost van de Foz de Arbayun vlogen ze boven onze hoofden.

Van de zeer mooie Bijeneter (*Merops apiaster*), Hop (*Upupa epops*) en Wielewaal (*Oriolus oriolus*) mag gezegd worden dat zij, behalve in het hooggebergte, zeer talrijk voorkomen. Een kolonie Bijeneters werd ontdekt in de buurt van het hotel, langs de Rio Aragon. Zeer talrijk waren de Bijeneters aan de Rio Guadizalema te Sesa.

Bijeneter (*Merops apiaster*)

Foto : A. Lagrou

Drie leden van de spechtenfamilie werden waargenomen: de Grote Bonte Specht (*Dendrocopos major*), de Groene Specht (*Picus viridis*), en de Draaihals (*Jynx torquilla*). Van de Groene Specht zagen we de Spaanse ondersoort: *Picus viridis sharpei*. In Sesa werden Draaihals samen met de Grauwe Gors (*Emberiza calandra*) en de Rotsmus (*Petronia petronia*) in één struik waargenomen. Tijdens deze observatie werd de alarmhouding van de Draaihals met hoofd naar achter en de snavel omhoog prachtig gezien.

Van de zes leeuweriksoorten die we hebben waargenomen waren de Veldleeuwerik (*Alauda arvensis*), de Kuifleeuwerik (*Galerida cristata*), en de Kortteenleeuwerik (*Calandrella cinerea*) het talrijkst. Van de Boomleeuwerik (*Lullula arborea*) zagen we twee uitgevlogen nesten: één aan Arrès en één aan Castillo Nuevo. De Kalanderleeuwerik (*Melanocorypha calandra*) en de Theklaleeuwerik (*Galerida theklae*) kwamen veelvuldig voor in het zuidelijker gelegen Sarinena en Los Monegros. In laatstgenoemde streek zagen we verschillende groepen Kalanderleeuweriken. Bij Casteyon de Monegros zaten tientallen Theklaleeuweriken in de bomen die hun specifieke roep, die doet denken aan een vanuit de verte roepende Scholekster, lieten horen.

De talrijkste zwaluwensoorten op deze reis waren: de Boerenzwaluw (*Hirundo rustica*), de Huiszwaluw (*Delichon urbica*) en de Rotszwaluw (*Hirundo rupestris*). Op iedere rotswand of aan iedere tunnelingang troffen we Rotszwaluwen broedend aan. De Oeverzwaluw (*Riparia riparia*) zagen we aan het meer van Sarinena en er bevond zich een kleine kolonie langs de Rio Aragon. De Roodstuitzwaluw (*Hirundo daurica*) werd eenmaal gezien in Casteyon de Monegros en tweemaal aan de Rio Aragon ter hoogte van de verbindingsweg met Santa Cruz de la Seros.

Tussen de vele leeuweriken konden we de bij ons zeer zeldzame Duinpieper (*Anthus campestris*) regelmatig waarnemen. In het hooggebergte van Selva de Oza en Ordessa konden we de talrijke Waterpiepers (*Anthus spinoletta*) in zomerkleed observeren.

Spijts de vele Witte Kwikstaarten (*Motacilla alba*) en Grote Gele Kwikstaarten (*Motacilla cinerea*) werd de Gele Kwikstaart (*Motacilla flava*) slechts één keer gezien en dit in de omgeving van het meer van Sarinena.

Naast de vele Grauwe Gorzen en Bijeneters konden we veelvuldig de Grauwe Klauwier (*Lanius collurio*) en de Roodkopklauwier (*Lanius senator*) zien zitten op de elektriciteitsdraden langs de weg. De Klapekster (*Lanius excubitor*) werd minder dikwijls gezien. Het ging dan telkens om de ondersoort met roze borst die voorkomt in Zuid-Frankrijk en in Spanje (*Lanius e. meridionalis*).

De Sprinkhaanrietzanger (*Locustella naevia*), de Kleine Karekiet (*Acrocephalus scirpaceus*), de Grote Karekiet (*Acrocephalus arundinaceus*) en de Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*) werden samen waargenomen te Sesa en aan het Sarinena-meer. Aan dit laatste hoorden we tot 10 Grote Karekieten zingen. Cetti's Zanger (*Cettia cetti*) en Waaiersaarrietzanger (*Cisticola jundicis*) werden veelvuldig waargenomen. Deze beide soorten werden iedere dag gehoord en gezien aan het zwembad van ons hotel. De Orpheusspotvogel (*Hippolais polyglotta*) werd tweemaal opgemerkt tijdens de wandeling naar het dorpje Arrès. Grasmus (*Sylvia communis*), Zwartkop (*Sylvia atricapilla*) en Tuinfluiter (*Sylvia borin*) zongen volop, terwijl de andere grasmussoorten zwegen. Toch werden de Braamsluiper (*Sylvia melanocephala*), de Kleine Zwartkop (*Sylvia hortensis*), de Baardgrasmus (*Sylvia cantillans*) en de Provençalse Grasmus (*Sylvia undata*) enkele keren waargenomen. De Fitis (*Phylloscopus trochilus*) werd gezien in Selva de Oza en in de omgeving van het hotel. De Tjiftjaf (*Phylloscopus collybita*) zong een ander liedje dan bij ons. De Bergfluiter (*Phylloscopus bonelli*) liet herhaaldelijk zijn triller horen te Sesa, in de Foz de Biniès en op weg naar Santa Cruz de la Seros.

De veel voorkomende Blonde Tapuit (*Oenanthe hispanica*) konden we in drie vormen observeren: de bruine fase met witte keel, de witte fase met witte keel, de witte fase met zwarte keel. Aan Los Mallos de Riglos werden de eerste drie Zwarte Tapuiten (*Oenanthe leucura*) opgetekend. Deze soort werd later nog teruggezien in Los Monegros en Zuriza.

De Blauwe Rotslijster (*Monticola solitarius*) werd meerdere malen gezien, terwijl de Rode Rotslijster (*Monticola saxatilis*) slechts één keer doch talrijk werd waargenomen op de hoogvlakte aan de Foz de Lumbier.

We telden maar liefst zes zangposten van de Nachtegaal (*Luscinia megarhynchos*) in de onmiddellijke omgeving van onze verblijfplaats.

In Ordessa werd een Rotskruiper (*Tichodroma muraria*) bewonderd aan de bovenste uitkijkpost van de Cascade la Nueva. Tot vier maal toe liet deze prachtige vogel zich bekijken. Zowel de Boomkruiper (*Certhia brachydactyla*) als de Woudboomkruiper (*Certhia familiaris*) konden verder worden gedetermineerd.

De gorzenfamilie was rijk vertegenwoordigd. Grauwe Gors, Geelgors (*Emberiza citrinella*) en Cirlgors (*Emberiza cirrus*) werden overal gehoord en gezien. Met tientallen zaten de Grauwe Gorzen op de elektriciteitsdraden. Ook de Grijze Gors (*Emberiza cia*) en de Ortolaan (*Emberiza hortulana*) waren van de partij, evenals de Rietgors (*Emberiza schoeniclus*).

De achterblijvers in de bus te Zuriza konden een koppeltje Appelvinken (*Coccothraustes coccothraustes*) observeren.

De prachtige Citroensijts (*Carduelis citrinella*) liet zich meermaals van dichtbij waarnemen zoals in Selva de Oza, Sesa en Zuriza.

Even voorbij Huesca, richting Sesa, werden twee Spaanse Mussen (*Passer hispaniolensis*) gedetermineerd.

Aan de sneeuwgrens bij Selva de Oza zong een mannetje Sneeuwvink (*Montifringilla nivalis*).

Dank zij hun keepachtig geroep kregen we regelmatig Rotsmussen (*Petronia petronia*) in de kijker. De soort was talrijk te noemen in de Foz de Lumbier. De gele keelvlak was van nabij goed te zien.

Gezien zowel de Zwarte Spreeuw (*Sturnus unicolor*) als de Spreeuw (*Sturnus vulgaris*) aanwezig waren konden beide vogels goed met elkaar worden vergeleken.

De eerste Alpenkraai (*Pyrhcorax pyrrhcorax*) werd genoteerd in Selva de Oza. Dit zou nadien opnieuw gebeuren te San Juan de la Pena (broedkolonie van 50 exemplaren), in de Foz de Biniès, in Ordessa, in de Foz de Lumbier, in Alcolea de Cinca (± 200 exemplaren). De juveniele Alpenkraai met gele snavel leverde soms wat problemen op met de minder sterk vertegenwoordigde Alpenkauw (*Pyrhcorax graculus*) die werd aangetroffen bij Los Mallos de Riglos, in Ordessa, in de Foz de Lumbier en bij Zuriza. De Raaf (*Corvus corax*) werd gehoord en gezien van het hooggebergte tot in het zuidelijke Los Monegros.

Slotbeschouwing

Het hoeft geen betoog dat deze reis ornitologisch zeer rijk was. De waarde van volgende gebieden dient beklemtoond: de directe omgeving van ons hotel, de Rio Guadizalema te Sesa, het meer van Sarinena, de Foz de Biniès, de Foz de Lumbier en Los Monegros. Ook hier hebben we kunnen kennismaken met de bedreigingen van deze rijkdommen: ontginning ten behoeve van de landbouw, drooglegging, drainering en kanalisering. Verder blijkt uit onze waarnemingsgegevens, wanneer we deze vergelijken met wat eerder over deze gebieden werd gepubliceerd, dat deze streek ornitologisch nog onvoldoende is bestudeerd en dat er nog jaren werk voor de boeg ligt vooraleer we een juiste kijk op de Spaanse Pyreneeën zullen krijgen.

Dankwoord

Onze dank gaat ook deze keer in de eerste plaats naar de gewaardeerde reisleader H. Franckx. Zijn goede voorbereiding, zijn organisatietalent en soepele per-

soonlijkheid maakten het ons mogelijk goed ornitologisch werk te verrichten. Het spreekt vanzelf dat N. van de Put en K. van Doninck, die bij de voorbereiding van deze reis informatie van grote waarde wisten te verschaffen, bij deze dankbetuiging dienen te worden betrokken. Eveneens dank aan de reisgenoten die hun waarnemingen, dokumentatie en kennis doorgaven en ons met hun kritische beschouwingen behulpzaam waren bij het opstellen van dit verslag. Ook dank aan de

teleskoop-bezitters die hun zware vracht op elke tocht meenamen en spontaan iedereen van hun formidabel toestel lieten gebruik maken.

Ten slotte dank aan de families Van Renterghem en Claes en aan J. van den Steen en zijn zoon, die ons vergezelden op enkele tochten en ons hielpen met hun waarnemingen en kennis.

D. Colin, Hovesteenweg 94, B-2530 Boechout.

Eerste kennismaking met de flora van de Spaanse Pyreneeën

door R. van Outryve

In Europa komen er een 10.000 wilde plantesoorten voor. Daarvan komen er 5.660 voor op het Iberische schiereiland, waarvan weer een 1.700 soorten in het bezochte gebied. Dit om duidelijk te maken dat, in tegenstelling tot de ornitoloog, het niet de laatste maar de eerste 100 m zijn die voor de botanist het lastigst uitvallen!

Twee Spaanse aardrijkskundige streken worden tijdens deze reis bezocht: de Spaanse Pyreneeën en de Ebro-depressie.

In de W.-Spaanse Pyreneeën kunnen verschillende O-W lopende zones duidelijk onderscheiden worden. Van N naar Z ontmoeten we (zie kaartje):

a) De axiale zone gevormd uit primaire vaak roodachtige gesteenten.

b) De Binnen-Sierras gevormd uit sekundaire en tertiaire kalkgesteenten waarin de van N naar Z lopende bijrivieren van de Aragon diepe kloofdalen (Foz) hebben uitgegraven.

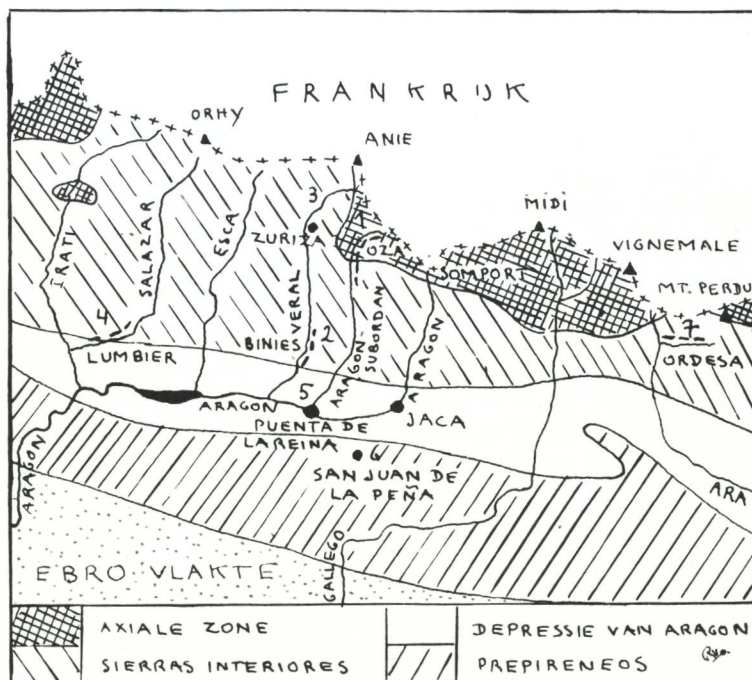
c) Een centrale vlakke depressie waarin de Aragon terrassen heeft geschapen met vaak sterk geërodeerde hellingen.

d) De Buiten-Sierras (Prépireneos).

Beschouwen wij eerst de centrale depressie met de omgeving van het hotel te Puente de la Reina (nr. 6 op de kaart).

In de halfdroge bedding van de Aragon valt een

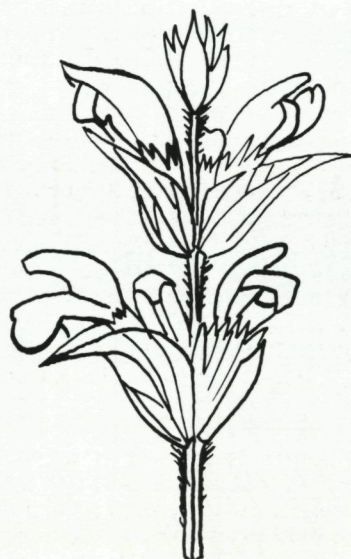
DE W.-SPAANSE PYRENEEËN

Wilg op met lange smalle (minder dan 6 mm) bladeren, *Salix eleagnos* ssp. *angustifolia* en tussen de keien is er nog plaats voor de Waterereprijs samen met twee kleine Vlasleeuwebekjes, *Linaria supina* en *Linaria alpina*. Bij deze laatste ontbreken de klierharen en de aderen in de paars met gele bloemkroon.

Aan de oevers vinden wij vaak de Welriekende Wantsenorchis en het Hondskruid steekt overal zijn rode pyramidale bloeiwijzen boven het gras uit. Ook Bijen- en Sniporchis komen in deze omgeving voor. Hier bloeit de Hokjespeul en de Hauwklaver. Deze laatste vertoont opvallende opstaande ribben op de 5 cm lange peulen. In de populierenaanplanting langs het water staan vlak bij elkaar Statige Orchis en Moeraswespenorchis. Langs de weg valt een Gele Crucifeer op, *Erucastrum nasturtifolium* en op de woeste gronden ontmoet je de kandelaars van de Veldkruidkers en de paarse hoofdjes van de Grootbloemcentaurie. Op de helling van de terrassen is vaak nog een soort garrigue aanwezig met als overheersende heester een Heidebrem, *Genista scorpius*. Daar vinden we onder andere 3 opvallende grootbloemige vlas-soorten: het Frans Vlas met zijn azuurblauwe bloemen, *Linum suffruticosum* met witte bloemen en gele knoppen en het roze violet geaderde *Linum viscosum*.

De Knolspiraee staat hier overal samen met twee Brunelsoorten: de witte *Prunella laciniata* en een paarse grootbloemige, kalkmijdende soort van ZW-Europa: *Prunella grandiflora*. Vergeten we niet het mooie dwergheestertje *Coris monspeliensis* en twee Labiaten van zonnige hellingen: de gele *Phlomis lychnitis* en de paarse *Phlomis herba-venti*.

Phlomis lychnitis

Tot de mooiste planten behoren hier de „onkruiden” aan de rand van de akkers nl. een Nigelle (*Nigella gallica*) met zijn hemelsblauwe bloemen waarvan de kroonbladeren tot honingbakjes omgevormd zijn; ook een Ridderspoor (*Consolida pubescens*) is typisch voor deze graanvelden in de vlakke van Jaca en een Schermbloemige (*Caucalis platycarpus*) herken je aan de vruchtjes die voorzien zijn van 8 rijen grote gebogen stekels. Een Morgenster is hier bruinrood. Het is *Tragopogon crocifolius*. Dr. E. van Renterghem vond in dit milieu 2 eksemplaren van de Bolderik (*Agrostemma githago*).

Op ruigten vinden we onze eerste drie grote distels: de Knikkende Distel, de Wegdistel en de Mariadistel. Deze laatste heeft opvallende stekelpuntige afstaande omgebogen omwindselblaadjes. Daar vallen ook de gele hoofdjes van de Heiligenbloem (*Santolina chamaecyparissus*) op, een graag geplukt medicinaal plantje met

Phlomis herba-venti

insektendodende en wormverdrijvende eigenschappen.

Beschouwen we nu, na de centrale depressie, de kloofdalen (Foz of Hoz) van de axiale zone en de Sierras interiores met een eerste uitstap naar Selva de Oza (nr. 1). Gelukkig kan de bus hier niet door de Boca del Infierno en begint de uitstap van daar tot in het hooggebergte.

De kloof met zijn steile rotswanden brengt ons *Arenaria grandiflora*, *Erinus alpinus* (Alpenbalsem) met zijn 5 ingesneden kroonslippen, *Saxifraga hirsuta*, een endem voor de Pyreneeën, N.-Spanje en Z.W.-Ierland en de hygrofiele *Petrocoptis pyrenaica*. Merkwaardig is dat de 7 soorten van het geslacht *Petrocoptis* allemaal groeien op kalkrotsen in de Pyreneeën en de Spaanse gebergtes. Elke soort heeft daar zijn eigen verspreidingsgebied. *Petrocoptis pyrenaica* beperkt zich tot de W.-Pyreneeën. Daarnaast vinden we *Hypericum nummularium*

Heiligenbloem

(Rondbladig Hertshooi), de zeldzame *Valeriana longiflora* en de grote opvallende *Valeriana pyrenaica*, naast een paarse pol *Ocimum-zeepkruid*. Een enkele uitgebloeide gele *Lilium pyrenaicum* wordt nog ontdekt. De Pyreneeën-Kamperfoelie daarentegen met zijn witte bloemen met 5 gelijke kroonbladeren is vaak op zonnige kalkspalten te vinden. Hier prijkt ook voor het

eerst de 'Corona de rey' van de Pyreneeën en O.-Spanje.

Saxifraga longifolia (Langbladige Steenbreek). Na 4 jaar geven de bladrozetten een tot een halve meter lange witte bloempluim die als lange witte kaarsen overal van de steile kalkrotsen hangen. Daarna sterft de plant af zonder nieuwe spruiten of uitlopers gegeven te hebben. Een eerste Vetblad, *Pinguicula grandiflora* vinden we op plaatsen waar het water van de rotsen druipet. Vermelden we nog de vondst van een Erwt! (*Pisum sativum*) die hier in het kalkpuin tussen de losse stenen, aan de voet van de helling nog in het wild groeit!

Op de kloof volgt het bos met twee opvallende overheersende boomsoorten: de Gewone Beuk (*Fagus sylvatica*) en de 10 m hogere Zilver spar (*Abies alba*), dit tot een 1700 m hoogte. Hier vinden we o.a. het Klein Wintergroen, het Vogelnestje, de Wolfskers, de Wrangwortel, de Akelei, de Akelei-ruit, en de Torenscheefkelk herkenbaar aan de tros lange hauwen die naar één zijde overhellen.

Boven de 1700 m moet het bos wijken voor de Alpenweide met het opvallende Borstelgras (*Nardus strictus*). Daarin vallen op de Alpenklaver, de Knollathyrus, een valse Edelweiss (het Rozenkransje) en opvallend veel Groene Nachtorchissen (*Coeloglossum viride*).

Een tweede kloofdal is de Hoz de Biniès (nr. 2) langs de Rio Veral. Voor het eerst ontdekken we een Wederik van de Pyreneeën en het Iberische schiereiland, *Lysimachia ephemerum*. Verder blijkt het de dag te zijn van de klokjes: het Prachtklokje, het Ruig Klokje en *Campanula hispanica*. Een merkwaardige termofiele Anjerachtige is *Telephium imperati*.

Met zijn donkerpaarse bloemen vertegenwoordigt *Vincetoxicum nigrum* hier de zijdeplantfamilie. De kalkspalten herbergen heel wat varensoorten waarvan het Schubvarentje het opvallendste is. Hiervan liggen de sporenhoopjes verborgen onder roodbruin glanzende schubben. Daarom noemt men het hier la doradilla (de goudvis). Twee opvallende Bremraapsoorten worden ontdekt: een gele met paarse aderen die Klimop parasiteert (*Orobancha hederæ*) en een rode op vlinderbloemigen (*Orobancha gracilis*). Hier bloeit opvallend veel *Petrocoptis pyrenaica*. Twee Gamandersoorten worden aan de lijst toegevoegd: de paarse *Teucrium chamaedrys* (Echte Gamander) en de witte kruipende *Teucrium pyrenaicum* van N.-Spanje en Z.W.-Frankrijk.

Een derde kloofdal is de Foz de Lumbier (nr. 4). Alhoewel in het dal behalve het Klein Glaskruid niet veel te vinden is levert een wandeling boven op de rotswand heel wat op. Bij de beklimming door de Olijfboomgaarden valt een struikje op met groene bezemachtige takken, *Osyris alba*. Van diezelfde sandelhoutfamilie zullen we later

Telephium imperati.

nog het Wijdvertakt Bergglas vinden. Van de anjers bleek deze met rode tot op de helft ingesneden kroonbladeren *Dianthus monspesulanus* te zijn terwijl deze met gaafrandige kroonbladeren *Dianthus hispanicus* is. Verder maken een hele rij overgangen het de determinator biezonder lastig. Een boom met 4 of 5 paar langs boven glanzende blaadjes en een eindblad is de Terpentijnboom en door een Kermeseik schiet een heester met een gelijkaardig blad maar met rode bessen, het is *Rhamnus alaternus*. Een stukje maquis boven op de kam levert ten slotte nog 2 andere vlassoorten op, nl. het blauwe *Linum bienne* en het kleine gele *Linum strictum*. Van een uitstap naar het hooggebergte nl. Zuriza (nr. 3) krijg ik melding van het Pyreneeën-kartelblad en orchideeënsoorten waarbij nieuw is de Vanilleorchis (*Nigritella nigra*), de Donkere Ooievaarsbek en een Gentiaan die tot de groep *acaulis* blijkt te behoren.

De laatste tocht in de W.-Pyreneeën naar San Juan de la Pena (nr. 6) is in de Prepireneüs gelegen. De wandeling begint aan het nieuwe klooster op 1.222 m. hoogte in een grove dennenbos. Van een groep orchissen valt op: zijdelingse sepalen met groene nerven, licht-purperen onderlip met een wit middenveld en sterk teruggeslagen zijlobben. Het is de Bles-

harlekijnorchis. Wat verder staat de Bergnacht-orchis met zijn 'wijdbeens' uitstaande helmhokjes. Twee Kamperfoelies worden ontdekt: de rode *Lonicera xylosteum* en *Lonicera etrusca* waarvan de bovenste bladparen aan hun voet vergroeid en stengelomvattend zijn. Twee nieuwe soorten Zonneroosjes staan hier in bloei, een met grote witte bloemen en een geel hartje, *Helianthemum apeninum* en een met kleine gele bloemen, *Helianthemum oelandicum*. Het merkwaardigste is hier nog wel de grote gele pollen *Genista horrida*, de Gedrongen Stekelbrem. In deze stekelige kussens vinden tal van bloemen bescherming en komen tot bloei zoals *Thymus vulgaris* (Echte Thym), *Helianthemum apeninum*, *Helianthemum oelandicum*, *Dianthus hispanicus*, *Linum narbonense*, *Muscari racemosum*, *Arenaria grandiflora*, *Brimeura amethystina*, *Tulipa australis* en *Thalictrum tuberosum*.

Bij de radartoren zijn jammer genoeg heel wat ruderalen, daar door de mens in dit prachtig landschap aangebracht. Daarvan is de merkwaardigste nog wel de grijze rozetten van *Onopordum acaulon*. Het oude klooster is niet enkel voor de historicus maar ook voor de botanist een merkwaardige ontdekking. Immers in de spleten van de oude muren groeit hier overvloedig *Petrocoptis hispanica*. Dit merkwaardig plantje werd daar door M. Willkomm omstreeks de eeuwwisseling voor het eerst ontdekt en beschreven.

Met het nationaal park van Ordessa (nr. 7) komen we in de Centrale Pyreneeën terecht. De tocht begint met een wandeling door een Beuken- en Zilversparrenbos. Enkele plantensoorten komen hier regelmatig voor zoals *Epipactis atropurpurea*, het Vogelnestje, *Oxalis acetosella* en 3 *Pyrola*-soorten: de *chloranta* (Groenbloemig Wintergroen), de *minor* (Klein Wintergroen) en de *uniflora* (Eenbloemig Wintergroen). Hadden wij de rivier hier overgestoken, dan hadden we daar nog *Pyrola secunda* en *Goodyera repens* kunnen aan toevoegen. Verder komen we aan steile rotswanden en waar het water van de rotsen driipt prijkt *Pinguicula longifolia* die hier ten O. van de Tena vallei *Pinguicula grandiflora* vervangt. In deze omgeving maken we voor het eerst kennis met het pronkstuk uit de Pyreneeën: *Ramonda myconi* (Pyreneeën-Ramondie), een soort van schaduwwijke rotsspleten van de centrale en Oostelijke Pyreneeën die in de Boca del Infierno zijn meest W. groeiplaats bereikt. In een eerste stukje Alpenweide verschilt de plantengroei totaal. We vinden er *Gymnadenia conopsea* (Grote Muggenorchis), *Orchis ustulata* (Aangebrande Orchis), *Orchis maculata* (Gevlekte Orchis), *Asfodelus albus* en *Paradisea liliastrum*. Uiteindelijk overweegt het weiland met *Polygonum viviparum*, *Trollius europaeus*, *Antirrhinum sempervirens*, *Globularia nana*,... Van nog hoger wordt vermeld: *Nitritella nigra* en de Edelweiss (*Leontopodium alpinum*).

Los Monegros is, of liever was, een uitgebreid steppegebied in de Ebrovlakte rond Zaragossa, een stukje Afrika verloren in Europa. Alles blijkt hier echter tot kultuurlandschap omvormd te zijn hetzij met bevoeiing (regadio) of „droog boeren” (secano).

In deze nieuwe aardrijkskundige streek werden dan ook 24 soorten gevonden die niet in de W.- Spaanse Pyreneeën voorkomen. Te Casteyon de Monegros bleef op een helling nog een enkel stukje wild gebied over waarvan de planten duidelijk aanpassingen vertonen aan de droogte (minder dan 300 mm neerslag) door bv. een sterke beharing (*Teucrium gnaphodes*), aromatische oliën (*Rosmarinum officinale*), schubben in plaats van bladeren (*Juniperus thurifera*), een diepe penwortel (*Hedysarum humile*)...

Catananche caerulea

Petrocoptis hispanica

Wat hier het meest opvalt langs de weg zijn de wuivende takken van de heester *Retama sphaerocarpa* en in de velden wordt een soort distel gekweekt om zijn olie, *Carthamus lanatus*. Bij een verlaten hoeve vinden wij nog enkele vertegenwoordigers van de grassteppe: *Salsola vermiculata*, *Eruca vesicularia*, *Glaucium corniculatum*, *Asphodelus fistulosus* en een nitrofiële *Peganum harmala*. Op zout wijzen *Atriplex halimus* en *Limonium catalaunicum*.

Past hier nu nog ten slotte een hartelijk woord van dank aan M. de Wolf en V. Stemgee voor hun intensief mee-determineren.

Het was voor mij een verrijkende ervaring kennis te kunnen maken met de professoren P. Monserrat en L. Villar in het Centro pirenaico de biologia experimental te Jaca. Ze zijn zo bereidwillig geweest ons te begeleiden bij onze eerste stappen in de plantenwereld van de Pyreneeën. Onze voorzitter de heer H. Franckx zorgde, dank zij een gedegen voorbereiding, voor een uiterst vlot verloop.

Besluiten we dat in deze buitenlandse reis de botanist met 384 plantensoorten ook ruimschoots aan zijn trekken kwam. De kloofdalen waren zowel rijk aan zeldzame planten- als vogelsoorten. Jammer genoeg was dit niet altijd het geval in het hooggebergte waar blijkbaar minder vogelsoorten voorkwamen.

R. van Outryve, Amsterdamstraat 58, 8400 Oostende.

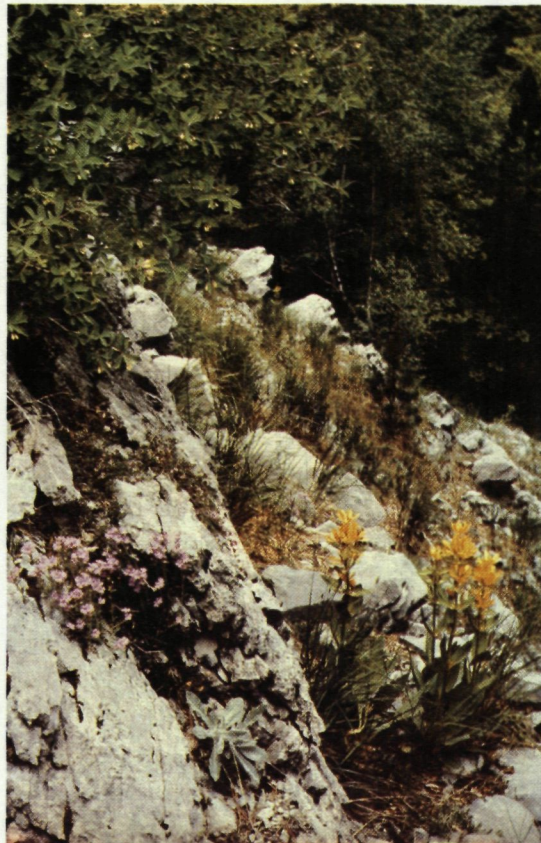
(b). 3.07.80 San Juan de la Pena, *Echinopartum horridum* (Gedrongen Stekelbrem). Deze érisón, (egel) van de Pyreneeën en het Centraal Massief vormt tot 40 cm dikke kussens vaak op ontboste of afgebrande gebieden. In die pollen vinden tal van planten bescherming. Hier (o.l.) Het azuurblauwe Franse Vlas (*Linum marbonense*) en een beige gekleurde Spaanse Ruutsoort: *Thalictrum tuberosum* (o.r.).

Foto : R. van Outryve

(b.) 3.07.80 San Juan de la Pena, *Saxifraga longifolia* (Langbladige Steenbreek) Deze endemische soort van de Pyreneeën en O.-Spanje wordt hier de 'corona de rey' genoemd. Na 4 jaar geven de platte, alleenstaande bladrozetten lange witte bloempluimen en sterven dan af. Foto : R. van Outryve

(c.) 01.07.80 Ordessa, *Ramonda myconi* (Pyreneeën - Ramondie) Dit is een geografisch sterk geïsoleerde Europese vertegenwoordiger van een grote tropische en subtropische familie (*Gesneriaceae*) met zijn dichtste verwanten in Z. en O. Azië. Ze wordt beschouwd als een tertiair relict. Foto : R. van Outryve

(l.b.) 1.07.80 Ordessa. Een steile zonnige kalkhelling met (l.b.): *Lomireca pyrendica* (Pyreneeën - kamperfoelie) (l.o.): *Erinus alpinus* (Alpenbalsem) en (r.o.): *Gentiana lutea* (Gele Gentiaan). Foto : R. van Outryve

(r.b.) 6.07.80. Ordessa. Waar het water van de steile rotswand druipt komt hier *Pinguicula longifolia* (Landbladig Vetblad) voor. De kleverige bladeren houden kleine insecten vast en verteren die.

Foto : R. van Outryve

(l.o.) 6.07.80 Ordessa. Deze lelieachtige uit de Alpenweide, *Paradisea liliastrum*, heeft zuiver witte, zoetgeurende trechtervormige bloemen in een losse bloeiwijze die maar één zijde gekeerd is.

Foto : R. van Outryve

1.07.80 Puente de la Reina. *Orchis coriophora* ssp. *fragans* (Welriekende Wansenororchis)

Foto : R. van Outryve

3.07.80 San Juan de la Pena. *Platanthera chlorantha* (Bergnachtorchis)

Foto : R. van Outryve

10.07.80 Zuria
Orchis ustulata (Aangebrande Orchis)

Foto : R. van Outryve

3.07.80. San Juan de la Pena *Orchis morio* ssp. *champagneuxii* (Bles-harlekinorchis)

De andere fauna van de Spaanse Pyreneeën

door M. Vermeylen

Daar de belangstelling binnen de Wielewaalkringen zich niet beperkt tot vogels en planten, willen we hier niet nalaten een idee te geven van de resterende dierenwereld in de Aragonese Pyreneeën. Op geen enkele moment werd er echter een determinerende studie van gemaakt. Daarom moeten we ons soms beperken tot de aanduiding van de familie of orde van de waargenomen soort. Het blijft dus een zeer oppervlakkige opsomming.

DAGVLINDERS

In het droge, zonnige en bloemrijke gebied konden we niet anders dan tal van soorten noteren: de Koningspage (*Iphiclides podalirius*), de Koninginnepage (*Papilio machaon*), het Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*), de Citroenvlinder (*Gonepteryx rhamni*) en de *Limenitis reducta* (een ijsvogelsoort) vormden de kopstukken die regelmatig verschijnen. De Apollovlinder (*Parnassius apollo*), de Rouwmantel (*Nymphalis antiopa*) en de Distelvlinder (*Vanessa cardui*) waren al zeldzamer. Naast de Atalanta (*Vanessa atalanta*) en de Kleine Vos (*Aglais urticae*) kwamen nog soorten voor van de weerschijnvlinder, van het witje, het dambordje, de parlemoervlinders en van de zandoogjes.

NACHTVLINDERS

Slechts een 3-tal werden gedetermineerd. Toevallig zijn het pijlstaartvlinders die overdag actief zijn: de Kolibrievlinder (*Macroglossum stellatarum*), de Glasvleugelpijlstaart (*Hemaris fuciformis*) en zijn verwante soort *Hemaris tityus*.

ANDERE INSEKTEN

Aan de waterkant vonden we de Vijverloper (*Hydrometra stagnorum*), alsook de Schaatsenrijder (*Gerrus lacustris*), de Waterschorpioen (*Nepa cinerea*) en het Schrijvertje (*Gyrinus natator*). Op het land noteerden we de prachtige Neushoornkever (*Oryctes nasicornis*), de *Galliscania monticola* en op de schermbloemigen de *Graphosoma italicum*. Verder kwamen soorten voor van kokerjuffers, ruggezwemmer, boktor,

olie- en mestkever, libellen, water- en beekjuffers, glimworm, wandelende tak, kakkerlak, krekel, wantsen en loopkevers.

REPTIELEN EN AMFIBIEËN

In dit zonnige klimaat was het niet moeilijk om dagelijks tal van Muurhagedissen (*Podarcis muralis*) waar te nemen. De Duinhagedis (*Lacerta agilis*), de Parelhagedis (*Lacerta lepida*) en de Muurgekko (*Tarentola mauritanica*) waren al moeilijker te vinden. De Ringslang (*Natrix natrix*) en de Adderringslang (*Natrix maura*) waren de enige pootloze reptielen die op het appel verschenen. Een zeer groot wijfje van de Gewone Pad (*Bufo bufo*) en een exemplaar van de Groengestipte Pad (*Pelodytes punctatus*) kregen heel wat aandacht. Verder nog de algemene Bruine Kikker (*Rana temporaria*) en soorten van de groene kikkers.

Opvallend was het feit dat de salamanders zich enkel in het echte hooggebergte bevonden. Op de enige regenachtige dag vonden we verschillende exemplaren van de Vuursalamander (*Salamandra salamandra*). Van de Vinpootsalamander (*Triturus helveticus*) noteerden we zowel het mannetje, wijfje als larven. Een aantal Alpenwatersalamanders (*Triturus alpestris*) werden ook gevangen. Opmerkelijk was hier de zeer ruwe, wrattige huid, de smalle oranje buikstreep en de 2 uitsteeksels achter de kop; een speciale Pyreneeën-variëteit? Een exemplaar van de zeldzame Pyreneeënbeeksalamander (*Euproctus asper*) kon slechts bewonderd worden door enkele gelukkigen.

ZOOGDIEREN EN VISSSEN

Bergachtig terrein en bossen leken het ideaal gebied voor het Everzwijn, de Eekhoorn en de Gems. Een zeldzaam Konijn en enkele soorten vleermuizen en spitsmuizen vervolledigen de lijst van de zoogdieren.

In de glasheldere beekjes en stromen werd tenslotte met zekerheid de Beekforel en de Zalm gedetermineerd.

M. Vermeylen, Koningin Astridlaan 1, 2500 Lier.

Ornitologisch Nieuws 1981/4

Indien niet anders vermeld, hebben alle waarnemingen betrekking op 1981.

De vermelde waarnemingen werden door ons niet op hun juistheid onderzocht en een aantal onder hen dient nog ter homologatie te worden voorgelegd.

De nummering van de vogels is deze die werd aangegeven in Wielewaal 45 (1979).

Gebruikte tekens:

* vondst

v ringvangst

BAHC: Van deze waarnemingen moet spontaan een gedetailleerd verslag worden overgemaakt aan de sekretaris van het Belgisch Avifaunistisch Homologatie Comité: P. Herroelen, Van Asschestraat 33, 1910 Melsbroek.

1. IJsdruiker (*Gavia immer*) BAHC

20/9/80 Nazareth 1 eks. in zomerkleed, samen met Roodkeeldruiker naar Z (ROJ, ROH).

14. Noordse Stormvogel (*Fulmarus glacialis*)

* 11/1 De Haan en Blankenberge telkens 1 eks. lichte fase, dood, stookolie (VSP, SAL).

17. Kuifaalscholver (*Phalacrocorax aristotelis*) BAHC

2/9/80 Nazareth 2 eks. naar Z, samen met 24 Aalscholvers (ROJ, ROH); Blokkersdijk 1 ad en 3e-jaars op 13/9/80 en 1 2e-jaars op 5/10/80 (WNL) (zie ook Ornitologisch Nieuws 1980/11 en 12).

24. Kwak (*Nycticorax nycticorax*)

3/9/80 Olsene 1 eks. naar N (BEF, VEH); 26/9/80 Nazareth 1 ad pleisterend en 28/9/80 Deinze 1 eks. op nachttrek, roep (ROJ, ROH); 30/12/80 Mol-Postel 1 ad (DEL).

28. Zwarte Ooievaar (*Ciconia nigra*)

19/9/80 Hasselt 8 eks. overvliegend (VNR).

45. Witgoogeend (*Aythya nyroca*)

13/1/80 Boorseme 1 ♂ (Vogeljaar 29: 54); 8/11/80 Nazareth 1 ♂ (ROJ, ROH); 20/1 Brugge 1 ♂ (BJN Brugge); 21 en 22/2 Eke 1 ♂ (VRR, VVD, DSI, BEC).

47. IJseend (*Clangula hyemalis*) BAHC

Van 14 tot 24/12/80 Antwerpen L.O. 1 ♂ (WNL) (zie ook Ornitologisch Nieuws 1981/1 en 2); 18/1 Merkem 1 juv ♂ (DSK, MKM, DBR, MKJ BCK); 28/1, 13 en 17/2 Oostende 1 ♀ (STC); 21/2 tot 15/3 Roksem 1 ♂ (BJN Brugge); 1/3 Arendonk 1 ♂ (DEL).

78. Ruigpootbuizerd (*Buteo lagopus*) BAHC

18/1 Wuustwezel 1 eks. (Beenbreek 13: 50); 18/1 Kalmthout 1 eks. (SNC); 13/2 Wuustwezel 1 eks. (SID). (zie ook Ornitologisch Nieuws 1981/3).

114. Grote Trap (*Otis tarda*) BAHC

Laatste waarneming: 11/3 Wuustwezel, de vogel verbleef er 61 dagen (STC) (zie Ornitologisch Nieuws 1981/1 - 2 en 3).

129. Poelsnip (*Gallinago media*) BAHC

5/10/80 Nazareth 1 eks. (ROJ, ROH).

157. Steltkluut (*Himantopus himantopus*)

9/4 Zevegem 1 eks. (ROD); 12 en 13/4 Gentbrugge 1 eks. (VDG).

168. Burgemeester (*Larus hyperboreus*) BAHC

Oostende 1 ad en 1 2e-jaars op 13/2, 1 2e-jaars op 17/2 en op 19/2 (STC); 6/4 Kallo 1 eks. (VVP, NUL).

191. Kleine Alk (*Plautus alle*) BAHC

* 25/1 Wenduine 1 dood eks., * 13/2 Brugge 1 dood eks. (BJN Brugge).

247. c. Noordse Gele Kwik (*Motacilla flava thunbergi*)

Blokkersdijk 8 eks. op 3/5/80, min. 8 eks. op 10/5/80, min. 150 eks. op 16/5/80, 20 tot 30 eks. op 17/5/80, 1 op 24/5/80 (WNL).

279. Sprinkhaanrietzanger (*Locustella naevia*)

v 31/3 Niel (Antwerpen) (G. van de Weyer).

316. Baardmannetje (*Panurus biarmicus*) BAHC

Stuivekenskerke 2 eks. van 1/1 tot 10/1, 6 eks. van 17/1 tot 31/1 (DBR, CAS, MKM, MKJ, DWL).

361 c. Kauw (*Corvus monedula soemmeringii*) BAHC

13/3 en 16/3 Wuustwezel 4 eks. en 3 eks. (STC).

Onder voorbehoud: mogelijk ontsnapt.

31. Flamingo (*Phoenicopterus ruber*) BAHC

30/12/79 tot 14/1/80 Burcht 1 eks. chilensis (WNL) (zie ook Seizoenoverzicht december-januari-februari 1979-80); 3 en 6/11/80 Kruishoutem 1 eks. chilensis (ROJ, ROH).

54 bis. Rosse Stekelstaartend (*Oxyura jamaicensis*) BAHC

Van WNL kregen wij een samenvatting en aanvulling van de waarnemingen op Blokkersdijk: het eks. dat vanaf 27/10/79 aanwezig was, bleef op de plas tot 1/1/80. Daarna werd er nog 1 eks. gezien op volgende data (waarschijnlijk steeds hetzelfde eks.): 23/2/80, 1/3/80, 2/3/80, van 3/4/80 tot 20/4/80, 3/5/80, 18/6/80, 21/6/80, 25/6/80, 6/7/80, 8/7/80 en 13/7/80.

55. Casarca (*Tadorna ferruginea*) BAHC

6/4/80 Blokkersdijk 1 eks. (WNL); 15 tot 22/3 Neerijse 1 eks. (CLW).

64. Canadese Gans (*Branta canadensis*)

7/12/80 Drongen 2 eks. (DPG); 17/3 Weelde 2 eks. landen bij niet gekortwiekte tamme exemplaren (PAL).

Verder ontvingen wij nog waarnemingen van Blauw-vleugeltaling (*Anas discors*) en Grote Franjepoot (*Phalaropus tricolor*) uit Oost-Vlaanderen en een Steppenbuizerd (*Buteo buteo vulpinus*) uit de provincie Antwerpen. Deze waarnemingen worden in spoed-procedure door het BAHC onderzocht.

Namen van de waarnemers

BCK Boucquez K.; BEC Beel C.; BEF Bettens F.; BJN Brugge; CAS Catteuw S.; CLW Claes W.; DBR Debruyne R.; DEL Deckx L.; DPG De Pourcq G.; DSI De Somer F.; DSK Devos K.; DWL Dewulf L.; JSL Jansen L.; MKJ Maeckelberge J.; MKM Maekelberge M.; PAL Paulussen L.; ROD Roels D.; ROH Royeaerd H.; ROJ Royeaerd J.; SAL Sagaert L.; SID Sijmens D.; SNC Snyers C.; STC Steeman C.; VEH Verbeure H.; VNR Van Nugteren R.; VRR Van Rompaey R.; VSP Van Sanden P.; VVD Van de Vijver D.; WNL Werkgroep Natuurbehoud Linker-Oever; NUL Nuyens L.; VDG Vandegehuchte M.; VVP Van de Vijver P.

Lut Sagaert, Paul van Sanden, Jan Pollet, Valère Geers, Hilda Outtier, Marc Reygaert. Ornithologische Centrale, Rattepas 2, 9259 Moortsele.

De gegevens voor het Ornithologisch Nieuws van juni worden op 10 en 11 mei tussen 19 en 23 uur verwacht op telefoonnummer 091/22 34 13.

Waarnemingen van zeezoogdieren aan de Belgische kust

door J. van Gompel

Zeezoogdieren, en voornamelijk zeehonden, worden aan onze kust traditioneel vooral in februari aangetroffen. Ook dit jaar waren er weer verscheidene waarnemingen:

Op 7 februari werd door een visser in De Panne een jonge zeehond aangetroffen in zijn netten. Het betrof een Gewone Zeehond (*Phoca vitulina*), een jong dier van 1,05 meter lengte en 30 kg lichaamsgewicht. Het werd door de heer J. Jacques overgebracht naar Nieuwpoort en de volgende dag afgehaald door de mensen van het zeehondenverzorgingscentrum van Pieterburen (Nederland) (en dus niet losgelaten in de Waddenzee zoals verkeerdelijk werd gemeld in Marswin, het mededelingsblad van de Vlaamse Vereniging voor Zeezoogdieren).

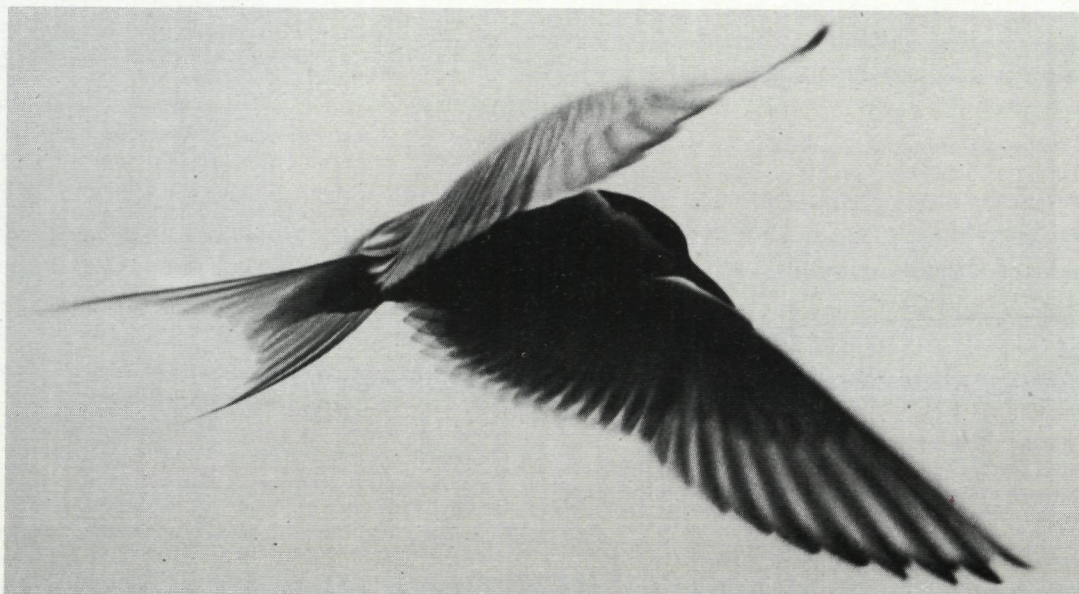
Op 12 februari vonden we op het strand te Blankenberge een dode Bruinvis (*Phocaena*

phocaena). Het dier had een lengte van 130 cm en woog 40 kg. Het werd overgebracht naar het Rijksstation voor Zeevisserij te Oostende.

Op 14 februari namen sportvisserij voor onze kust, in de omgeving van de Kwintebank ten W van Nieuwpoort, herhaalde malen 2 zeehonden waar, waarbij het niet duidelijk was of het steeds dezelfde dieren betrof. Ook hier ging het om de Gewone Zeehond: de dieren staken namelijk alleen de kop boven water terwijl bij de Grijze Zeehond bij het bovenkomen ook steeds een deel van de rug zichtbaar is.

Op 21 februari tenslotte zagen leden van de B.J.N. een zeehond wegzwemmen voor het strand te Wenduine.

Dr. J. van Gompel, J. de Troozlaan 53, 8370 Blankenberge.

Noordse Stern (*Sterna paradiseae*)

Foto: P. Electeur

AANWIJZINGEN VOOR DE AUTEURS

Het maandblad „De Wielewaal” publiceert in principe alle artikels waarvan de inhoud strookt met de doelstelling van de Vereniging De Wielewaal: de kennis en de bescherming van de natuur en in het bijzonder van de in het wild voorkomende vogels. De redactie behoudt zich nochtans het recht voor te beslissen welke artikels of bijdragen worden geplaatst.

Kopij moet in drievoud in machineschrift worden ingeleverd bij de redaktiesekretaris. Uiterlijk twee maanden na het insturen van de kopij ontvangt de auteur bericht of zijn artikel al dan niet zal worden opgenomen. Eventueel kan de auteur gevraagd worden wenselijke veranderingen aan te brengen.

De auteurs zijn persoonlijk verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikels.

Elk artikel wordt gevolgd door het volledig adres van de auteur(s).

De redactie dringt er op aan om artikels en belangrijke bijdragen te doen volgen door een samenvatting in de Nederlandse, Franse en Engelse taal. Op verzoek van de auteur zal de „résumé” en „summary” door een redaktielid worden opgesteld.

In het maandblad wordt de progressieve spelling toegepast. Nederlandse vogelnamen beginnen steeds met een hoofdletter (bv. Witte Kwikstaart). Groepsnamen (bv. steltlopers) beginnen niet met een hoofdletter. Dezelfde schrijfwijze geldt voor namen van planten, insekten, enz... De eerste vermelding in een tekst van een soort wordt steeds gevolgd door de Latijnse geslachts- en soortnaam, onderstreept en door haakjes omgeven.

In datumvermeldingen dienen de namen van de maanden bij voorkeur voluit geschreven. Het gebruik van afkortingen dient vermeden te worden.

Referenties in de tekst worden aldus vermeld: (Segers, 1948) en verwijzen naar een alfabetisch gerangschikte bibliografie. Deze bibliografie wordt als volgt opgesteld:

- voor een artikel: Auteursnaam, initialen van de voornamen, jaar. Volledige titel. Naam van het tijdschrift, jaargang: eerste pagina van het artikel - laatste pagina.
bv. Grootaers, F., 1958. Glanskop (*Parus palustris*) en Matkop (*Parus atricapillus*). Wielewaal 24: 1 - 16.
- voor een boek: Auteursnaam, initialen van de voornamen, jaar. Volledige titel. Stad van uitgifte, naam van de uitgever.
bv. Segers, F., 1948. Broedvogels in de Kempen. Antwerpen, Nederlandsche Boekhandel.

Als er meerdere auteurs zijn worden deze aldus vermeld: Segers, F., F. Grootaers. In de bibliografie worden geen titels vermeld die in de tekst niet genoemd worden. Alle literatuuraanhalingen moeten bij hun oorspronkelijke bron gecontroleerd worden.

Indien overnames uit plaatselijke bladen van Wielewaal-afdelingen overwogen worden zal hierover eerst met de auteur worden overlegd.

Ter illustratie van bijdragen kunnen in aanmerking komen: zwart-wit- en kleurfoto's, diapositieven, zwart-wit-tekeningen. Grafieken, tabellen en kaarten dienen met zwarte inkt op wit papier getekend.

Aan de auteur van een artikel (of aan één van hen indien er meerdere zijn) zullen 5 exemplaren van het maandblad worden verzonden. Meer exemplaren (tot maximum 30) kunnen bekomen worden, indien de redaktiesekretaris hierom verzocht wordt bij het inzenden van het artikel.

Elk lid van de redactie zal graag eventuele bijkomende inlichtingen of adviezen verstrekken aan mogelijke auteurs.

DE WIELEWAAL

JAARGANG 47 - MEI 1981

A. GEUENS. Broedgeval van de Goudplevier, <i>Pluvialis apricaria apricaria</i> , in Limburg. ...	181
P. CARDON. Hooilandbeheer in de Scheldemeersen te Petegem-aan-de-Schelde. ...	183
V. GEERS, P. VAN SANDEN, L. SAGAERT, M. REYGAERT, H. OUTTIER. Ornitologische Seizoenoverzichten in Vlaanderen. Juni-juli-augustus 1980. ...	186
H. FRANCKX. Onze reis naar de Spaanse Pyreneeën. ...	203
D. COLIN. Ornitologische notities bij de reis naar de Spaanse Pyreneeën. ...	208
R. VAN OUTRYVE. Eerste kennismaking met de flora van de Spaanse Pyreneeën. ...	213
M. VERMYLEN. De andere fauna van de Spaanse Pyreneeën. ...	222
L. SAGAERT, P. VAN SANDEN, J. POLLET, V. GEERS, H. OUTTIER, M. REYGAERT. Ornitologisch Nieuws 1981/4. ...	223
J. VAN GOMPEL. Waarnemingen van zeezoogdieren aan de Belgische kust. ...	224

Titelblad: Goudplevier (*Pluvialis apricaria*) - Foto: G. van Avermaet

